

COLLOQUIUM- VERSLAG

Eerwraak,

Gedwongen huwelijk... Gestolen leven
Gedwongen huwelijk... gebroken leven

Colloquium
5 maart 2008

Université du Travail van Charleroi

Crime d'honneur,
Mariage forcé... Vie volée
Colloque

5 Mars 2008
Université du Travail de Charleroi

Met steun van het Instituut voor
de Gelijkheid van Vrouwen en
Mannen

SOUS LES AUSPICES DE

La Province de Hainaut
La Direction Générale Régionale de Charleroi
Haute Ecole Provinciale - Catégorie Economique
La Commission Wallonne du Conseil des Femmes
Francophones de Belgique.

Dankbetuigingen

Anne
Bartolini Nadia
Belkacemi Nicolas
Berat Guy
Bracops Michèle
Daphnée
De Cicco Josephina
Delruelle Edouard
Donfut Didier
Dorzee Hugues
Elena
Garcia Ada
Goffinet Françoise
Guevar Benoît
Hantson Francine
Hulet Laurence
Janssen Jeannine
Julien
Labarre Christiane
Lambiotte Françoise
Lardinois Yves
Leblon Pierre
Lemaire Maryse
Lessines Anne
Lizin Anne-Marie
Marique Jacques
Melissa
Mertens Luc
Pasteel Michel
Patrick Charlier
Quisenaire Albine
Renard Henry
Renard Nathalie
Stéphanie
Taufet Annie
Timmer Willem
Van De Plas Marc
Waelput Michèle

ANNE-MARIE LIZIN

Ik stel voor een woord van dank te richten aan de heer DORZEE die een huzarenstukje heeft gerealiseerd, want wij komen van ver om dit colloquium te doen slagen. Deze dag vormt slechts één ogenblik binnen een lange opbouw die is begonnen op de dag van de moord en tijdens dewelke de studenten, docenten en alle bij dit onderwerp betrokken personen – justitie en politie – zich niet alleen bewust zijn geworden van unieke feiten, maar veeleer van het belang om ze met elkaar te verbinden. Deze feiten een gemeenschappelijke betekenis geven is uiterst belangrijk.

Daarnaast hebben wij in de Senaat een zeker aantal getuigen ontvangen, onder wie gespecialiseerde politieambtenaren. Wij bereiden momenteel een initiatiefverslag voor over dit thema.

Eerwraak is ongetwijfeld de meest ernstige weerspiegeling van de ondergeschiktheid van de vrouw, van haar status als voorwerp en waarde voor haar clan. Het feit dat zij gedood kan worden omdat zij de door haar familie opgelegde regels niet naleeft is het ultieme bewijs van haar handelswaarde, en niets meer dan dat. Haar leven heeft geen betekenis; het misdrijf is bedoeld om alle andere overgeblevenen angst aan te jagen zodat zij niet – of niet meer – in opstand zullen durven komen.

Soms kan alles beginnen met iets onschuldigs zoals praten met een buur van het andere geslacht, telefoontjes krijgen van mannen of een maaltijd niet tijdig wordt opgediend.

Meestal worden deze vrouwen ervan beschuldigd dat zij seksuele contacten hebben gehad buiten het huwelijk, dat zij de toenaderingen hebben geweigerd van de echtgenoot die men voor hen had gekozen of dat zij kortweg een gearrangeerd huwelijk hebben geweigerd.

In tegenstelling tot een misdaad uit hartstocht pleegt men geen eerwraak onder invloed van een woedeaanval, maar gaat het vaak om een familiale en weloverwogen beslissing.

De vrouwen die men verdenkt hebben geen enkele mogelijkheid om zich te verdedigen en voor hun familieleden bestaat de enige maatschappelijk aanvaardbare oplossing erin hun eer te herstellen met langdurig en fataal fysiek geweld.

Bij eerwraak wordt de vrouw die het slachtoffer is van het geweld beschouwd als de schuldige. Het klopt dat deze erecode lijnrecht tegenover ons recht staat. Het is net dat probleem dat wij moeten leren opmerken, herkennen en vervolgens op een correcte manier behandelen in onze maatschappij.

De politie van Hanoi heeft gewerkt aan een geval van eerwraak dat anders was dan dat van Saadia. Het ging hierbij immers om een man, maar dezelfde familiale redenen gingen erachter schuil. Een broer doodt zijn schoonbroer om de eer van zijn zus te verdedigen.

Om deze reden krijgt u deze kleine brochure met de titel van dit colloquium. Zij geeft de verscheidenheid van de gebruiken in de gemeenschappen weer, en natuurlijk het feit dat deze gebruiken uiterst gevaarlijk zijn, want de persoon die in onze ogen een moordenaar is, heeft zich meteen na de misdaad aangegeven bij de politie.

Van bij onze eerste ontmoeting met de studenten kwam de wil tot uiting om een gespreksplaats op te richten en de stilte van de docenten te verbreken. Wij hebben eveneens ontdekt dat het heel vaak niet noodzakelijkerwijs tot een misdaad komt. Een jong meisje komt niet meer naar de les, zij is weg. Men had het verwacht! Er is onvoldoende toenadering met de familie om er zich echt om te bekommeren. Dus uiteindelijk vergeet men haar. Het is een naam die verdwijnt. Maar intussen gaat haar leven ergens anders voort, maar in omstandigheden die geen rekening houden met wat zij zelf wilt.

Wij willen de stilte verbreken voor de docenten, de studenten, de politiemensen en de sociale bemiddelaars.

Zijn er maatregelen die we kunnen nemen? Dat is nu net waaraan de Senaat momenteel werkt, zowel op wetgevend als op uitvoerend vlak: de wettelijke grondslagen versterken die tot een betere burgerrechtelijke en strafrechtelijke regeling en bestraffing zouden kunnen leiden voor de daders van dit soort feiten; een juridisch kader bepalen dat de beschermingsvoorwaarden zou vastleggen waarbinnen mensen – in alle veiligheid en in strikt vertrouwen – dit soort van feiten zouden kunnen aangeven bij de autoriteiten.

Hier komen we bij het meest delicate punt; ik hoop dat wij de tijd zullen hebben om meer in detail te treden, want Saadia had bescherming gevraagd en die niet gekregen.

Op politieel en gerechtelijk niveau moet men de ernst van de zaak intensiever waarnemen vooraleer er feiten worden gepleegd, want het is zo dat politie en justitie pas in werking treden als de feiten zich voordoen.

Hoe moeten wij optreden vooraleer er feiten worden gepleegd? Dat is het grote probleem van het politie- en preventiewerk.

De rol van de wijkinspecteur moet worden versterkt, de registratie van politiegegevens moet worden verbeterd, het coderen en de context waarbinnen het feit is gepleegd moeten eenvormig worden gemaakt.

Om dergelijke feiten nader te kunnen bepalen, moet men vermijden dat zij in categorieën worden ingedeeld die geen gemeenschappelijke punten hebben. Een misdaad kan gewoon als een op te helderen strafrechtelijk feit worden beschouwd; men ziet niet noodzakelijkerwijs dat een erecode het feit kan hebben veroorzaakt. Er zou dus ook een referentiemagistraat moeten zijn voor dit onderwerp.

Op het vlak van jeugd- en buurtwerking, begeleiding en coördinatie, vermelden wij de integratieactie verbonden aan het preventie- en nabijheidsplan dat in het Waalse gewest is uitgewerkt om de maatschappelijke actoren bij te staan en om over een belangrijke preventieve aanpak te beschikken binnen de scholen.

Zodra wij de studenten ontmoetten, hebben wij hen gezegd dat wij wilden nagaan hoe deze materie wordt behandeld in andere landen, aangezien dit multiculturele fenomeen in alle Europese grootsteden bestaat. Wij zullen dus een Nederlandse spreker hebben die door de federale politie werd gekozen. Hij zal ons aantonen dat het hier om een Europees fenomeen gaat en niet om iets dat eigen is aan ons land.

Jaarlijks zijn er in de wereld ongeveer 5.000 gevallen van eerwraak die gelijkaardig zijn aan dat van Saadia. Deze vrouwen zijn het slachtoffer van hun verlangen naar een vrij leven, zonder het gewicht van tradities op hun schouders. Een poging ondernemen om hun stemmen te laten horen in de parlementen, in de scholen, is wat vandaag het belangrijkste lijkt. Wij moeten voorouderlijke gedragingen doen afnemen en onze multi-etnische maatschappij grondig doen evolueren.

In naam van de heer LARDINOIS, die zijn toestemming gaf om dit colloquium te houden, van het Adviescomité voor de gelijkheid van vrouwen en mannen van de Senaat en van de Commission Femmes Wallonnes, wens ik u een zeer goed colloquium en zeer goede werkzaamheden toe.

DE VRIENDEN VAN SAADIA

STEPHANIE

Ik zou eerst en vooral willen zeggen dat het vertrekpunt van dit alles hier Saadia is en alles wat zij heeft meegemaakt.

Saadia deed mij denken aan een klein meisje... altijd vrolijk, altijd te vinden voor een grap... Een en al energie... Zij geloofde werkelijk in de goedheid van de mens, zij vertrouwde in haar goed gesternte. Zij was soms zo zorgeloos.

Het leven van Saadia was verre van leuk, maar toch plaatste zij de anderen steeds voor zichzelf. De laatste keer dat ik haar zag namen wij het bij een leraar nog op voor een van onze vriendinnen en kregen wij zelfs gelijk. Omdat ik te gehaast was om het goede nieuws te melden aan onze vriendin, heb ik Saadia laten gaan. Had ik geweten dat dit de laatste keer was. De laatste keer dat Saadia en ik ons samen verheugden over een kleine overwinning op iets wat ons een onrechtvaardigheid leek. De laatste keer dat ik haar mooie lach zag. De laatste keer....

Saadia wou een vrije vrouw zijn... Zij heeft dat met de dood bekocht....

Daarom besef ik vandaag dat ik het ongelooflijke geluk heb om te kunnen leven zoals ik het wil, zonder te moeten kiezen tussen mijn familie, mijn opvoeding en mijn vrijheid.

Saadia zou op 12 februari 21 jaar geworden zijn... Misschien zouden wij samen een hapje zijn gaan eten... Misschien zouden wij iets zijn gaan drinken... Wij zouden haar een mooie kaart, een klein geschenk hebben aangeboden... Zij zou ons omhelsd hebben, blij dat wij aan haar zouden hebben gedacht.

Dit alles is echter maar fictie, behalve dat ik die dag alleen maar aan haar heb gedacht, aan dat zonnestraaltje dat vandaag niet meer schijnt.

"Ik zal er altijd voor jou zijn", had zij mij op een dag gezegd. Zij heeft haar belofte niet kunnen houden. Het werd haar verhinderd. Wij hadden misschien meer kunnen doen opdat Saadia vandaag nog bij ons had kunnen zijn... Het is echter te laat. Maar ik wil kunnen zeggen dat ik er ben voor Saadia en voor alle andere meisjes die deze opgelegde onderworpenheid moeten meemaken.

Laten wij het dus nooit vergeten, Saadia was 20 jaar, met de glimlach op haar gezicht en het hoofd vol dromen....

DAPHNE

Op een dag in november, toen ik weggegaan was van de universiteit van Bergen om naar de provinciale hogeschool van Charleroi te gaan, belandde ik in een klas op de 4de verdieping, verloren tussen mensen die ik niet kende.

Ik moet wel degelijk toegeven dat ik bang was, tot een jong meisje, zonder twijfel van allochtone origine, mij kwam vragen wat mijn voornaam was. Ik antwoordde haar schuchter: "Daphné, en hoe heet jij?". Zij zei tegen mij: "Oh, zoals in Scooby Doo".

En hierop volgende haar lach, een verrukkelijke lach die ik soms nog hoor in mijn hoofd. Daarna zei ze tegen mij: "Ik heet Saadia, welkom bij ons".

En ja, ook hierin herkennen wij haar eeuwige vriendelijkheid. Vanaf die dag hebben Saadia en ik tal van grappige en minder grappige dingen beleefd. Maar ondanks alles bleef zij lachen, behield zij haar levensvreugde en waardigheid die van haar een uitzonderlijk iemand maakten.

Ik herinner mij nog de dag waarop zij ons verliet om naar het opvangcentrum te gaan. Het afscheid viel ons zeer zwaar; mijn hart brak omdat zij verplicht was te vluchten om haar leven te kunnen leiden, een leven dat haar uiteindelijk brutaal werd ontnomen op een dag in oktober. Sindsdien verstrijken de dagen, Saadia is weg, niets zal ooit nog hetzelfde zijn, maar elke dag is zij aanwezig in mijn hart, waar de leegte zich heeft genesteld.

Ik wil dat men haar moed, haar goed humeur, haar vriendelijkheid, haar levensvreugde en nog zoveel andere eigenschappen van haar onthoudt.

Men zegt vaak dat men geneigd is een ideaalbeeld op te hangen van de doden, maar hier is dat niet het geval. Als wij u zeggen dat zij een engel was, dan mag u ons geloven. Voor mij zal Saadia altijd een voorbeeld blijven.

TEKST VAN ELENA GELEZEN DOOR LAETITIA

Saadia is het eerste meisje van de klas met wie ik heb gepraat. Wij hadden onmiddellijk contact met elkaar en na verloop van tijd werd zij een goede vriendin, een vertrouweling.

Saadia lachte altijd en had veel levensvreugde. Niemand kon zich voorstellen wat er zich bij haar thuis afspeelde.

Op een dag vertrouwde Saadia ons toe dat haar ouders haar hadden beloofd aan een Pakistaan die zij nog nooit had gezien. Een jaar lang probeerde zij haar familie ervan te overtuigen haar niet uit te huwelijken aan deze onbekende man. Maar haar pogingen leverden niets op. Daarom besliste zij om weg te gaan.

Maar waar zou zij verblijven en met welke financiële middelen? Het zijn haar leraars en Sergio, een vriend, die haar hebben geholpen en gesteund bij alles wat zij ondernam.

Je moet echter weten dat Saadia de dag van haar vertrek ettelijke keren heeft uitgesteld. Zij hield immers te veel van haar familie om weg te gaan.

Tot op vandaag begrijp ik nog altijd niet waarom de gedachte dat zij hen nooit meer zou terugzien haar zoveel pijn deed, terwijl je niet mag vergeten dat haar verwanten Saadia volgens haar eigen woorden "de slavin" noemden. Zij deed alles bij haar thuis: koken, schoonmaken, voor haar neefjes zorgen... zonder ooit een woordje van dank!

Enkele dagen voor haar vertrek ben ik bij haar thuis geweest om haar te helpen bij het pakken van haar koffers en dat heeft voor enkele problemen gezorgd. Mijn vader is met mij meegegaan naar Saadia en is meteen weer vertrokken. Wij hebben een minimum aan kleren meegenomen om te vermijden dat haar moeder of haar zus zouden merken dat er kleren ontbraken. Vervolgens is mijn vader mij weer komen halen met de koffers. Dat is allemaal in de grootste geheimhouding gebeurd om nieuwsgierige blikken en iedere argwaan vanwege de burens te vermijden. Voor Saadia en mij was het een groot moment van angst, want om het even welk familielid van haar kon ieder ogenblik terugkeren en zo ontdekken wat er gaande was...

JULIEN & ANNE.

Wanneer wij aan Saadia denken, dan is het eerste wat ons voor de geest komt haar lach, haar glanzende zwarte haren, haar guitige manieren. Saadia was een bijzonder sprankelende jonge vrouw.

Vandaag brengt deze gedachte ons echter van streek. Hoe slaagde zij erin zo vrolijk te zijn terwijl zij datgene meemaakte wat zij meemaakte?

Van 's morgens vroeg bracht Saadia ons in een goed humeur, een kleine grijns om de schooldag mee te beginnen, en als het ogenblik gekomen was om de aanwezigheden te noteren, had zij voor velen onder ons een lieve bijnaam klaar. Zij was werkelijk een zeer innemend iemand. Zij vrolijkte onze dagen op door er gewoon te zijn. Zij had steeds een woord klaar om je aan het lachen te brengen, altijd een zin die een glimlach, een lach veroorzaakte.

Saadia was ook een jonge praktiserende moslimvrouw die wou dat de zaken vooruitgingen. Zij kon zowel haar eigen gebruiken als de onze begrijpen, bekritisieren en er zich aan aanpassen. Zij geloofde bovenal in een betere wereld en maakte plannen om die wereld te bereiken.

Wij denken terug aan die 24ste oktober toen wij naar het ziekenhuis zijn gegaan om haar te zien, terwijl zij met al haar krachten aan het vechten was...

Achteraf gezien zeggen wij dat de voortdurende levensvreugde die zij – ondanks de beproevingen die zij moest overwinnen - aan ons doorgaf, haar typische manier was om ons enkele goede levenslessen te geven. Misschien wou zij ons leren dat je, zelfs wanneer je het ergste meemaakt, altijd een eigen kleine ruimte van geluk kan scheppen.

Wij hebben de kans niet gehad om haar lange tijd te kennen; nochtans heeft zij de tijd gehad om ons veel levenswijsheden bij te brengen. Wij hopen oprecht dat het ooit mogelijk zal zijn de tijd in te halen die men ons heeft ontnomen.

Saadia praatte met ons over de beproevingen die zij moest doorstaan, over wat zij meemaakte. Wij wilden haar zo graag helpen, maar wij hadden er de middelen niet voor, noch het vermogen of de bevoegdheid.

Het probleem dat Saadia heeft meegemaakt, heeft zij alleen moeten dragen, verdeeld tussen de liefde voor haar familie en de liefde die een jonge vrouw kan voelen wanneer haar hart klopt voor een jonge man. Zij nam mensen in vertrouwen, vroeg om raad, maar om beslissingen te nemen stond zij er helemaal alleen voor.

Wij konden haar enkel waarschuwen en haar bewust maken van de gevaren die zij liep. Wij luisterden dan als zij over de evoluties in haar situatie vertelde, maar niets of niemand kon er iets aan doen. Wij wisten dat zij risico's liep, maar wij konden ons de omvang van het probleem niet voorstellen. En bovenal wilden wij niet geloven dat het ergste kon gebeuren.

Op 22 oktober heeft de realiteit ons echter allemaal geschokt. Hoe konden wij ons Saadia voorstellen, vechtend tegen de dood, terwijl diezelfde ochtend alles nog zo mooi en eenvoudig leek voor haar? Het zijn dingen die je hoort op de radio, op de televisie, dingen die men in de krant leest. Hoe konden wij ons voorstellen dat het die avond Saadia zou zijn over wie men zou praten?

Voor jongeren zoals wij is het niet makkelijk geweest. Wij voelden ons machteloos en voelden vooral enorm veel onbegrip. Sindsdien verdringen zich heel wat vragen in onze gedachten.

Bij gebrek aan een echte familie waarop zij kon rekenen, wilden wij haar de hulp van vrienden voorstellen, maar wij hebben niet de tijd gehad om haar dat te zeggen.

Opdat wij zouden kunnen zeggen dat Saadia niet voor niets is gestorven, hopen wij dat jonge vrouwen die dergelijke drama's meemaken in de toekomst daadwerkelijke steun en reële hulp zouden kunnen krijgen zodat deze gruwel zich nooit meer opnieuw zou voordoen.

Saadia kon diegenen die haar kwetsten vergeven, zij geloofde in een tweede kans. Zij was een zeer positief ingesteld iemand die nergens kwaad in zag. De liefde voor haar familie was enorm, nooit hoorde men haar beledigingen uiten, nooit sprak zij enige rancune uit. Zij probeerde altijd het goede rondom haar te doen heersen. Er waren trouwens weinig mensen die niet met Saadia konden opschieten.

De liefde voor haar familie heeft haar ertoe geleid te vergeven... Een vergiffenis die haar misschien het leven heeft gekost...

Een sociologische blik op gedwongen huwelijken en eerwraak

Ada GARCIA, sociologe, directrice van de vzw CEFA

“Het huwelijk komt geenszins voort uit de natuur. De oosterse familie verschilt volkomen van de westerse familie. De mens is de dienaar van de natuur en de maatschappij ent zich op haar. De wetten zijn gemaakt voor de zeden en de zeden veranderen”.

Honoré de Balzac vermeldt deze zinnen in zijn werk *“Physiologie du Mariage”* dat in 1829 verscheen. Hij voegt eraan toe dat deze woorden werden uitgesproken door Napoleon voor de Conseil d'Etat (Raad van State) tijdens het debat over het burgerlijk wetboek.

Germaine Tillion is een Franse etnologue die een groot deel van haar werk heeft gewijd aan de studie van de levensomstandigheden van vrouwen in het Middellandse Zeegebied. In het voorwoord van de vierde uitgave van haar boek *“Le harem et les cousins”*, dat gepubliceerd werd in 1968 en in verscheidene talen is vertaald, schreef zij het volgende:

« De dagelijkse ondervinding leert ieder van ons dat een mens geboren wordt en zich ontwikkelt in een luchtbel, een klein bolvormig universum waarvan het embryo dat wij allen zijn er nooit in slaagt voorbij de schelp te geraken. Via de dialoog proberen wij deze uitbraak, deze uitbreiding te realiseren, maar uitbreiding en uitbraak blijven grotendeels beperkt zolang zij niet buiten de hoge muren geraken van die andere werelden waarvoor elke cultuur, elke taal, elk vaderland, elke religie, deze mooie ommuurde tuinen, staat”.

Vooraleer over het thema eerwraak en gedwongen huwelijken te beginnen waarover men ons gevraagd heeft hier te spreken, leek het ons belangrijk deze twee citaten te vermelden omdat zij interessante gedachten aanhalen.

De maatschappelijke basis van *“het huwelijk”* en de invloeden die de culturen, talen en geloofsovertuigingen uitoefenen op de verschillende vormen ervan, zijn elementen die wij belangrijk vinden om ter sprake te brengen aan het begin van de dialoog die ik deze morgen met u wil aangaan.

Bovendien beantwoordt *“eerwraak”* ook aan zeden en gewoonten die verankerd zijn in culturen en tradities die al tijdperken en samenlevingen hebben overleefd. Wij komen hierop terug.

Het huwelijk heeft in de loop der tijden tal van evoluties gekend, doorheen de culturen en samenlevingsvormen. Ondanks deze evoluties moeten wij heden ten dage nog vaststellen dat de opvatting volgens welke het huwelijk steeds het resultaat is van de absolute vrijheid van twee mensen die van elkaar houden, moet worden genuanceerd.

Enerzijds stellen wij vast dat er een redelijk veralgemeende tendens bestaat om een eerder endogaam huwelijk af te sluiten; de partnerkeuze wordt vaak beïnvloed door de sociale origine, het behoren tot een etnische groep, ras of religie.

Een rapport dat in 1996 in Groot-Brittannië werd opgesteld (The Bradford Commission Report) maakt gewag van deze tendens en bevestigt dat diegenen die zich niet schikken naar de maatschappelijke normen die endogamie opleggen, strafmaatregelen ondergaan die gaan van verwerping tot ostracisme¹.

Een onderzoek in België rond het thema huwelijk vermeldde eveneens deze tendens: *“de frequentie van verbintenissen tussen partners met gemeenschappelijke kenmerken ligt hoger dan de frequentie van verbintenissen die door het toeval tot stand zouden zijn gekomen. De Belgische analyse bevestigt op dit punt de resultaten van buitenlandse onderzoeken: “er bestaat een neiging tot homogamie op het vlak van socioculturele eigenschappen. Deze neiging is bijzonder kenmerkend op het vlak van de woonplaats, de sociaaleconomische kenmerken en de mate van verbondenheid aan het katholieke geloof (...) bepaalde categorieën zijn sterk geneigd tot homogamie. Dat geldt bijvoorbeeld voor kinderen van landbouwers, mensen uit de hogere maatschappelijke klassen en vreemdelingen”².*

¹ Samad Yunas and Eade John (2002), Community Perceptions of Forced Marriage, Community Liaison Unit, Foreign and Commonwealth Office, pagina 2.

² HENRYON Claude et LAMBRECHTS Edmond, *Le mariage en Belgique*, Editions Vie Ouvrière, Brussel, 1968, p. 63.

Wij stellen anderzijds ook vast dat ouders de keuze van de toekomstige echtgenoot van hun kinderen kunnen beïnvloeden. Jean-Claude Bologne schrijft in zijn werk « *Histoire du mariage en Occident* » : “Men kan ontmoetingen regelen als men het huwelijk niet kan beïnvloeden”³.

“Gearrangeerde” huwelijken

Vanuit juridisch standpunt moeten in België een zeker aantal voorwaarden naar vorm en inhoud worden nageleefd om van een geldig huwelijk te spreken. Bij de voorwaarden naar inhoud is de toestemming een vereiste voorwaarde. Dat wordt immers nader bepaald in artikel 146 van het Burgerlijk Wetboek: “*Er is geen huwelijk wanneer er geen toestemming is*”.

Bovendien zijn er verscheidene internationale aktes die het recht bekrachtigen van een individu om zijn/haar partner vrij te kiezen: in het bijzonder wordt in artikel 16 tweede alinea van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens uit 1948 benadrukt: “*Het huwelijk kan slechts worden gesloten met de vrije en volledige toestemming van de aanstaande echtgenoten*”.

In onze huidige westerse opvatting is het huwelijk gebaseerd op het gevoel van liefde. Vroeger was het verstandshuwelijk gangbaar, vooral onder leden van de aristocratie en de bourgeoisie: blijkbaar was het in de 18de eeuw dat het huwelijk niet langer beschouwd werd als een onderneming om te overleven en dat het alsmat meer ging steunen op het liefdesgevoel. De evolutie werd beïnvloed door economische factoren, de industrialisatie, het openstellen van de markten, de loonarbeid, de geleidelijke verbetering van de levensomstandigheden, maar ook door aanmoedigen vanuit de Kerk en de Staat.

Het thema van de “*verkeerd getrouwde*” is een van de bekendste thema’s van de volksliedjes van de 15de tot de 17de eeuw. Het getuigt van een veel ouder sociologisch feit waartegen het Romeins recht en vervolgens het canoniek recht al eeuwenlang tevergeefs strijden.

In alle primitieve beschavingen hebben vrouwen immers niets te zeggen in de huwelijksbesprekingen, want dat zijn “*mannenzaken*”. De jonge vrouw kan zelfs in sommige gevallen een klacht indienen tegen haar vader wegens slechte behandeling indien zij van oordeel is dat zij verkeerd getrouwd is. Dat was bijvoorbeeld het geval in het oude Griekenland.

De rechten van de vrouw zijn een beschavingsverschijnsel en komen pas laat te voorschijn. Het vervangen van de Romeinse huwelijkspraktijk, waarbij de vrouw overging uit “*de hand*” van de vader in deze van de echtgenoot, door een ander huwelijksstypet waarbij de vrouw haar rechten en bezittingen behoudt, is een laat verschijnsel dat zich pas tijdens het keizerrijk doet gelden. Het Romeinse consensualisme, waarbij het huwelijk steunt op het akkoord van de echtgenoten, werd ernstig gehinderd door het soevereine gezag van de “*pater familias*”. Sinds de lex Julia (17 v.C.) had het meisje enkel toevlucht tot een rechtsmiddel indien haar vader zich tegen haar huwelijk verzette.

De katholieke Kerk vecht tegen het vaderlijke gezag op het gebied van het huwelijk en bevestigt voortdurend de nood aan toestemming om de verbintenis te bekrachtigen. Lange tijd speelt de priester evenwel geen belangrijke rol in de huwelijksviering.

In de ridderliteratuur vinden wij verhalen terug die situaties rond het huwelijk illustreren. Men bevestigt er dat een jong meisje tegen haar zin ten huwelijk geven een heidense daad is. Dat wordt geïllustreerd door een passage uit “*De intrede in Spanje*” in het Roelandslied:

« Roeland komt in het Oosten toe op het ogenblik dat de koning van Perzië zijn dochter wil uithuwelijken aan een naburige koning, die veel ouder is dan zij. Zij heeft hem geweigerd, maar haar vader durft niet op zijn woord terug te keren want de koning aan wie hij zijn dochter heeft beloofd is rijk en machtig. Hij roept zijn raad van vrijheren samen, die het echter niet durft opnemen voor de prinses.

Roeland laat zich de situatie uitleggen en als dappere ridder en als goede christen snelt hij het jonge meisje ter hulp. Hij strijdt zegevierend tegen de kampvechter van de koning-huwelijkskandidaat om zo het canoniek recht, het kerkelijk recht in de 12de eeuw, te doen zegevieren”.

Uit de liederen en gedichten uit die tijd blijkt dat de weigering van een jong meisje voor de priester of de verrassende tussenkomst van een dappere ridder volstonden om het huwelijk niet te laten doorgaan. Deze liederen en gedichten zijn echter veeleer een weergave van vrome wensen dan van de maatschappelijke werkelijkheid.

³ BOLOGNE Jean Claude, *Histoire du mariage en Occident*, Pluriel, Hachette Littératures, 1997, p. 366.

Tegenover deze geromantiseerde teksten plaatsen historici andere getuigenissen waar de weigering van de dochter om haar vader te gehoorzamen voorgesteld wordt als schandelijk en door God wordt bestraft.

Wat het kiezen van een echtgenoot betreft, komt het voor dat de ouders proberen de keuze van hun kind te beïnvloeden. En dat komt nog steeds voor in onze tijd, in westerse beschavingen met een hoog economisch en sociaal ontwikkelingsniveau en waar een wetgeving heerst die de individuele vrijheid garandeert.

Het Belgische onderzoek dat wij eerder hebben vernoemd en dat gewijd is aan een studie van het huwelijk, zorgt hieromtrent voor opheldering. De onderzoekers schreven:

“Op het vlak van de keuze van de echtgenoot beschikken de ouders over een brede waaier aan mogelijkheden om de beslissing van hun kind te beïnvloeden”⁴.

Er worden twee fundamentele types van inmenging aangehaald: de onrechtstreekse inmenging en de rechtstreekse inmenging. Eerstgenoemd type omvat alle waarden en ouderlijke modellen die de gezinsinteractie aan de kinderen doorgeeft tijdens de jaren van socialisatie. De rechtstreekse inmenging daarentegen bestaat uit gedragingen en “*technieken*” die de ouders bewust aannemen om de keuze van hun kinderen te beïnvloeden. De meeste ouders verkiezen “*discrete*” en “*bedekte*” middelen boven de autoritaire inmenging.

Op het ogenblik van het onderzoek kwamen er weinig gesuggereerde huwelijken voor in het België van de jaren 60, zo'n 12 %. Deze verhouding blijft gelijkwaardig voor jongens en meisjes, terwijl bij een vergelijking tussen de gewesten blijkt dat Wallonië en Brussel lagere percentages aan gesuggereerde huwelijken vertonen dan Vlaanderen. Het feit dat men uit een kroostrijk gezin komt, dat men tot het arbeiders- of landbouwmilieu behoort en ook dat men uitsluitend het katholieke onderwijs heeft gevolgd zijn factoren die samengaan met de inmenging die het vaakst als ouderlijke beïnvloeding wordt bestempeld.

Anderzijds constateert men dat 50 % van de ouderparen een positieve houding had tegenover de door hun kind gekozen partner en dat bijna 80 % de gemaakte keuze respecteerde⁵.

In zijn werk over de geschiedenis van het huwelijk in het Westen vermeldt Jean-Claude BOLOGNE een andere vorm van ouderlijke beïnvloeding. De auteur schrijft:

“Men kan ontmoetingen regelen als men het huwelijk niet kan beïnvloeden. Het organiseren van dansavonden in bepaalde welgestelde of voorname milieus maakt het mogelijk jongeren van hetzelfde maatschappelijke niveau met elkaar in contact te brengen en huwelijken beneden iemands stand te beperken”⁶.

Tot slot vermelden wij nog de schijnhuwelijken, gearrangeerde huwelijken, gewoontehuwelijken, gedwongen huwelijken of verplichte huwelijken (waaronder de jonge huwelijken of kindhuwelijken) die vandaag de dag evenveel huwelijksvormen zijn voor situaties waarin het huwelijk niet voortvloeit uit de persoonlijke keuze van twee volwassen en instemmende mensen die van elkaar houden⁷.

“Gedwongen” huwelijken

Een gearrangeerd huwelijk is niet altijd gelijk aan een gedwongen huwelijk.

Gedwongen huwelijken zijn een gangbare realiteit in tal van landen zoals Marokko, Tunesië, Algerije, Mauritanië, Soedan en Turkije. Zij vinden ook plaats in Azië en in Afrikaanse landen onder de Sahara, hoewel de wetten van de meeste van deze landen ertegen gekant zijn.

⁴ HENRYON Claude et LAMBRECHTS Edmond, Le mariage en Belgique, Editions Vie Ouvrière, Brussel, 1968, 259 pp.

⁵ HENRYON Claude et LAMBRECHTS Edmond, Le mariage en Belgique, Editions Vie Ouvrière, Brussel, 1968, p. 39.

⁶ BOLOGNE Jean Claude, Histoire du mariage en Occident, Pluriel, Hachette Littératures, 1997, p. 366.

⁷ Voor de schijnhuwelijken verwijzen wij naar « *Mariage blanc. Leur d'espoir sur fond de désespoir* ». Cefa vzw, Louvain-la-Neuve, 2000, pp. 25-32. Voor de jonge huwelijken verwijzen wij naar Innocenti Gigest (2001), Early Marriage. Child Spouses, Unicef, Innocenti Research Centre, 29 pagina's.

“Het gebruik van gedwongen huwelijken is wel degelijk reëel, terwijl de wetten de toestemming van de echtgenoten tot het huwelijk eisen”⁸. Gedwongen huwelijken bestaan ook bij bevolkingsgroepen die in Europa zijn ingeweken.

Onder de jonge allochtonen die in Europa wonen, worden sommigen onderworpen aan specifieke eisen, waaronder meer bepaald het behouden van de maagdelijkheid en het gedwongen huwelijk⁹.

Er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen beide begrippen: gearrangeerd huwelijk en gedwongen huwelijk.

Bij de traditie van de gearrangeerde huwelijken, spelen de families van de twee aanstaande echtgenoten een centrale rol in de regeling van het huwelijk, maar de keuze om al dan niet te trouwen behoort *in fine* aan de aanstaande echtgenoten. Deze keuze kan op om het even welk moment gemaakt worden. Zo bijvoorbeeld schat men dat in India 95% van de huwelijken gearrangeerd is¹⁰. *“Het huwelijk heeft weinig te maken met liefde of gevoelens: de traditie, de cultuur, de religie, de kaste en de druk van de ‘comunidad’ spelen een belangrijke rol in het tot stand brengen van het huwelijk en van het gezin”¹¹.*

In 1990 werd in India een enquête gehouden bij 3.850 jongens en meisjes tussen 15 en 29 jaar die konden lezen en schrijven. De meerderheid van de respondenten (58 %) gaf voorkeur aan een gearrangeerd huwelijk. Zij haalden hiertoe de volgende redenen aan: het verlangen om de wensen van hun ouders te respecteren en de behoefte om de maatschappelijke goedkeuring te behouden; de overtuiging dat gearrangeerde huwelijken meer kans op slagen hebben en langer duren en tot slot het feit dat zij op die manier beantwoorden aan de maatschappelijke druk¹².

Wij moeten ook vaststellen dat de meningen betreffende de huwelijkskeuzes zich lijken te verschuiven, want 42 % van de ondervraagde jongeren spraken zich uit ten gunste van een huwelijk uit liefde.

Onder gedwongen huwelijk moet men een huwelijk verstaan dat is afgesloten zonder de geldige toestemming van beide betrokken partijen. Met andere woorden, één of beide van de *“aanstaande echtgenoten”* heeft/hebben niet de keuze gehad om zich te onttrekken aan de door de familie uitgeoefende dwang¹³.

Deze dwang *“maakt gebruik van dwangmiddelen zoals gevoelsmatige chantage, fysieke dwang, geweld, ontvoering, het in beslag nemen van identiteitsdocumenten, enz.”¹⁴.*

Net zoals het intrafamiliaal geweld –dat onvoldoende wordt aangegeven-, zien de cijfers voor gedwongen huwelijken er werkelijk somber uit. Volgens een rapport dat in 2002 werd opgesteld in Groot-Brittannië, sluit het fenomeen van de gedwongen huwelijken aan bij dat van het huiselijke geweld. Er zijn geen statistieken voor beide verschijnselen en de beschikbare cijfers vertegenwoordigen slechts een klein gedeelte van wat men als de omvang van het probleem beschouwt.¹⁵

Over welke informatie beschikken wij?

Volgens sommigen lijkt deze praktijk weinig gebruikelijk. Deze mening wordt bevestigd door enkele onderzoeken die wij van commentaar zullen voorzien.

⁸ Femmes contre les intégrismes (Juni 2002), *Madame vous avez des droits !*, pp. 10-11.

⁹ LACOSTE-DUJARDIN Camille (onder leiding van) (juni 1995), *Les jeunes filles issues de l’immigration maghrébine : une problématique spécifique*, eindrapport, la Documentation Française.

¹⁰ BOUGAUD Johanne et GAUTRIN Christine (uitzending van 17 augustus 2001), *Oui, je le veux mais c’est papa qu’il l’a proposé*, zone libre.

¹¹ Sex Education Counselling Research Training and Therapy Department of the Family Planning Association of India (SECRIT) (1990), *Attitudes and Perceptions of Educated, Urban Youth to Marriage and Sex*, Report of a Survey conducted by the Family Planning Association of India (FPAI), 33 pagina’s.

¹² Sex Education Counselling Research Training and Therapy Department of the Family Planning Association of India (SECRIT) (1990), *opcit.*, 33 pagina’s.

¹³ Home Office (2000), *A choice by right*, report of the working group en forced marriage, pagina 4. Dit document is beschikbaar op de website: www.homeoffice.gov.uk

¹⁴ CEFA asbl, *Mariage blanc. Lueur d’espoir sur fond de désespoir*, Louvain-la-Neuve, 2000, p. 31.

¹⁵ Samad Yunas and Eade John (2002), *opcit.*, page 54.

Bij een onderzoek dat in 1994 en 1995 in Frankrijk werd gevoerd bij 67 vrouwen - tussen 18 en 25 jaar oud en geboren uit ouders die allebei afkomstig waren uit Marokko, Algerije of Tunesië – verklaart men: “geen enkele van de ondervraagde jonge vrouwen heeft gesproken over druk vanwege de ouders om haar tot een huwelijk te dwingen met een man die de ouders zonder haar toestemming voor haar zouden hebben gekozen. Uiteindelijk heeft een minderheid ons een bevestigend antwoord gegeven op onze vraag of zij binnen hun familie of hun omgeving weet hadden van gearrangeerde huwelijken”¹⁶. Waardoor de auteurs omtrent het thema gearrangeerde huwelijken tot het besluit kwamen: “deze zijn op de terugweg binnen de Maghrebgezinnen die zich in Frankrijk hebben gevestigd”¹⁷.

Tijdens interviews die werden gehouden bij de allochtone bevolkingsgroepen in Groot-Brittannië benadrukken de onderzoekers net hetzelfde: “gedwongen huwelijken zijn op de terugweg, want de ouders die ze zelf hebben ondergaan willen ze niet opleggen aan hun kinderen”¹⁸.

Tot slot is er een Franse studie betreffende met name echtscheidingsdossiers waarin de rechtbank van eerste aanleg van Lyon tijdens de eerste zes maanden van 1996 uitspraak heeft gedaan en waarin te lezen staat: “uit deze dossiers en gesprekken blijkt nochtans dat justitie slechts zelden reële gevallen van “gedwongen huwelijken” meemaakt. Komt dat omdat deze praktijk niet langer bestaat binnen Maghrebgezinnen of gezinnen van Maghrebijnse afkomst die in Frankrijk wonen? Komt dat doordat de jonge meisjes zich aan het gezag van de vader onderwerpen?”¹⁹.

Andere onderzoekers of ook verenigingen die op het terrein actief zijn, vestigen er echter de aandacht op dat gedwongen huwelijken nog steeds toegepast worden in bepaalde Afrikaanse, Turkse of Maghrebijnse gemeenschappen die zich in Europa hebben gevestigd.

Zo bevestigt de vereniging “Ni putes ni soumises” dat “wij zeer veel getuigenissen van meisjes hebben verzameld die met deze situatie worden geconfronteerd”²⁰.

In andere teksten wordt bevestigd dat gedwongen huwelijken in stijgende lijn gaan.

In Groot-Brittannië merkt men op:

“Men schat dat minstens 1.000 Aziatische jonge meisjes die in Groot-Brittannië wonen gedwongen worden om tegen hun wil te trouwen binnen een Aziatische gemeenschap van ongeveer één miljoen leden”²¹.

In Frankrijk verklaart men:

“Het is onmogelijk er een cijfer op te plakken, maar deze realiteit zou tussen de 10.000 en 20.000 adolescenten uit zwart Afrika betreffen en ongetwijfeld nog veel meer jonge meisjes, maar ook jongens afkomstig uit de Turkse immigratie”²²

of ook:

“We beschikken over geen enkel cijfer, maar verscheidene tienduizenden adolescenten – zelfs kinderen – afkomstig uit de immigratie, geboren en getogen in Frankrijk, zouden met deze praktijken geconfronteerd – kunnen – worden. Al vinden tal van verbintenissen plaats in het buitenland, toch mogen wij niet vergeten dat in Frankrijk zelfs amper

¹⁶ FLANQUART Hervé (2003), Croyances et valeurs chez les jeunes maghrébins, Editions complexe, Brussel, pagina 116.

¹⁷ FLANQUART Hervé (2003), opcit., page 117.

¹⁸ Samad Yunas and Eade John (2002), opcit., page 67.

¹⁹ PHILIPPE Jean-Bernard, Le mariage des maghrébins ou des personnes d'origine maghrébine in Fulchiron Hugues (onder leiding van) (april 1999), L'étranger en France face et au regard du droit, La Documentation Française, Ministère de la Justice, Mission de recherche 'Droit et Justice', Université Jean Moulin Lyon 3, Centre de droit de la famille.

²⁰ AMARA Fadela (2003), Ni putes ni soumises, Editions La Découverte, Paris, pagina 46.

²¹ SYMINGTON Alison (2001), Dual citizenship and forced marriages, Dalhousie Journal of Legal Studies, Vol. 10, page 3. www.bouclier.org

²² Le Monde (02/04/2000), Mariage forcé : la révolte des jeunes filles de l'immigration.

huwbare meisjes(heel jonge) op een religieuze manier – « traditiegetrouw » - verenigd worden met veel oudere jongens en zelfs met mannen²³.

Daarenboven kent de Franse politie soms gevallen van gedwongen huwelijken:

“Uit gesprekken met de politiediensten blijkt evenzeer dat het niet uitzonderlijk is dat er jonge meisjes bij hen langs komen die de vrees uitdrukken dat zij naar hun land van oorsprong zullen worden teruggebracht en er tot een huwelijk zullen worden gedwongen. Zij vragen dan ook bescherming²⁴.

Hoe dan ook, het gebrek aan beschikbare gegevens omtrent het gedwongen huwelijk werkt het begrijpen ervan zeker niet in de hand.

In een recent onderzoek²⁵ dat in Groot-Brittannië is uitgevoerd, heeft men geprobeerd het verschijnsel te verklaren. De volgende **verklarende theorieën** werden naar voren geschoven; daarbij werd benadrukt dat een enkele theorie onvoldoende lijkt om dit meerdimensionale verschijnsel te verklaren:

(1) Het etnisch perspectief.

Volgens dit perspectief bevindt het verschijnsel van de gedwongen huwelijken zich binnen de context van de endogame huwelijken. Zo zouden gedwongen huwelijken beschouwd kunnen worden als een extreme verspreiding van endogame praktijken.

(2) Het generatieperspectief.

Deze benaderingswijze benadrukt de generatieverschillen die zich binnen de gemeenschappen voordoen. Een voorbeeld: in Groot-Brittannië tonen de resultaten van recent uitgevoerde interviews bij bevolkingsgroepen afkomstig uit Pakistan en Bangladesh aan dat bij de oudere personen een positieve houding blijft bestaan tegenover gedwongen huwelijken: *“De ouderen rekenen op een grotere lijdzaamheid (onderwerping) vanwege de jongeren. Zij zouden willen dat de jongeren beslissingen aanvaarden zoals zij die destijds zelf hebben aanvaard toen zij trouwden²⁶.*

Evenzo was een bij dit onderzoek ondervraagde persoon van mening dat *“het scheidingspercentage bij “huwelijken uit liefde” hoger ligt dan dat bij zogenaamde “gedwongen” huwelijken. Het zou gaan om een redelijk oude man van Pakistaanse oorsprong uit de arbeidersklasse²⁷.*

In sommige gevallen werd opgemerkt dat de kinderen aan hun ouders vroegen om hun huwelijk te regelen. Dit zou een dubbele bestaansreden hebben. Enerzijds is er de liefde van de kinderen voor hun ouders, en anderzijds hebben zij vertrouwen in hun ouders. *“De ouders houden van hun kinderen en willen het beste voor hen, iets wat de kinderen zeer goed begrijpen²⁸ of ook: “Soms suggereren de ouders enkel een echtgenoot, andere keren dringen zij hem op. Maar het gebeurt ook vaak dat zij zich op vraag van hun kinderen mengen in hun liefdesleven²⁹.*

(3) Het genderperspectief.

Volgens dit standpunt zou het gedwongen huwelijk verband houden met de controle op de vrouwen, de controle op hun seksualiteit en met huiselijk geweld. Wij zouden deze benaderingswijze in vraag kunnen stellen door enerzijds te beklemtonen dat gedwongen huwelijken ook de mannen treffen en anderzijds dat de dwang van beide ouders kan uitgaan, dus zowel van de man als van de vrouw. Dankzij een in Groot-Brittannië uitgevoerd onderzoek kunnen wij de kwestie echter verduidelijken.

Dit onderzoek zegt:

²³ ROQUES Mireille (27 juni 2002), Mariages arrangés, mariages forcés..., Lien Social, nummer 627, pagina 1.

²⁴ PESENTI Xavier, L'autorité parentale in Fulchiron Hugues (onder leiding van) (april 1999), opcit., pagina 88.

²⁵ Samad Yunas and Eade John (2002), opcit, pagina 2.

²⁶ Samad Yunas and Eade John (2002), opcit, pagina 79.

²⁷ Samad Yunas and Eade John (2002), opcit, pagina 42.

²⁸ Samad Yunas and Eade John (2002), opcit, pagina 63.

²⁹ BOUGAUD Johanne et Gautrin Christine (uitzending van 17 augustus 2001), Oui, je le veux mais c'est papa qu'il l'a proposé, zone libre.

“Gedwongen huwelijken moeten eerst en vooral gezien worden als een uitdrukking van het geweld tegenover de vrouwen. Op basis van raadplegingen werd vastgesteld dat het in meerderheid de vrouwen zijn die het vaakst in angst leven en geweld ondergaan als gevolg van het gedwongen huwelijk... De meeste gevallen van gedwongen huwelijken die wij tegenkwamen kwamen overeen met categorieën van jonge vrouwen, gaande van uiterst jonge meisjes tot jong volwassenen van ongeveer twintig jaar³⁰ en in ongeveer 15 % van de gevallen ging het om jonge mannen die eveneens tot een huwelijk waren gedwongen”³¹.

(4) Het perspectief van de sociale klassen.

De sociale klasse komt ook naar voren als een belangrijke variabele in de differentiatie van de situaties, maar kan niet op zichzelf beschouwd worden als een unieke indicator.

In Groot-Brittannië heeft de werkgroep³² die de **redenen** moest identificeren waarop de praktijk van de gedwongen huwelijken steunt, de volgende elementen naar voren gebracht:

- ♦ De druk van de ouders, de familie: *“Het is een soort van norm geworden binnen de gemeenschap. Ouders die er niet aan gedacht hadden, worden verplicht eraan te denken om niet verbannen te geraken”³³;*
- ♦ De wens om familiebanden te versterken: *“Ouders die hun kinderen tot een huwelijk dwingen, rechtvaardigen hun gedrag vaak door de wens dat zij hun kinderen een betere maatschappelijke bescherming willen bieden. Dat gebeurt door het uitbouwen van hechtere families³⁴. Bij hen leeft ook de gedachte om het maatschappelijk kapitaal en de verwantschapsnetwerken te verstevigen. Deze vormen een alternatieve waarde tegenover de waarde die wordt toegekend aan zowel het menselijke als het financiële kapitaal”³⁵;*
- ♦ De bezorgdheid om verouderde of onjuiste religieuze of culturele idealen veilig te stellen. Religieuze idealen kunnen onjuist zijn.

Een voorbeeld: *“De islamitische wet verbiedt uitdrukkelijk gedwongen huwelijk en erkent de geldigheid van een huwelijk niet indien de toestemming ontbreekt”³⁶.*

Evenzo kunnen culturele idealen soms verouderd zijn: *“Gezinnen uit een vreemde cultuur zijn vaak veel strenger in Frankrijk dan in het land van oorsprong (...) Het huwelijk is immers vaak het enige stukje macht dat de ouders nog rest”³⁷ terwijl er een overdreven strategie kan zijn om de eigen identiteit te bewaren: “desalniettemin nemen zij praktijken over, op zich die al geëvolueerd zijn. Hun houdingen zijn verstard gebleven, ze zijn zelfs in tegenspraak met de redenen waarom zij hebben beslist te emigreren”³⁸.*

Deze uitspraken kunnen worden genuanceerd dankzij de resultaten van een recent onderzoek waarbij de culturele waarden van jonge Turkse mannen aan beide zijden van de migratie werden vergeleken: *“In België verklaart 86 % van de respondenten dat hun huwelijk per slot van rekening vooral werd afgesloten dankzij de eigen initiatieven van de aanstaande echtgenoten; een dergelijk*

³⁰ Home Office (2000), opcit., pagina 11.

³¹ Harvey Heather (document zonder datum), Forced Marriage: The work of the Foreign And Commonwealth Office, Document beschikbaar op de website <http://www2.essex.ac.uk>

³² Home Office (2000), opcit., pagina 14.

³³ HUKUM Pinar geciteerd door ZAPPI Sylvia (08.03.02). L'éducation nationale se mobilise contre les mariages forcés, Le Monde.

³⁴ STOBART Eleanor (document zonder datum), Dealing with cases of forced marriage, Published by the Association of Chief Police Officers and the Foreign & Commonwealth Office and the Home Office, 35 pagina's.

³⁵ Samad Yunas and Eade John (2002), opcit., pagina 109.

³⁶ SAMAD Yunas and EADE John (2002), opcit., pagina 72.

³⁷ SAADI Mustapha geciteerd in volgend artikel: Les mariages forcés en augmentation, selon une association féminine, onbekende auteur, 27 mei 2002, 3 pagina's. Document beschikbaar op de volgende website <http://www.bouclier.org>

³⁸ ROQUES Mireille (27 juni 2002), opcit., pagina 3.

antwoord werd door slechts 66 % van de ondervraagde personen in Emirdag gegeven, waaronder een grotere betrokkenheid van de ouders bij de regeling van het huwelijk kan worden verstaan³⁹.

- ♦ De motivatie om zich te beschermen tegen ongepaste relaties (deze die zich zouden voordoen buiten de etnische groep, de cultuur, de religie, de kaste): « De categorie die misschien het meeste voorkomt is deze waar de jongeren betrokken zijn in relaties die de familie afkeurt⁴⁰;
- ♦ De bezorgdheid om de eer van de familie veilig te stellen. Het belang om de eer van de familie te vrijwaren kwam tot uiting in een recent onderzoek waarin een jong meisje verklaarde: “Ik zou nog eerder zelfmoord plegen dan mijn familie te schande te maken”⁴¹;
- ♦ Verbintenissen van de familie op lange termijn via tussen de ouders afgesproken huwelijken;
- ♦ De controle op de vrouwen en op hun seksualiteit. Zo benadrukken sommigen: “Men mag de angst van de vaders niet negeren dat hun dochter in slecht gezelschap zou verkeren. De maagdelijkheid is een essentiële waarde en het westerse model jaagt schrik aan: de meisjes zo jong mogelijk uithuwelijken vormt dus een garantie”⁴².

Er kunnen ook andere redenen naar voren worden geschoven, van demografische aard (het grote aantal allochtonen op huwbare leeftijd) en van administratieve aard (het verkrijgen van verblijfsvergunningen): “De jonge meisjes die aan het begin van de jaren tachtig geboren zijn uit het beleid rond gezinshereniging, bereiken vandaag immers de huwbare leeftijd. Voor echtgenoten afkomstig uit het buitenland is dit ook een strategie om papieren te krijgen⁴³ of ook: “Het gedwongen huwelijk is bijgevolg zichtbaarder geworden omdat meer leden van gemeenschappen die het toepassen een huwelijk afsluiten”⁴⁴.

Sommige mensen die gehuwd zijn zonder voor elkaar te kiezen, zijn erin geslaagd een stabiel echtpaar te vormen⁴⁵.

Desalniettemin blijft het echter wel zo dat de (dreiging van) gedwongen huwelijken ernstige en soms tragische gevolgen hebben voor de slachtoffers ervan, maar ook voor de ouders en voor de familie.

Tot de redenen die worden aangehaald om de neiging te verklaren om een gedwongen huwelijk te aanvaarden, kunnen wij bijvoorbeeld citeren:

- ♦ De gevoelsmatige chantage – “En de moeder, die gefaald heeft in haar opvoedingsrol, loopt soms het risico te worden verstoten. Een dreiging die loodzwaar weegt op de beslissing van het jonge meisje (...). En sommige jonge meisjes, verscheurd tussen hun verlangen en de vrees dat hun moeder als een slechte moeder gezien zal worden, zullen een begin van huwelijk aanvaarden (ik aanvaard en laat mij snel scheiden) om haar te redden en daarna hun vrijheid terug te vinden”⁴⁶;
- ♦ Fysiek geweld – dat in sommige gevallen tot aan ontvoeringen⁴⁷ kan gaan -;
- ♦ Psychologische druk zoals het feit dat men zijn familie moet verlaten of dat men zijn familie moet beschuldigen van een misdaad, wat het jonge meisje en haar familie in de ogen van de gemeenschap te schande zou maken. Voor velen is dit een prijs die zij niet willen betalen⁴⁸.

³⁹ MANÇO ALTAY A. (document zonder datum), Valeurs culturelles par-delà la migration: une comparaison entre turcs immigrés et non-immigrés, 3 pagina's. Document beschikbaar op de website <http://www.flwi.ugent.be> In dit onderzoek benadrukt de auteur dat de migratie-ervaring mensen er niet noodzakelijk toe dwingt om op cultureel vlak een terugkeer te maken, waarbij zij geneigd zijn gedachtekaders en culturele elementen uit de geboortestreek te versterken.

⁴⁰ SAMAD Yunas and EADE John (2002), opcit., pp. 78-79.

⁴¹ Sanghera Jasvinder et al geciteerd door Harvey Heather (document zonder datum), opcit.

⁴² ROQUES Mireille (27 juni 2002), opcit., pagina 3.

⁴³ Service des droits des femmes et de l'égalité (document zonder datum), Les mariages forcés, 2 pagina's. Document beschikbaar op de volgende website: http://www.social.gouv.fr/femmes/gd_doss/droits2.htm

⁴⁴ SAMAD Yunas and EADE John (2002), opcit., pagina 55.

⁴⁵ ROQUES Mireille (27 juni 2002), opcit., pagina 3.

⁴⁶ DIALLO Kadi et al in CASTELNAU Claudine (25/2/2002), Mariages forcés, Fréquence Protestante, 3 pagina's.

⁴⁷ HOSSAIN Sara and TURNER Suzanne (april 2001), Abduction for forced Marriage - Rights and Remedies in Bangladesh and Pakistan, International Family Law, [2001] IFL 1-64, pp. 15-24.

Er worden ook andere middelen gebruikt om de toestemming van de persoon te kunnen krijgen. Zo ondergaan de slachtoffers (of diegenen die dat dreigen te worden) intrafamiliaal geweld:

♦ *“ Tal van vrouwen die tot een huwelijk werden gedwongen zijn jarenlang het slachtoffer van intrafamiliaal geweld. Zij moeten lange tijd binnen de context van een gedwongen huwelijk leven vooraleer zij zich in staat voelen om uit die situatie te stappen”*⁴⁹.

Bovendien kunnen gedwongen seksuele relaties met een niet gekozen echtgenoot gelijkgesteld worden met een georganiseerde en opzettelijke verkrachting⁵⁰.

De slachtoffers lijden ook onder de eenzaamheid, het isolement. *“Dit isolement is een van de grootste problemen waarmee de slachtoffers van gedwongen huwelijken geconfronteerd worden”*⁵¹; zij leven met een schuldgevoel en hebben het moeilijk om dit gedwongen huwelijk te ontvluchten, want zij ondervinden economische moeilijkheden, krijgen geen steun van de familie en ervaren tal van andere maatschappelijke problemen⁵².

Tot de gevolgen van gedwongen huwelijken behoren ook deze op het vlak van de gezondheid⁵³. Hierbij kunnen wij ook psychologische stoornissen vermelden zoals slaap-, voedings- en gedragsproblemen, allerlei somatiseringen. Men wijst ook op ernstige depressies die zelfs tot zelfmoord kunnen leiden: *“tallose gevallen van zelfmutilatie en/of van zelfmoord die werden vastgesteld bij Aziatische vrouwen die in Groot-Brittannië wonen, kunnen worden toegeschreven aan gedwongen huwelijken”*⁵⁴.

Tot slot worden de gevolgen van een gedwongen huwelijk heel goed geïllustreerd door de volgende uitspraak: *“Een gedwongen huwelijk, dat is vooral onderbroken studies, misschien gedwarsboomde liefdes, familiale conflicten. Vandaar de stress waarin jonge adolescenten worden ondergedompeld en die tot depressies en zelfmoorden leidt”*⁵⁵.

Zo bestaat er in het gebruik van het gedwongen huwelijk een tegenstrijdigheid tussen enerzijds de doelstellingen van de ouders die hun kinderen dwingen tegen hun zin te huwen en anderzijds de realiteit: *“de voornaamste motivatie voor ouders die hun kinderen tot een huwelijk dwingen is de wens om de families te versterken en hun cultuur te beschermen. In feite is het resultaat helemaal anders, want de families vallen uiteen en de kinderen keren zich tegen hun culturele tradities omwille van de slechte ervaringen die zij hebben meegemaakt”*⁵⁶.

Eerwraak

Wat is eerwraak?

Dat is het feit dat een persoon, in de meeste gevallen een vrouw, opgeofferd wordt omdat men van oordeel is dat zij de eer van de familie heeft geschaad door een daad te plegen die in strijd is met de goede zeden.

Veel vrouwen zijn het slachtoffer van eerwraak, omdat zij gehandeld hebben op een manier die zou indruisen tegen de familienormen om zo *“schande over te familie te brengen”*.

Zij sterven omdat zij een gearrangeerd huwelijk hebben geweigerd, of omdat zij ongeoorloofde contacten onderhielden, omdat zij getrouwd zijn met de man van wie zij hielden, omdat zij gescheiden zijn van een gewelddadige man of omdat zij verkracht werden. De bewering, zelfs zonder enig bewijs, volstaat om de familie in diskrediet te brengen en rechtvaardigt dus de moord.

⁴⁸ STOBART Eleanor (document zonder datum), Dealing with cases of forced marriage, Published by the Association of Chief Police Officers and the Foreign & Commonwealth Office and the Home Office, 35 pagina's.

⁴⁹ STOBART Eleanor (document zonder datum), opcit, 35 pagina's.

⁵⁰ HENRION Roger (zitting van 17 juni 2003), Mutilations génitales féminines, mariages forcés et grossesses précoces, Bull. Acad. Natle. Méd., 187 n°6, page 9.

⁵¹ STOBART Eleanor (document zonder datum), opcit, 35 pagina's.

⁵² Innocenti Digest (2001), Early Marriage. Child Spouses, Unicef, Innocenti Research Centre, pagina 12.

⁵³ HENRION Roger (zitting van 17 juni 2003), opcit., pagina 10.

⁵⁴ Innocenti Digest (2001), opcit., pagina 12.

⁵⁵ CASTELNAU Claudine, (25 februari 2002), opcit., 3 pagina's.

⁵⁶ Home Office (2000), opcit., pagina 20.

Het doel van “eerwraak” bestaat erin de eerbaarheid van een familie te vrijwaren door diegene van haar leden te straffen die is afgedwaald en die de gedeelde normen heeft geschonden.

Men zou kunnen geloven dat de “eerwraak” waarover de media het de laatste tijd zo vaak hebben zich slechts voordoet binnen bepaalde groepen en gemeenschappen of dat het is opgelegd door bepaalde religies.

In een recent artikel in de krant ‘Le Monde’ konden wij hieromtrent lezen:

« Eerwraak vindt men in Europa, Azië, Latijns-Amerika of Afrika. Overal laait het fenomeen weer op. In de Arabische wereld wordt eerwraak evengoed bij de christenen als bij de moslims toegepast. De oorsprong ervan gaat niet terug tot de charia die, paradoxaal genoeg, de vrouw enigszins beschermt door het aanvoeren van vier getuigen te vereisen om het overspel te bewijzen, maar tot de Code van Hammourabi en tot Assyrische wetten die in 200 voor Christus werden uitgevaardigd en die van de maagdelijkheid van een vrouw het eigendom van gans haar familie maken » (krant Le Monde).

Momenteel beschikken wij niet over cijfers en statistieken waarmee wij de omvang van het fenomeen kunnen inschatten.

Historische en etnologische analyses brengen enigszins verheldering over de betekenis van deze misdaden.

Zo illustreren de werken van Germaine Tillion⁵⁷, een Franse etnologue die meer bepaald de levensomstandigheden van vrouwen in het Middellandse Zeegebied heeft bestudeerd, het gebruik van de kastijding voor de eer met enkele interessante voorbeelden. Zij schrijft:

“Bij de christenen op Sicilië laat de broer van de van overspel verdachte dames hen respectvol onder zijn ogen en in aanwezigheid van een aalmoezenier wurgen”. (Hoofdstuk IX, p. 199).

De etnologue voegt hieraan toe:

“ De moorden van dit type gaan weliswaar drie of vier eeuwen terug, maar het is de uiterlijke vorm van de terechtstelling die veranderd is: tegenwoordig gebruiken de Sicilianen immers veeleer de revolver en is het de echtgenoot die optreedt (want dan kan de misdaad bestempeld worden als een “passionele” misdaad) en die alles zo goed mogelijk schikt naar het gerecht.

Een nieuw voorbeeld:

“Op het platteland van Griekenland en Libanon blijft de stamvader, in hetzelfde geval, redelijk vaak trouw aan het mes en de jonge dorpelingen moeten – op een christelijke manier – worden doodgestoken door hun eigen vader, beter nog door hun oudste broer”.

De etnologue verklaart het waargenomen verschijnsel door zich af te vragen wat de zin van deze daad kan zijn. Zou het komen door de mediterrane wens om alle meisjes van de familie voor de jongens van de familie te houden? Een wens om de banden in het nakomelingschap te behouden?

Het ‘Manuel du Folklore français’ (handboek van de Franse folklore) geschreven door Arnold Van Genep kan een zeker licht op deze vragen werpen. De auteur schrijft:

“Vroeger danste men alleen met de mensen uit hetzelfde dorp. De meisjes hadden niet het recht om het hof gemaakt te worden door jongens uit de naburige dorpen. Op bijeenkomsten ontstonden knokpartijen als deze regel overtreden werd. De drinkgelagen van de dag maakten dat de slagen die werden uitgedeeld verschrikkelijk waren”.

In Zuid-Frankrijk, meer bepaald in Corsica, verwijst een in 1766 afgekondigde wet naar een gebruik dat in deze wet strafbaar wordt gesteld.

Germaine Tillion schrijft:

“In die tijd verhinderde men een jong meisje om te trouwen door in het openbaar haar haren te ontbloten (door het kapje of het hoofddoekje dat op het hoofd werd gedragen

⁵⁷ TILLION Germaine, Le harem et les cousins, Essais, Points, Seuil, 1966, 209 pp.

weg te nemen), want na deze vernedering mocht enkel de dader van het vergrijp zonder schande met de vrouw trouwen die er het slachtoffer van was". Niettemin bestond er een grote kans dat men vóór het huwelijk werd vermoord door zijn toekomstige schoonfamilie. (Tillion: p.202).

De etnologue voegt hieraan toe:

"De overeenkomsten tussen de christelijke gebruiken en deze die men over het algemeen toeschrijft aan de enige moslimmaatschappij, beperken zich niet tot zo'n onbeduidende gelijkenissen en, tegenwoordig wordt op het Griekse platteland de van overspel verdachte echtgenote verplicht door haar man teruggestuurd naar haar familie, waar de eigen vader of de oudste broer van deze vrouw haar in naam van de eer moet doden, meestal door een messteek. Wanneer zij geen vader of broer heeft, verwacht het dorp van de oom of zelfs van de volle neef dat hij tot het wrede ritueel overgaat. Dat alles vindt nog plaats in 1964". (Tillion: p. 203).

En Germaine Tillion vertelt nog meer. Zij schrijft:

"Het was gebruikelijk in Italië dat een meisje door haar broer werd vermoord en het komt er nog af en toe voor; het blijft een veel voorkomend verschijnsel in Libanon. In de moslimlanden ken ik voorbeelden in Marokko, Kabylie, maar niet in Mauritanië, niet in gebieden van de Touareg. In Irak is het toegestaan door de publieke opinie en beschouwt de wet het als vergeeflijk". (Tillion: p.203).

De verplichting om de overspelige vrouw te laten straffen door haar dichtste familielid zou verklaard worden door de zogenaamde regel van de "vendetta".

Mocht het immers de door het gedrag van zijn vrouw beledigde echtgenoot zijn die haar zou moeten doden, dan zou de familie van de vrouw het recht hebben op hem de "vendetta" (wraak) uit te voeren en dat zou de maatschappelijke vrede verstoren.

Alles gebeurt alsof de door een vrouw gemaakte "fout" een misdaad zou zijn tegen de maatschappij waartoe zij behoort en niet een zaak die behoort tot het privéleven.

Bij wijze van conclusie

Wij vermelden hier enkele vaststellingen en hypothesen uit het onderzoek dat wij in 2004 in de Franse gemeenschap hebben gevoerd naar de verlangens en verwachtingen van jongeren tegenover het huwelijk en waarin heel specifiek het thema van het gedwongen huwelijk werd aangehaald.

Uit de getuigenissen van de ondervraagde jonge meisjes en jongens komt een reeks bedenkingen over gedwongen huwelijken naar voren die wij hier tot de onze maken:

- Het gedwongen huwelijk is wel degelijk aanwezig in bepaalde bevolkingslagen.
- Alle leerlingen met wie wij hebben gesproken hebben rechtstreeks weet van gevallen van gedwongen huwelijken.
- Wat betreft het feit of er gevallen zijn in de scholen, hebben wij weinig gegevens verkregen. Dit kan voornamelijk door twee redenen worden verklaard:
 - ↳ ten eerste, de jongeren die beloofd zijn voor een gedwongen huwelijk worden vaak pas op het laatste moment hiervan op de hoogte gebracht, wat het ontbreken van geruchten rond de situatie van deze personen kan verklaren;
 - ↳ ten tweede, eenmaal getrouwd komt de jongere niet meer naar school en de verzamelde getuigenissen bevestigen dat er na het huwelijk een ware breuk is met het sociale milieu van de jongere.

Het stereotype beeld van het jonge Maghrebijnse meisje dat naar haar land wordt teruggestuurd moet worden bijgesteld. Enerzijds zijn het immers niet alleen mensen uit Noord-Afrika die een gedwongen huwelijk meemaken, maar ook uit zwart Afrika, Europa en het Midden-Oosten. De overgrote meerderheid van de getuigenissen gaat over moslimmeisjes, maar in mindere mate kan men ook mensen aanwijzen uit gemeenschappen van het katholieke geloof. Bovendien zijn er ook gevallen waar de jongen niet gespaard wordt door het gebruik, ook al blijven die gevallen een minderheid. Anderzijds hebben sommige huwelijken plaats in België en niet uitsluitend in het land van oorsprong.

Wat de Maghreb-gemeenschappen betreft, lijkt het gebruik af te nemen in families die al sinds verscheidene generaties in België gevestigd zijn.

Anderzijds zou de verklaring voor het gebruik van gedwongen huwelijken niet moeten worden gezocht in de moslimwet (die het gebruik niet rechtvaardigt), maar eerder in een intensivering van de identiteit bij personen die het meeste lijden onder het feit dat zij tussen twee culturen zitten. Bij families die zich recent in België hebben gevestigd, zou het verschijnsel van het terugvallen op de eigen identiteit bijgevolg een aanzienlijk risico inhouden op een terugkeer naar tradities en gebruiken zoals het gedwongen huwelijk.

Het respect tegenover de ouders en het schuldgevoel dat tegenover ongehoorzaamheid wordt geplaatst, zetten jongeren ertoe aan de beslissing van de ouders zonder verzet te aanvaarden.

Wij kunnen verschillende hypothesen naar voren schuiven om deze feitelijke situatie te verklaren:

- De vrouwen en jongeren zijn bang om te praten en vrezen represailles van de familie of van de schoonfamilie, vooral van de mannen.
- Sommige jongeren hebben niet de behoefte noch de kracht om met hun familie te breken, en willen evenmin verworpen worden of beschouwd worden als paria's, ook al lopen zij het risico op een huwelijk met de door de familie gekozen persoon.
- Heen en weer geslingerd tussen twee culturen, weten sommigen gewoon niet dat zij getrouwd zijn of begrijpen zij niet wat hen overkomt.
- Sommigen hebben meer vertrouwen in hun ouders en geloven meer in hun tradities en gebruiken dan in hun eigen verlangens. Twee verschijnselen versterken dit gevoel:
 - ↳ de droombeelden die jonge mannen of jonge meisjes hebben over de gedachte om met iemand uit het land van oorsprong te trouwen;
 - ↳ het mislukken van huwelijken en liefdes bij diegenen in hun omgeving die een huwelijk uit liefde hebben willen afsluiten, vaak buiten de cultuur van oorsprong.
- Sommigen vrezen nooit een echtgenoot te zullen vinden. Deze vrees wordt versterkt wanneer gemengde relaties verboden zijn en er zeer strikte regels gelden om de maagdelijkheid van de meisjes te bewaren.
- Voor sommige meisjes is het een unieke kans om het ouderlijke huis te verlaten zonder de eer van de familie te bezoedelen. Zij denken dat zij zeer snel zullen kunnen scheiden en zo zullen kunnen ontsnappen aan de sociale en familiale controle.
- Sommige gastlanden durven niet tussenbeide te komen in een "culturele traditie" die andere waarden uitdraagt dan de hunne.

HENRI RENARD, Substituut van de Procureur des Konings bij het Parket van BERGEN

Ik wil eerst en vooral de studenten, de docenten en alle andere personen bedanken die het mogelijk hebben gemaakt om dit colloquium te organiseren dat, naar mijn mening, een echt forum biedt om over een problematiek na te denken.

Woede, triestheid, onbegrip... Hoe kan de mens, met zijn cultuur, zijn opvoeding, zijn religie, er op een dag toe gebracht worden het onherstelbare te plegen tegenover de zijnen, tegenover zijn eigen familie? Deze daad, die het leven steelt, die de hoop steelt, vormt een diepe droefheid. Voor iedereen. Er is een strafbaar feit gepleegd, het recht moet worden toegepast.

Hoe kan de maatschappij dit type van drift bestrijden? Wij moeten verscheidene denkpijlers tegelijk volgen. Dit colloquium heeft duidelijk de betrokken optredende partijen bijeengebracht rond deze kwestie: politici, sociologen, antropologen, politiemensen, voorvechters van de mensenrechten, de opvoedkundige sector, de onderwijswereld... en ook de gerechtelijke wereld.

Nadat ik mezelf kort heb voorgesteld, zal ik in mijn uiteenzetting de strafrechtelijke procedure bespreken waarbij ik het in het kort zal hebben over de rol van het parket, de rol van de onderzoeksrechter, het begrip voorlopige hechtenis en tot slot zal ik het kort ook hebben over de rol van het hof van assisen.

Tot slot zal ik het met u – op een meer juridische manier – nog hebben over de twee basisbegrippen van dit colloquium: het gedwongen huwelijk en de eerwraak.

Na een loopbaan van 12 jaar als advocaat, werd ik tot magistraat benoemd bij het parket van Bergen waar ik sinds binnenkort 5 jaar de functie van substituut uitoefen. Ik heb aanvaard om mijn bijdrage tot dit colloquium te leveren omdat ik wil proberen het kader, de procedure, de rechtsregels uit te leggen die van toepassing zijn wanneer het gerecht met dergelijke feiten wordt geconfronteerd.

Er kan geen sprake van zijn het onderzoek aan te halen dat momenteel lopende is bij de onderzoeksrechter en aanhangig is gemaakt door het parket van Charleroi. Dit komt omdat wij de geheimhouding van het onderzoek, een basisprincipe van ons recht, moeten bewaren. Aangezien ik verbonden ben aan het parket van Bergen, ken ik van het dossier van Saadia Sheikh enkel wat er in de pers over werd gezegd.

- Het parket:

Zelfs in een school waar men het recht doceert, acht ik het nuttig het nog eens te hebben over de rol van het parket binnen onze gerechtelijke werking.

De procureur des Konings vormt samen met zijn substituten het parket. Hij is de enige ambtsbekleeder van de strafvordering en de vervolgingen voor de rechtbank. Het parket treedt in werking wanneer er een inbreuk is vastgesteld. Het parket werkt hoofdzakelijk reactief. Onze opdracht bestaat erin een inbreuk te onderzoeken, vast te stellen en te doen ophouden en om de dader ervan voor de rechtbank te brengen met het oog op een straf. Wij werken hiertoe samen met de politiediensten.

- Het gerechtelijk onderzoek:

Wanneer onderzoeksmaatregelen nodig zijn om de waarheid vast te stellen of de vrijheidsberoving van iemand te handhaven, zal het parket het dossier toevertrouwen aan een onderzoeksrechter die de politiemensen zal leiden tijdens de voortzetting van het onderzoek: verhoren, ondervragingen, getuigenissen, deskundigenonderzoeken, huiszoekingen... Hij zal vervolgens de elementen ten voordele en ten nadele van de beschuldigten op papier zetten.

- De voorlopige hechtenis:

Zolang een rechtsinstantie de schuld van een dader niet heeft vastgesteld, wordt hij als onschuldig beschouwd. Het principe blijft de vrijheid, een soms harde realiteit, maar een echte garantie van onze rechtsstaat. Gedurende de tijd van het onderzoek kan de rechter dus bij wijze van uitzondering een aanhoudingsmandaat uitvaardigen tegenover de dader(s); dat gebeurt volgens nauwkeurige voorwaarden die voorzien zijn in de wet op de voorlopige hechtenis. Deze voorlopige hechtenis wordt regelmatig onderzocht door de raadkamer die zal nagaan of de voorwaarden om het aanhoudingsmandaat te handhaven nog steeds gerechtvaardigd zijn.

- De verwijzing:

Wanneer het onderzoek afgerond is, iets wat verscheidene maanden in beslag kan nemen, wordt het dossier overgemaakt aan het parket dat er kennis van zal nemen. Het parket kan eventueel bijkomende plichten aanvragen bij de rechter om het dossier aan te vullen. Zodra het dossier is afgesloten, zal het openbaar ministerie vorderingen tot verwijzing (of tot buitenvervolginstelling) uitvaardigen, d.w.z. dat het de feiten een strafrechtelijke kwalificatie zal geven. Deze kwalificatie wordt vervolgens voorgelegd aan de raadkamer die zal beslissen over de verwijzing naar de bevoegde rechtsinstantie (correctionele rechtbank of hof van assisen).

Dat waren in het kort de fases van de strafrechtelijke procedure.

Zoals de titel van dit colloquium aanduidt, roepen de omstandigheden van het overlijden van Saadia SHEIKH twee juridische kwesties op: **de eerwraak** en het **gedwongen huwelijk**. Ik stel voor dat wij deze twee begrippen bekijken door de ogen van een jurist:

1. Het gedwongen huwelijk:

In het Belgische recht wordt een huwelijk in de eerste plaats beschouwd als een overeenkomst en is het als dusdanig onderworpen aan de burgerlijke voorschriften, waarbij – zoals voor iedere overeenkomst – een vrije en weloverwogen toestemming van de echtgenoten vereist is.

De burgerrechtelijke bestraffing van een huwelijk zonder geldige toestemming is de nietigheid die moet worden uitgesproken door de rechter.

In het kader van een meer specifiek op het gedwongen huwelijk gericht denkproces en van de wil om vrouwen meer te beschermen, heeft de wetgever via de wet van 25 april 2007 een nieuw artikel 146 ter in het burgerlijk wetboek gevoegd:

“Er is evenmin een huwelijk wanneer het wordt aangegaan zonder vrije toestemming van beide echtgenoten en de toestemming van minstens een van de echtgenoten werd gegeven onder geweld of bedreiging”.

Deze zelfde wet heeft het gedwongen huwelijk ook willen “bestrafen” door een artikel 391 sexies van het wetboek van strafrecht te creëren:

“Hij die iemand door geweld of bedreiging dwingt een huwelijk aan te gaan, wordt gestraft met een gevangenisstraf van 1 maand tot 2 jaar of met een geldboete van 100 tot 500 euro. De poging wordt gestraft met een gevangenisstraf van 15 dagen tot 1 jaar.”

Dubbele bescherming tegen het gedwongen huwelijk; burgerrechtelijk, en zelfs daarbuiten, aangezien er strafrechtelijke strafmaatregelen kunnen vallen. Deze voorzorg beschermt de echtgenoten die in België tot het huwelijk worden gedwongen. Door het beginsel van niet-inmenging is het ons niet mogelijk een strafvervolgning in te stellen voor feiten die in het buitenland zijn gepleegd en dus gedwongen huwelijken te vervolgen die in een ander land zouden zijn georganiseerd. Elke Staat regelt zijn eigen rechtsregels en staat in voor zijn eigen maatschappelijke regelgeving.

Tussen tal van staten, meer bepaald Europese staten, bestaan akkoorden die afhangen van het internationaal recht.

Landen die minder geneigd zijn vrouwen te beschermen tegen gedwongen huwelijken zouden daar toch toe kunnen worden gestimuleerd door nog andere verdragen. Dit verschijnsel gaat echter zeer ver buiten het puur juridische kader en wortelt in de kern van culturen.

Zelfs de meest doeltreffende op schrift gestelde strafbepaling kan eeuwenoude culturele praktijken niet van de ene dag op de andere veranderen.

Al vormen deze regels een doeltreffende bescherming in België, zij kunnen echter geen situaties regelen die onder buitenlands recht vallen.

2. De eerwraak:

De meest exacte definitie lijkt mij de volgende: ***“Het betreft een moord die over het algemeen op een vrouw wordt gepleegd van wie het gedrag beschouwd wordt als heeft het schande over haar familie gebracht. De moord is typisch de daad van familieleden van het slachtoffer of van de gemeenschap. Hij wordt over het algemeen met voorbedachten rade gepleegd...”*** .

In ons strafwetboek bestaat er geen inbreuk die “eerwraak” precies kwalificeert, net zomin als er een artikel bestaat dat de “passionele misdaad” veroordeelt.

Het is in de artikels 392, 393 en 394 van het Strafwetboek dat de magistraten de kwalificatie van moord vinden:

"Het feit dat men opzettelijk met het oogmerk om te doden en met voorbedachten rade een doodslag heeft gepleegd wordt door de wet als moord gekwalificeerd"

De maximumstraf voor moord is een levenslange gevangenisstraf. Is er geen voorbedachten rade, dan wordt de doodslag gekwalificeerd als doodslag. Een goede wettelijke bepaling is een bepaling waarmee alle omschreven onrechtmatige gedragingen kunnen worden veroordeeld en die een rechtvaardige straf mogelijk maakt door de rechter een volledige waaier te geven waaruit hij de juiste strafmaatregel kan kiezen.

Het bijzondere karakter van de misdaad in naam van de schande past perfect bij deze kwalificatie van moord. De eer wordt beschouwd als de drijfveer van de doodslag, net zoals geld, haat of liefdespassie dat kan zijn.

Indien de raadkamer tijdens de procedure na het onderzoek van de rechter de kwalificatie van moord in aanmerking neemt, dan wordt het dossier voor het hof van assisen gebracht. De jury, bestaande uit burgers, moet zich dan na afloop van de pleidooien eerst uitspreken over de schuld van de beschuldigen en vervolgens over de hen op te leggen straf. Ik ben ervan overtuigd dat bij de overwegingen en de beraadslaging van de magistraten en burgers met grote zekerheid alle omstandigheden van de misdaad, alle omstandigheden van het dossier en ook de drijfveren aan bod komen.

Dit zijn volgens mij de grote lijnen die men in gedachten moet houden om het juridische kader te begrijpen waarbinnen het dossier rond het overlijden van Saadia Sheikh zich ontwikkelt. De rol van het parket, het onderzoek, de kwalificatie die in aanmerking kan worden genomen en de overwegingen van het hof van assisen.

Mijn excuses voor de soms wat technische termen, maar zij zijn eigen aan onze rechtssysteem dat borg wil staan voor onze rechtsstaat.

Helaas zullen al onze wetten nooit de waanzin van de mens kunnen verhinderen, zij zullen die enkel kunnen bestraffen en misschien anderen ervan weerhouden.

Enkel via een denkproces en een globale actie vanwege de positieve machten binnen onze maatschappij zullen dergelijke aanslagen op de vrijheid en de integriteit van het individu kunnen worden bestreden.

Saadia Sheikh volgde rechtenstudies hier in België, een voorteken dat zij belangstelling had voor de rechtvaardige zaak. In onze rechtsstaat is het onze plicht de wetten te laten toepassen, in naam van het respect van zijn burgers. Wij garanderen dat justitie in zijn debatten en strafmaatregelen de grenzen opnieuw zal kunnen omschrijven van datgene wat als eer wordt beschouwd, dat zij de vrijheid om te studeren, de vrijheid om lief te hebben, de vrijheid om te leven zal kunnen herbevestigen en dat zij – en dat hoop ik alvast – zin zal kunnen geven aan deze families, aan deze gemeenschappen die verzonken zitten in de onverenigbare culturen “van hier en van ginder” en in verwarrende familiegevoelens.

WILLEM TIMMER, politiecommissaris in Nederland, directeur van het Expertisecentrum eengerelateerd geweld

Van ganser harte dank aan diegenen die deze dag organiseren, want het is een moeilijk, hard en gevoelig onderwerp in de Europese samenleving. Ik hou mij al 30 jaar lang bezig met eengerelateerd geweld. Dertig jaar geleden zou ik nooit hebben gedacht dat wij in Nederland een gespecialiseerd centrum zouden hebben rond deze materie. De reden hiervan is het feit dat ik in al die jaren veel mensen gedood zag worden om duistere redenen en dat iedere overleden persoon er één te veel is.

De voorbije 30 jaar heb ik in verschillende korpsen in Nederland gewerkt. Ik heb alle rangen bekleed die men bij de Nederlandse politie kan hebben. Het meeste heb ik geleerd tijdens mijn studies in Marokko, Algerije en Tunesië. Mijn oudste kinderen hebben leren lopen in Marokko en dat scheidt een band met dat land.

Dit brengt mij bij de belangrijkste opmerking; eerwraak houdt geen verband met de islamitische religie. Diegene die dat beweert, weet niet waarover hij het heeft.

Een tweede belangrijke opmerking is dat de aanpak bij de interventie en de beteugeling noodzaakt tot een samenwerking met de betrokken organisaties: moskeeën, synagogen, kerken, scholen... De politie vervult slechts een kleine rol in dit probleem. Dagelijks scannen wij 150 zaken, d.w.z. 1000 cases per week. Dat betekent dat wij veel werk hebben en dat wij enorm veel doen om te proberen eengerelateerde misdrijven te voorkomen. Indien wij niet zo nauw zouden samenwerken met de grote moskeeën van Nederland, zouden wij nooit een dergelijk succes kennen.

De dag van vandaag hoort men ook andere dingen over bedreigingen en de islam. Maar vanuit ons centrum kan ik zeggen dat wij tevreden zijn om met deze instellingen te werken, want daardoor kunnen wij heel wat problemen vermijden.

Bespreking van een foto

De foto werd genomen op een ogenblik dat er veel mist hing. Op de foto kunt u links de kant van een weg zien en rechts een sloot. U ziet een doek waarin het lichaam van een 16-jarig Afghaans meisje is gewikkeld. De lokale politie verdacht haar Marokkaanse vriend die in het drugsmilieu werkte. Wij zijn ter plaatse gekomen en men heeft onze mening gevraagd. Ik heb erop gewezen dat indien die jongen het gedaan had, hij normaal gezien het lichaam in de sloot zou hebben gelegd en ieder spoor zou hebben uitgewist om tijd te winnen. Hier werd het lichaam op een dusdanige manier achtergelaten om het zo snel mogelijk te vinden en te begraven: dat betekent dat wellicht een religieus iemand het zo wil regelen dat er een snelle begrafenis komt.

Er werd een parallel onderzoek uitgevoerd en daarbij hebben wij ons gefocust op een eengerelateerd motief.

De Marokkaanse vriend had de dood niet veroorzaakt, maar haar eigen vader, haar eigen moeder en twee ooms waren erbij betrokken. In de politiedossiers hebben wij ook ontdekt dat de hele zaak vermeden had kunnen worden. Twee maanden eerder was er immers een woordenwisseling geweest in hun huis. De politie was ter plaatse gekomen en was getuige van een discussie tussen de vader en een intelligente jonge man uit een goede familie die culturele codes gebruikte. Deze jonge man vertrouwde de vader toe: "ik heb zeer gelovige ouders en ik zou graag met uw dochter trouwen, maar zij is geen maagd meer, dus mag ik dat niet". Het is op dat eigenste moment dat de beslissing werd genomen haar te doden. Indien de politie de cultuur en de zeden had gekend, zou zij geweten hebben dat dit jonge meisje uit het huis moest worden verwijderd. De politie had ook moeten proberen te praten met de jonge man om na te gaan of hij het meende, of hij zijn woorden over de maagdelijkheid van het jonge meisje niet had kunnen intrekken en of hij de schade niet op een andere manier had kunnen herstellen. Twee maanden later werd het jonge meisje gedood.

Tonen van een film

Om een voorbeeld van onze samenwerking te geven, gaan wij een film bekijken die met meisjes van de moskee is gemaakt.

Deze film dient als uitgangspunt bij gespreksrondes in de scholen waarbij de jongeren uitleg krijgen over hoe zij de relatie man-vrouw moeten aanpakken, welke de rechten en de vrijheden zijn. Het ministerie van Justitie en de politie hebben deze film bekostigd. De autoriteiten werken samen en werken met succes rond eenzelfde thema. De wetenschappers nemen een centrale plaats in en worden steeds betrokken bij onze onderzoeken.

Wij zijn het enige bureau in Nederland waar wij, binnen de politie, met onze eigen zowel interne als externe wetenschappers werken, met stageplaatsen en medewerkers afkomstig uit de hele wereld.

De rechten van de mens zijn universeel. Zij zijn van toepassing op alle individuen over heel de wereld. Wij mogen beslissen over de mening die wij willen uitdrukken. Zo heeft ieder individu recht op onderwijs of werkgelegenheid. Niettemin worden de rechten van de mens overal ter wereld met voeten getreden. Sommige mensen mogen geen uiting geven aan hun ideeën of een opleiding volgen.

Vrouwen worden gedwongen te trouwen of zijn het slachtoffer van genitale verminkingen, of erger nog, zij worden de prooi van hun eigen familie die zich wil wreken omwille van een inbreuk op de eer. Vrouwen worden mishandeld of vermoord om deze eer te herstellen.

Volgens hoofdinspecteur Willem TIMMER van het politiekorps worden in Nederland jaarlijks 15 moorden gepleegd uit eerwraak.

Van oktober 2004 tot maart 2005 heeft de familie-eer een rol gespeeld in 79 zaken. Elf van deze gevallen eindigden met een moord; in 26 zaken was er sprake van geweldplegingen; en in ongeveer 30 andere gevallen werden mensen bedreigd met fysiek geweld of waren het slachtoffer van psychologische druk. Van deze 79 zaken betrof 43% Koerdische of Turkse families. In de andere gevallen ging het om Afghaanse, Kosovaarse, Irakese, Marokkaanse, Colombiaanse en Antilliaanse families die zich in Nederland hadden gevestigd.

Foto op gsm

Zij was bijna 19 jaar. Deze foto op de gsm werd een week voor haar dood genomen. Zarifeh, een Turkse van 18 jaar die in Nederland is opgegroeid, is een van deze slachtoffers. Op 13 augustus 2003 heeft haar vader haar in Turkije gedood met een schot uit een jachtgeweer. De familie-eer was gekrenkt. Zarifeh moest sterven. Ik heb een vraag: "Twee jaar geleden werd een meisje Zarifeh hier door haar vader gedood. Weet u daar iets over?" – "Bedoelt u Mustaphak?" – "U hebt erover horen spreken?" – "Haar graf moet ergens in de buurt zijn?" – "Ik weet het niet." – "Het is ginds helemaal boven, maar ik mag er niet naartoe gaan."

Haar grafschrift is veelzeggend: "Liefste kind. Je zal eeuwig blijven leven in onze harten". Men kan deze tegenstrijdigheid niet begrijpen. Zarifeh is dood omdat zij door haar vader is vermoord. Het lot van het opstandige meisje was duidelijk onvermijdelijk. De buurvrouw van Zarifeh was in de buurt op het ogenblik van de moord. Zij kent het voorval tot in de details.

"Waar is hun huis?" – "Daar is het!" – "Dat witte huis?" – "Ja, dat is het! Na het ochtendgebed was ik in de tuin paprika's aan hun plukken voor mijn kinderen. Ik heb dan het geluid van voetstappen gehoord. Op dat ogenblik heb ik een geluid gehoord – paf, paf, paf – 3 schoten. Ik schrok op. Ik dacht dat hij mijn zoon had neergeschoten. Ik ben gaan kijken en ik heb dit meisje achter de deur zien liggen. Zij lag in haar eigen bloed, dood. Zij lag daar." – "Leefde zij nog toen u haar zag?" – "Neen, zij was overleden, zij lag achter deze metalen deur en zag er heel klein uit. Zij was een groot meisje, maar zij zag er heel klein uit. Zij was dood. Haar haren hingen over haar gezicht. Ik zag dat zij dood was. Zij gaf geen teken van leven meer."

Nu gaan wij Rojda ontmoeten. Zij werd verkracht toen zij 12 jaar was en werd verplicht met haar verkrachter te trouwen. Omdat deze laatste opnieuw een ander meisje had verkracht, werd hij in de gevangenis opgesloten. De schoonvader en schoonbroer hebben vervolgens van de situatie gebruik gemaakt. Zij hebben haar in het prostitutiemilieu gedwongen, maar omdat Rojda daar volledig tegen gekant was, hebben zij haar neus afgesneden.

Een gewoon sociaal statuut en werkloosheid werken eerwraak in de hand. Sociaaleconomische factoren zorgen er in zekere zin voor dat mensen zich hardnekkig aan hun eer vastklampen. Het is vaak de enige zekerheid die hen rest. Indien de eer van een familielid - of het nu om een man of een vrouw gaat - geschonden wordt, dan past men genadeloos regels, gebruiken toe.

Dit zijn de burens van Rojda: "Waar woont Rojda?" – "Zij woont nu in Kiseltepe en voordien woonde zij hier." – "Waar precies?" – "Daar ergens!" – "Wat heb je aan Rojda gezegd toen je zag dat haar neus afgesneden was?" – "Ik heb haar gevraagd waarom zij haar neus hadden afgesneden. Zij zei dat het onrechtvaardig was en dat zij haar eerst hadden vastgebonden. Indien de burens niet tussenbeide waren gekomen, zouden zij haar vermoord hebben." – "Weende zij?" – "Ja natuurlijk, zij was totaal kapot. Zij durfde zich niet aan ons te tonen. Zij had zich 3 dagen lang opgesloten voordat men haar ontdekte. Zij was ellendig."

Kadrile, 15 jaar, was zwanger. Zij werd in een duister steegje vermoord met een bijslag. De dader was Ahmed, haar oudste broer. Een van mijn kinderen is begraven, de andere zit in de gevangenis. Ahmed brengt momenteel zijn dagen door in de gevangenis. Hij heeft spijt van zijn daad. Hij klaagt erover dat de sociale controle binnen zijn gemeenschap en de aanverwante roddels hem ertoe hebben gedreven zijn zus Kadrile te vermoorden. "Hij zei: "Je moet jouw dochter doden". Ik antwoordde: "Wat heeft zij fout gedaan? Waarom zou ik haar moeten doden?". Hij zei: "Je doet het niet?". Ik antwoordde: "Neen. Doe het zelf." Dat is wat ik heb gezegd. Onze burens hadden een ontbijt klaargemaakt. Resep, de zoon van de burens, zei: "Kom een hapje eten. Ik moet je iets zeggen maar zeg het verder aan niemand: ga met Kadrile mee naar de dokter. Het is daarom dat Ahmed boos is op haar". Ik heb gevraagd wat zij had gedaan. Hij antwoordde: "Zij werd met iemand betrapt. Het is daarom dat Ahmed bij ons is. Wij laten hem sinds 2 dagen niet naar huis gaan." Ik ben met mijn dochter naar de dokter gegaan. Ik heb hem gezegd dat het mijn schoondochter was en dat zij maar niet zwanger geraakte.

Ik heb hem gevraagd of zij wel kinderen kon krijgen. Hij heeft haar onderzocht en zei: "Zij is vijf en een halve maand zwanger". Stomverbaasd heb ik hem gevraagd een echografie uit te voeren en ik heb de baby gezien.

Haar vader was opvliegend. Men mag hem niet tegenspreken. Zij wist hoe opvliegend hij was. Zij woonde al jaren in hetzelfde huis. Zij had haar vader moeten gehoorzamen. Daarom denk ik dat het ook een beetje haar eigen fout is. Hij werd ook kwaad tegenover zijn zonen. Ik heb dat gezien terwijl ik erbij stond. Maar zij bleven altijd beleefd tegenover hun vader, net als de meisjes. Zij spraken hem nooit tegen want zij wisten hoe opvliegend hij was. "Hoe gedroeg Zarifeh zich?" "Zij was correct maar ze hebben haar van alles wijsgemaakt daar, in het opvangtehuis. Zij hebben haar verknoeid. Zij was een onberispelijke dochter." "Haar vader zou haar vermoord hebben omdat zij wilde studeren?" – "Neen, volgens wat ik weet heeft hij aan haar gezegd: je mag studeren, maar dan komen wij naast de school wonen. Enkel in dat geval zal jij mogen studeren". Dat is wat ik heb horen zeggen. – "Hoe hebben zij Kadrile vermoord? Was u die dag thuis?" – "Ik heb niets gezien. Het is ginder gebeurd, vlakbij de moskee". – "Waarmee hebben zij haar vermoord?" – "Met een hakmes." – "Is iemand tussenbeide gekomen?" – "Neen" – "Heeft iemand gezien wat er is gebeurd?" – "Natuurlijk. De burens aan deze kant en van de andere kant en ook de familie Zaza die daar woont hebben zich tegen mijn kinderen opgezet. Al zouden wij sterven van de dorst, niemand zou ons een druppel water aanbieden. Het was 2 uur in de ochtend."

Rojda sliep toen haar schoonvader en twee van haar schoonbroers vergezeld van een zoon zijn toegekomen. Zij hebben haar uit bed gehaald om haar naar een ander huis mee te nemen. Zij hebben haar voeten en handen vastgeketend en hebben haar mond toe gekleefd. Zij kon niet bewegen. Zij hebben haar afgeranseld. Zij lag languit op de grond. Zij hebben vervolgens haar neus afgesneden en haar daarna bij het afval geworpen. Zij hebben haar daar achtergelaten. Ik heb dat drie dagen later vernomen. Ik heb haar bevrijd en daarna de politie verwittigd." – "Waarom hebben zij dat gedaan?" – "Volgens hen had zij een fout begaan, maar dan zouden zij haar hebben vermoord. Zij had niets misdaan. Toen ik haar zag, beefde ik. Zij heeft zich in mijn armen geworpen". Ik heb hen gezegd: uw zoon heeft een kind gemaakt bij mijn dochter. De jongen bevestigde dat hij wel degelijk bij ons was geweest, maar dat hij niets had gedaan. Ik antwoordde: hoe is dat mogelijk? Mijn dochter ging dan in bad. Zij was naakt. Wat had jij in deze badkamer te doen? Wat had jij met haar te doen? Ik heb Kadrile meteen naar ergens anders meegenomen; een week bij haar jongste zus en een week bij een zigeunerin. Ik durfde haar niet meenemen naar huis omwille van Ahmed. De burens zijn zigeuners." – "Waarom was zij daar?" "Ahmed wou haar doden omdat hij alles had gezien, zei hij. Ik ben 3 dagen na elkaar raad gaan vragen aan de andere partij. Ik heb hen gezegd dat ik niet meer wist tot wie ik mij moest wenden en dat zij mij moesten helpen, want anders zou men mijn dochter vermoorden. Zij hebben mij geantwoord: "Maar nee, zij zullen niet raken aan jouw dochter". Maar 28 dagen later ben ik naar het openbaar ministerie gegaan waar ik een verzoekschrift heb ingediend en waarbij ik heb gezegd dat mijn zoon mijn dochter wou vermoorden die zwanger was geraakt. Zij hebben mij geantwoord dat er niets zou gebeuren, maar op dit moment zit mijn zoon in de gevangenis. Dit is een foto van Ahmed. Ik heb echter geen foto's van Kadrile want zij heeft ze allemaal afgenomen." – "Hebben zij Ahmed ertoe gedreven om deze daad te plegen?" – "Ja, zeker. Op een dag heeft hij bij het verlaten van het theehuis gepraat over wat mijn zus had gedaan. Zij zeiden tegen hem: "Waarom reageren jullie niet als broers? Jullie zijn lafbekken." – Ik zei tegen hem: laat ze leuteren. Het kan iedereen overkomen. Het is gebeurd omdat wij arm zijn. – "Wou Zarife terugkeren naar Nederland?" – "Ik weet het niet precies. Zij had haar koffers al klaargemaakt. Haar vader had haar gezegd: "Ik zal je er naar toe rijden". Daarna heeft hij zijn geweer op haar gericht en heeft hij op haar geschoten. Zij schreeuwde: "Neen papa" en is in elkaar gezakt. Haar moeder heeft het allemaal zien gebeuren en zei dat het verschrikkelijk was. Zij heeft de dood van haar dochter niet kunnen verhinderen. Haar man had haar in huis opgesloten achter ramen met tralies. Daardoor heeft zij machteloos moeten toezien hoe haar dochter door haar man werd geëxecuteerd. De oude ramen zijn nu vervangen door nieuwe ramen zonder tralies. Sommigen vinden dat haar vader gelijk had. Anderen denken dat hij slecht is, maar dat is niet waar. Was Rojda maar dood, dan zou zij niet langer zo moeten rondlopen. Dan zouden haar broers en haar familieleden haar niet zo moeten zien. Het zou beter zijn geweest dat zij

dood was. Zij kan niet meer leven nu met haar afgesneden neus: de mensen stellen haar vragen en wat moet Rodja antwoorden? Wij hebben haar gebeld om haar te ontmoeten, maar zij heeft schrik. Wij hebben haar uitgelegd dat wij uit Nederland kwamen en dat wij haar wilden leren kennen. Zij vreest represailles van haar schoonfamilie en kan ons niet zien zolang de zaak bezig is.

Voor haar dood heeft Zarife twee jaar geleden een sms gestuurd aan haar vader en ik wil die bewaren. "Mijn vader, ik feliciteer je met jouw verjaardag. Ik zie je heel graag » (Zarife). Dit berichtje werd op Vaderdag verstuurd met een andere gsm. Het is echter niet het originele berichtje. Zij zal nooit nog een sms aan haar vader kunnen sturen. Men heeft haar het stilzwijgen opgelegd. In de ogen van haar vader was het lot van Zarife onafwendbaar".

Bespreking van de film

Dit was een wat droevige film en ik hoop dat u via deze film merkt dat er een rechtstreekse lijn bestaat tussen het land van oorsprong en Nederland en dat er tal van alarmsignalen zijn: een wanhopige moeder brengt de autoriteiten op de hoogte die moeten reageren. Een andere moeder laat bij haar dochter een zwangerschapstest uitvoeren en er zouden akkoorden moeten bestaan met de medische autoriteiten. In onze aanpak werden deze akkoorden gesloten met vrouwen, met andere organisaties: wij geven wederzijds informatie aan elkaar door.

In de film zien wij eveneens dat het gaat om Turkije, men heeft het er over zigeuners, Koerden, Turken,... Men moet vanzelfsprekend weten waar deze groepen voor staan, welke geschiedenis en cultuur zij hebben. Deze film pleit in feite voor centralisering, want er zijn liefst 152 nationaliteiten in de regio Haaglanden. Het is dus onmogelijk voor de lokale politie om alle geschiedenissen en culturen van zoveel nationaliteiten te kennen. Dat betekent dat een samenwerking met antropologen en universiteiten onontbeerlijk is.

Ik geef dus het woord aan mijn collega, mevrouw Janine JANSSENS

JANINE JANSSENS, antropologe

Ik ben verheugd dat ik hier ben uitgenodigd om in te gaan op ons werk. Het is een kans om te mogen komen spreken over wat ons de hele week bezighoudt.

Ik kan mij voorstellen dat het voor velen een verrassing is om een antropologe actief te zien werken binnen een politiedienst. Ik ben eveneens criminologe en cultureel antropologe in Nederland. Ik heb altijd binnen het domein van de criminaliteit gewerkt en enkele jaren geleden kwam ik in contact met Willem TIMMER van de politie Haaglanden. Wij deelden een gezamenlijke belangstelling voor cultuur en criminaliteit. Zodoende hebben wij dus dit proefproject opgestart rond misdaden in verband met eerwraak.

Het gaat hier om burgers die het recht in eigen handen nemen en die geweld gebruiken of dreigen met gewelddaden. Als antropologe zie ik het als zeer belangrijk om dit als uitgangspunt te nemen en, aangezien wij in een politieorganisatie werken, om niet onmiddellijk de cultuur te onderzoeken van de mensen die in Nederland zijn komen wonen. Bovendien moeten wij opmerken – en het komt trouwens tot uiting in de film en mevrouw GARCIA heeft het ook aangehaald – dat er niet iets is dat verband houdt met Turkije of uitsluitend met de islam. Het is veel ingewikkelder dan dat. Wij hebben allemaal een eergevoel. Ik zeg vaak dat ik in Nederland geen enkele organisatie ken die zo verbonden is aan het begrip eer dan de politie. Wij werken met tal van externe experts, met deskundigen op het vlak van de moslimwereld en de Arabische wereld. Als ervaren antropologe binnen de politie ben ik gespecialiseerd in de thematiek rond eer. Aangezien universiteitscollega's zich vooral hebben geconcentreerd op Koerdische of Turkse wetenschappelijke werken, heb ik in Nederland geprobeerd opheldering te vinden in de politieopleiding om deze verschijnselen in verband met eer en de toename van geweld te verklaren. Bij deze benaderingswijze kunnen verscheidene culturele contexten worden gebruikt, maar het is noodzakelijk te weten hoe het in Turkije of in andere gemeenschappen gebeurt, om te verklaren wat er in ons eigen land en in onze eigen gemeenschap gebeurt. Wij moeten dus al deze aspecten nuanceren. Mensen zijn van oordeel dat zij het recht in eigen handen kunnen nemen en dat zij het recht hebben om geweld te gebruiken.

Wij moeten ook erezaken herkennen en identificeren om ze te kunnen verklaren binnen een politiemilieu. Het is een dynamisch proces; men kan signalen waarnemen. Er gebeuren 2 dingen. De eer wordt geschonden. Mensen voelen zich erdoor getroffen. Men heeft ze gekwetst en deze eer moet hersteld worden. Sommige eergebonden problemen monden uit in strafzaken. Een voorbeeld: verkrachting is bij wet verboden. Het kan echter ook gaan om roddels, kletspraatjes of rivaliteit tussen personen. De eer is niet altijd een tastbaar motief. Het gaat niet alleen om dingen die men doet, maar ook om dingen die men denkt. Indien iemand beweert dat u, als vrouw, van slechte zeden bent, en

zelfs indien u van onbesproken gedrag bent, toch is uw imago besmeurd. Zowel mannen als vrouwen kunnen slachtoffer of dader zijn. Men zegt vaak dat de positie van de vrouw centraal staat, maar ook mannen kunnen eveneens gegijzeld worden door een dergelijk systeem. In de eerste plaats gaat het om een conflict, in de tweede plaats moet erop worden toegezien of deze personen het conflict kunnen oplossen. Dat mag echter niet gebeuren via geweld.

Een voorbeeld: een verkrachte vrouw is zwanger en trouwt met haar verkrachter; het probleem zal dus opgelost zijn en zal niet tot bij de politie geraken. Laten we veronderstellen dat deze zelfde vrouw in deze omstandigheden weigert te trouwen, dan zou zij vermoord kunnen worden; in dat geval moet de politie tussenbeide komen aangezien men in een rechtsstaat niet kan tolereren dat burgers geweld gebruiken.

Er kunnen andere middelen worden aangewend om de eer te herstellen, zonder al bij al geweld te gebruiken. Wanneer de politie over deze zaak hoort – en wij behandelen honderden zaken binnen dit kader – gaat het niet altijd over zaken die tot een moord leiden. Deze doodslagen zijn vanzelfsprekend verschrikkelijk en nutteloos. De meeste mensen die naar ons toe komen, zijn echter vooral zeer bang, zij vrezen dat men naar aanleiding van dit eergebonden conflict maatregelen zal nemen tegenover hen zelf of tegenover hun naasten. De mensen die naar ons toe komen, voelen zich bedreigd. Ook andere personen die tot hun maatschappelijke omgeving behoren komen naar ons toe: dokters, leerkrachten,... Na een vakantieperiode zijn bijvoorbeeld niet alle leerlingen naar school teruggekeerd. In dat geval zijn het de leerkrachten die contact zullen opnemen met de politie, want zij zijn zeer gemotiveerd en willen dat alles vlot verloopt in hun instellingen. Wij kunnen vanzelfsprekend ons werk niet correct doen zonder deze contacten en zonder ons open te stellen voor al deze beroepen.

De meerderheid van de mensen die naar ons komen, vreest iets. Voor deze mensen die vertellen wat zij hebben meegemaakt, is het op politieel vlak belangrijk dat er een tijdslijn wordt opgesteld waarop wordt vermeld: wat is er gebeurd en wat zou er kunnen gebeuren; vanwaar komt de dreiging; waarom zijn deze mensen kwaad,... Men hecht ook veel belang aan de mensen die eventueel op de hoogte zijn van de zaak, want in erzaken gaat het vaak om geheimen, onuitgesproken zaken. Voor ons is het belangrijk er ambtshalve geen etiket op te plakken.

Wij moeten alle nodige informatie inwinnen om ervoor te zorgen dat wij de problemen die zich stellen, goed begrijpen. Wanneer wij het in Nederland over intrafamiliaal geweld hebben, beschikken wij over een welomschreven aanpak, de politie komt meteen tussenbeide en er moeten bemiddelingsgesprekken plaatsvinden. Een voorbeeld: indien een vrouw binnen een groep bedreigd wordt, zal men haar uit haar omgeving weghalen. Vanzelfsprekend is de cultuur evenwel niet het probleem, ook de groep zelf heeft de sleutel in handen. Wanneer men deze vrouw isoleert van haar familie, van deze groep, lost men het probleem niet op, want in bepaalde gemeenschappen heerst een negatief beeld over vrouwenopvang; dat past niet in de gewoonten, het is niet fatsoenlijk. Zij kan nooit meer naar huis terugkeren.

In een erzaak waarbij een persoon met ernstige geweldplegingen wordt bedreigd, is het belangrijk dat de familie de dreiging goed waarneemt. Er moet worden bemiddeld, waarbij men rekening houdt met diverse modellen om een toename van de problemen te vermijden. Wij onderzoeken de cultuur om het politiewerk goed uit te voeren en tegelijk geweld te vermijden. Wij moeten eerder voorkomen dan genezen.

Zoals ik al zei, maak ik een onderscheid tussen eer en intrafamiliaal geweld. In Nederland merkt men vaak op dat alles in dezelfde zak wordt gestopt, terwijl men de zaken uit elkaar moet houden.

Wij moeten voorzichtig zijn met het kleven van etiketten, want in de praktijk blijkt ook dat de zaken zich niet zo duidelijk voordoen als deze die alle antropologen in hun werken beschrijven; er zijn niet altijd logische verhalen en ontwikkelingen. Deze verhalen doen steeds een beroep op het gevoel, er zijn verschillende lagen en wij moeten nagenoeg als archeologen tewerk gaan om alles te ontdekken. Het gebeurt dat zaken bij de politie terechtkomen en dat wij later ontdekken dat het niet om erzaken gaat, maar over iets helemaal anders.

Een klassiek voorbeeld is een familiezaak betreffende een handel met 4 kilo heroïne, maar deze zaak speelt zich af in het milieu van de georganiseerde misdaad. In dat geval zullen andere politieafdelingen een rol spelen om tussenbeide te komen, aangezien het niet om een misdaad rond familie-er gaat.

Een ander voorbeeld gaat over iemand die zelfmoord wou plegen omdat de relatie met haar vriend gedaan was. Ook daar zullen andere deskundigen een rol spelen.

We mogen niet vergeten dat de groepen die zich bij ons aanbieden ook een hele immigratiegeschiedenis achter zich hebben. Mensen uit Afghanistan of Somalië zijn niet op een erg plezierige manier bij ons gekomen. Zij kunnen een oorlog hebben meegemaakt, of mensenhandel. Er kan ook een trauma optreden en daar moeten wij in de praktijk rekening mee houden. Er bestaan zeer pijnlijke zaken waar al deze aspecten in verweven zijn.

In Nederland spreekt men bovendien ook meer en meer van autochtonen, van Nederlandse burgers die eveneens bij deze zaken betrokken raken. Deze autochtonen worden eveneens geconfronteerd met erezaken, want voor sommige families zijn deze erezaken bijzonder belangrijk. In Nederland zien wij dat de eremoord geen ingevoerd probleem is, het is een nationaal probleem.

Wanneer men de 2de generaties en de andere generaties van ingeweken families bekijkt, spreekt men natuurlijk van Nederlandse burgers die eveneens een beroep doen op politiebescherming. Het is dus geen ingevoerd probleem, maar wel een probleem dat onze eigen burgers slaat en dat moest vanzelfsprekend worden uitgelegd binnen onze politiediensten.

Wij geven hier een overzicht van ons netwerk van contactpersonen. De heer TIMMER zal het ons uitleggen.

WILLEM TIMMER

Ik zal dit netwerk zeer kort overlopen. Ik werk in een organisatie waar alles verankerd is in schema's en organogrammen.

Dit overzicht toont u de netwerken waarover wij als onderzoekscentra beschikken. Bepaalde domeinen hebben niets met de politie te maken.

Er bestaat vanzelfsprekend een rechtstreekse verbinding met het ministerie van Volksgezondheid, Justitie, Binnenlandse Zaken en met alle politiediensten. Wij brengen de ministers persoonlijk op de hoogte. Wij voeren projecten uit in andere regio's. Wij hebben netwerken waar radicalisering optreedt. Deze informatie moet rondgaan en wij geven die natuurlijk door aan het ministerie van Binnenlandse Zaken. Alles wat wij aan informatie ontvangen wordt vanzelfsprekend maximaal benut door de diensten die er het meeste nood aan hebben.

Er zijn uitzonderingen. Informatie die wij krijgen over bijvoorbeeld onderwijs of volksgezondheid, blijft bewaard binnen ons centrum. Anders zouden wij het vertrouwen van deze mensen verliezen. Niemand kan in ons systeem binnengeraken. Ik ben de enige die gemachtigd is om de dossiers te onderzoeken. Er zijn aparte pc's waartoe enkel de officieren van mijn dienst toegang hebben. Het is uiterst belangrijk voor de politie om goede vertrouwensbanden te hebben om zo goede contacten te leggen. Om die reden zijn wij een speciaal centrum dat goed afgebakend is tot op het allerhoogste niveau.

Ik sta aan het hoofd van het "Landelijk Expertise Centrum Eer Gerelateerd Geweld" dat rechtstreeks afhangt van het ministerie van Justitie. Elke maand pleeg ik rechtstreeks overleg met het ministerie. Wij hebben onze eigen deskundigen, politieofficieren die al minstens 15 jaar in dienst zijn, die in verschillende afdelingen moeten hebben gewerkt en die een universiteitsdiploma moeten hebben. Wij hebben vanzelfsprekend onze eigen wetenschappers die gespecialiseerd zijn in Turkije, de islam, enz. om de problemen vanuit een zo breed mogelijke hoek te bekijken. De externe wetenschappers hebben documenten ondertekend waarin zij bevestigen dat de dossiers waartoe zij toegang hebben, vertrouwelijk zijn. Zij mogen naar sommige telefoongesprekken luisteren; zij hebben toegang tot werkelijk alle informatie.

Elk korps in Nederland wordt er door de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie toe verplicht politieofficieren aan te duiden die volgens onze richtlijnen moeten werken.

Dit betekent dat wij over een of twee jaar over heel Nederland dezelfde politiewerking en dezelfde controle zullen hebben voor zaken die een groeiend risico op escalatie vertonen.

Wanneer wij het behaalde nettoresultaat bekijken, dan tellen wij ongeveer 1.000 dossiers in Nederland. Ik kan geen cijfer bepalen voor België, maar als wij de demografische evolutie en haar verbanden bekijken, denk ik dat jullie ook een aanzienlijke vorm van deze problematiek kennen; vooral wanneer men datgene wat men in klassieke moordzaken waarneemt in overweging neemt en men deze vervolgens onderzoekt, merkt men dat er verscheidene aspecten zijn die meetellen. De eer staat niet altijd op het spel.

Op vraag van de politie werd een praktisch geval onderzocht in Haarlem. Het betrof een moord die beschouwd was als een zelfmoord. Wij hebben verdwijningen gehad, maar daar ging het over mensen die vermoord waren. Wij hebben een overzicht van een hele reeks ellendige situaties.

Men zou de criminaliteitscijfers willen verbeteren. De cijfers die op een negatieve manier zouden kunnen worden bekeken worden niet ter beschikking gesteld, want men vreest dat zij ondoordacht gebruikt zouden kunnen worden door bepaalde Nederlandse politici die ik niet zal vernoemen.

Het is duidelijk dat de steun aan regionale projecten zeer ver gaat. In september hebben wij een vrouw begraven in Marokko. Het ging om een eremoord waarbij men haar de keel had overgesneden. Zij had kinderen in Nederland. Er is een samenwerking ontstaan met de moskee. In Marokko heeft de organisatie van deze begrafenis een heilzame invloed gehad op de familie die zich getroost voelde.

Ik dank u voor uw aandacht.

HUGUES DORZEE

Wij gaan nu over tot een eerste vragenronde waarbij u vragen kunt stellen aan de vertegenwoordiger uit Nederland of aan de andere sprekers. Er worden hiertoe micro's doorgegeven in de zaal. Het zou goed zijn mocht iemand de spits afbijten om het debat op gang te brengen.

V: Ik wil u eerst en vooral feliciteren met dit colloquium en de sprekers bedanken die tot nu toe het woord hebben genomen. Ik heb een vraag voor de heer Henri RENARD over het juridisch mechanisme waarmee men in geval van een gedwongen huwelijk kan zeggen dat de toestemming niet onder dwang gebeurt? Wij gaan verder op juridisch vlak. Men kan de toestemming zeer goed afdwingen zonder dat men er van buitenaf iets van laat merken.

HENRI RENARD

Er zijn niet alleen aanwijzingen, maar ook bewijzen en voor het gerecht is het noodzakelijk dat de feiten of de inbreuk vaststaan. Hiervoor is het daadwerkelijk noodzakelijk dat alle essentiële elementen van de inbreuk worden bewezen.

Hoe brengen een onderzoeksrechter, de politiedienst, het Parket alle bewijzen voor de rechtbank? Er bestaan verschillende middelen: getuigenissen, verhoren, documenten, met andere woorden alle elementen die het gerecht voor de rechtbank kan brengen en waarmee het mogelijk is een inbreuk te bestraffen.

Het staat vast dat het bewijs van een toestemming, een persoonlijk iets, zeer moeilijk te leveren valt. Daarom is het belangrijk dat de mensen niet aarzelen om zich uit te drukken. Dat is van essentieel belang opdat de inbreuken als vaststaand zouden kunnen worden verklaard.

V: Ik feliciteer de heer TIMMER met zijn uiteenzetting, want het is de eerste keer dat ik vaststel dat dit onderwerp doeltreffend wordt aangesneden, meer bepaald wanneer hij het heeft over de relaties tussen de Nederlandse politie en de moskeeën. Op basis daarvan begrijp ik de rol die de islam moet spelen, want het probleem betreft de islam, zijn gemeenschappen (of het nu Turkse, Koerdische, Marokkaanse of andere zijn) en zijn handelingen. Ik kan enkel de onwetendheid vaststellen over één punt dat door iedereen gekend zou moeten zijn, namelijk de oorsprong van deze eer. Wat betreft deze eengerelateerde misdaden, was er een tijd dat men bij de Arabieren de meisjes die uit een eengerelateerde misdaad werden geboren levend begroef. Het werd openbaar gemaakt om mensen ervan te verhinderen deze misdaad te plegen. De islam verbiedt de misdaad, maar meer nog de vervolging. Waarom voedt men de families die in de moskeeën aanwezig zijn niet op om de boodschap van Allah te volgen die voorschrijft om niet te doden. Een huwelijk is heilig. In geval van een conflict zegt Allah dat men het met getuigen voor de kadi (rechter) moet brengen om het probleem op te lossen.

WILLEM TIMMER

Wij werken samen met verenigingen van moskeeën, maar ook met vrouwen- of studentenorganisaties, en ook met alle ngo's die op dit vlak actief zijn binnen de Nederlandse samenleving.

De rol van religieuzen blijkt zeer belangrijk te zijn, want in sommige groepen zijn dit vaak vertrouwenspersonen. Zij kunnen ons op tijd op de hoogte brengen van wat men eventueel kan doen of niet. Een concreet voorbeeld deed zich 6 weken geleden voor. Een Irakese sjiïet neemt contact op met mij. Hij is bemiddelaar tussen twee mensen die onenigheid hebben.

Een familie had een vuurwapen gekocht om er een moord mee te plegen. Wij hebben er alles aan gedaan om te proberen de moord te voorkomen. Als politiemensen doen wij ons werk zonder ooit de naam van de imam te laten vallen. Wij begeven ons ter plaatse om het wapen in kwestie in beslag te nemen en de gebruikelijke procedure wordt gestart. Er zijn dus tal van voorbeelden te geven van de samenwerking met de moskeeën, maar ook met andere organisaties. Iedere partner met wie we samenwerken doet datgene waartoe hij het beste in staat is, maar steeds op basis van een formele samenwerking. Ik dank u.

V: Ik heb een concrete vraag voor de heer RENARD. Wat doet men om de jonge meisjes te beschermen die uit vrees voor geweld anoniem een klacht indienen?

HENRI RENARD

Dat is vanzelfsprekend een zeer delicate kwestie – die later zeker zijn weerslag zal hebben bij de politiedienst – in de zin dat wij, als substituten bij het parket, tussenbeide komen wanneer de inbreuk

is vastgesteld. Wij onderzoeken gepleegde inbreuken. Opdat wij effectief zouden kunnen optreden, moeten wij over voldoende aanwijzingen voor de inbreuk beschikken.

Er bestaan fundamentele principes ter bescherming van het privé- en gezinsleven. Er is ook het beginsel van de individuele vrijheid en het recht op bescherming. Wanneer iemand die zich bedreigd voelt, zich bij de politie meldt om te worden verhoord, dan zal de politie akte nemen van de klacht en deze doorsturen, of zij zal proberen bijkomende elementen te verzamelen. Vanaf dat ogenblik bestaat het probleem er inderdaad in een verhoor en een gerechtelijk onderzoek te starten. Er zijn enorm veel klachten van deze aard, de politiediensten beschikken over hun bevoegdheid, maar om de gerechtelijke molen doeltreffend op gang te kunnen brengen, moeten wij over voldoende elementen beschikken. Onze rechtsstaat waarborgt dat, maar het vormt eveneens de kern van het probleem – in de gevallen zoals datgene wat u beschrijft – om tussenbeide te kunnen komen.

V: Ik ben klinisch psycholoog. Ik werk momenteel rond de kwestie van het huwelijk, vooral in de Turkse gemeenschap. Wat is het verband tussen het gedwongen huwelijk en de eengerelateerde misdaad?

JANINE JANSSENS

Volgens mij heeft meneer een zeer goede vraag gesteld. Een gedwongen huwelijk en de eengerelateerde verbintenis zijn niet noodzakelijk hetzelfde.

Als antropologe vind ik het zeer moeilijk om een onderscheid te maken tussen gearrangeerde relaties en gedwongen relaties.

Er bestaan andere relatievormen dan deze die wij in het Westen kennen. Niet alles is goed of slecht en men moet openstaan voor andere relatievormen. Hoe verklaart men deze norm van dwang? Fysiek geweld is duidelijk, maar dit psychologisch element is zeer moeilijk waarneembaar, zowel voor wetenschappers als voor de politie.

In de relaties is een risico aanwezig. Economische aspecten kunnen een rol spelen voor het verblijfsstatuut. De families kunnen het gevoel hebben gezichtsverlies te lijden, of het nu om een jongen of een meisje gaat. Dat is een zeer belangrijk element, want de positie van de jongens mag niet onderschat worden. De eer van de familie kan in het gedrang komen wanneer een van beide verklaart dat hij/zij de wil van de familie niet kan volgen. In theorie kan ik begrijpen dat een gearrangeerd of gedwongen huwelijk aanleiding geeft tot erezaken omdat men voelt dat de eer gekrenkt is door het verbreken van de relatie of omdat een van de betrokken partijen de relatie niet wil aangaan. Het zijn thema's die met elkaar verband houden, maar net als bij intrafamiliaal geweld zijn het geen synoniemen. Het is geen ander woord voor eengerelateerd geweld. Ik merk op dat wij in het Westen voorzichtigheid aan de dag moeten leggen; wij hebben een bepaald aantal sociale problemen die wij hebben kunnen identificeren, maar wij mogen niet alles met elkaar in verband brengen. Er zijn gemeenschappelijke punten, maar het is niet identiek. Wij moeten iedere situatie afzonderlijk bekijken. Een gedwongen huwelijk, een infibulatie of radicaliseringsprocessen kunnen een band hebben met een eengerelateerde misdaad, maar het is niet noodzakelijk hetzelfde. Alles moet geval per geval onderzocht worden, want anders creëren wij andere problemen.

Vanuit juridisch en wetgevend standpunt moeten wij eveneens rekening houden met de migratie van huwelijken. Het betreft een meer holistische benadering, maar wij moeten erg voorzichtig zijn wanneer wij conclusies trekken. Wij kunnen niet zeggen dat alles aanverwant is en dat het ene onverbiddelelijk tot het andere leidt. Het is een zeer omvangrijke vraag waarop met niet met ja of nee kan antwoorden.

Bepaalde elementen betreffende gedwongen huwelijken en eerwraak kunnen wij verifiëren. Wij hebben ook personeel in Rabat, Istanboel, Ankara of ook in Pakistan. Wij hebben rechtstreekse banden met de immigratiediensten die een van onze vaste partners blijven; wij kunnen de zaken versnellen of afremmen.

V: Ik zou willen terugkomen op de vraag naar de drijfveer van deze misdaden. In de reportage konden wij een wanhopige moeder horen die zei "de burens hebben haar ertoe gedreven, de roddels hebben haar ertoe gedreven... ". Ik zou het verband willen leggen naar de eengerelateerde misdaden en de misdaden uit hartstocht. Ik zou willen weten welke invloed dat kan hebben op het dossier, want wanneer wij het er bij ons over hebben, hebben wij vaak de indruk dat deze redenering het belang van de daden tenietdoet: "Uiteindelijk ging het om een eremoord, maar dat is in ieder geval minder erg dan wanneer het een moord was".

HENRI RENARD

Is een eremoord minder erg dan een zogenaamde “gewone” moord? Ik denk het niet. Ik ben van mening dat het aan de rechter, de rechtbank en de jury is om te beslissen. De elementen zullen naar hun ernst moeten worden beoordeeld door diegenen die de persoon zullen moeten veroordelen.

Persoonlijk heb ik helemaal niet de indruk dat een drijfveer zoals eer of hartstocht op een of andere manier de intrinsieke ernst van een moord kan verzachten. Maar dat blijft zeer persoonlijk. Het zijn de magistraten of de jury, als het om een hof van assisen gaat, die zullen beslissen. Naar mijn gevoel is er geen gradatie in de ernst.

V: Ik zou aan de heer magistraat en aan onze Nederlandse gasten de volgende vraag willen stellen: wat verwachten zij van de politieke wereld? Wat verwacht men wat dit betreft concreet van de politiek verantwoordelijken op Europees niveau? Hoe reageren de landen van oorsprong op het vlak van de samenwerking? Is er een evolutie?

WILLEM TIMMER

Nederland is op 40 jaar tijd veranderd. Het bestaat voortaan uit tal van verschillende nationaliteiten. Gelukkig verloopt dat over het algemeen redelijk goed en ik hoop dat de regering een onthaalbeleid zal blijven voeren dat aan iedereen dezelfde rechten en plichten toekent. Het is eveneens een land waar men opmerkelijk blijft voor verschillen. Wij moeten de risico's durven benoemen en ze vermijden; wij moeten ze bestrijden en de middelen voorzien. Wanneer ik terugblik op de voorbije vier decennia, dan zie ik dat er zich enkele problemen stelden toen wij een ander beleid aannamen. Alle ondersteunende middelen zijn er en wij gebruiken ze volop. Wij hebben regelmatig contact met landen waar men veel belang hecht aan de eer. Wij genieten van samenwerkingsakkoorden met Marokko en hebben contacten met de politie van Rabat. Rotterdam zal dezelfde werkwijze volgen met Casablanca, Utrecht met Fez,... Over een jaar zal er een formele samenwerking bestaan tussen verscheidene korpsen van Nederland en Marokko. De samenwerking zal nog beter zijn.

Wij brengen technische kennis aan; andere personen bezorgen ons informatie; er worden stages georganiseerd. Iedereen neemt deel en respecteert de werkwijze van de andere.

V: Eerst en vooral een vaststelling. Klaarblijkelijk voldoen de wetgeving of de middelen die nodig zijn om deze praktijken te bestrijden (hoewel er hieromtrent een dark number bestaat) duidelijk niet. Men zou er zich dus redelijk snel moeten mee bezighouden. Een ander punt: bestaat er door bevoorrechte relaties aan te gaan tussen de politie en bepaalde gemeenschappen geen risico dat er een verkliksysteem zal ontstaan?

HENRI RENARD

Wat betreft de tussenkomst van meneer moet ik eraan herinneren dat er in België een algemeen beginsel bestaat van scheiding tussen kerk en Staat. Men kan enkel naar het kerkelijk recht verwijzen om te zeggen wat al dan niet goed is. Het zijn de fundamentele rechten – tenminste voor de landen die de universele verklaring van de rechten van de mens hebben ondertekend – die deze begrippen regelen. Er kan eventueel aan sensibilisering worden gedaan, bijvoorbeeld via de moskeeën of religieuze verenigingen, maar dat moet ook evenzeer kunnen gebeuren in scholen, vrouwenorganisaties, gezinsplanning,... Wij mogen niet alle systemen dooreen gaan mengen.

V: Tot waar kan men als politieman gaan om de onderzoeken te voeren? Waar houdt de bescherming van het privéleven op? Hoe moet men contacten onderhouden om op de hoogte te zijn van de meegemaakte situaties in buitenlandse gemeenschappen?

WILLEM TIMMER

Ik kan mij niet uitspreken over de situatie in België omdat ik het politiesysteem ervan niet ken. Ik kan u daarentegen wel zeggen hoe het in Marokko verloopt, want ik heb daar zeer veel gewerkt. De samenwerking die wij er onderhouden, wordt verzekerd door experts, juristen, directeurs, managers. Dat alles draagt bij tot de bescherming van dit systeem en tot de goede relaties tussen iedereen. Alles wordt dus doorgevoerd via verschillende kanalen. Wanneer wij de verschillende zaken onderzoeken, zijn wij ons ervan bewust dat wij met veel organisaties moeten samenwerken. Die manier van handelen zadelt ons soms op met een bepaalde vrees, maar het blijft onze bedoeling de burgers te beschermen en ernstige feiten te onderzoeken. Als er een leven gered moet worden, zal ik voor niets terugdeinzen.

V Ik zou een ietwat bijzonder aspect willen aansnijden. In het kader van mijn werk als sociaal assistente in de jeugdbescherming, kreeg ik de kans om op de hoogte te worden gebracht van de situatie van jonge meisjes die ernstig werden bedreigd. Ik had de gelegenheid om samen te werken met een psychotherapeut van Tunesische origine die de families heeft kunnen ontmoeten omdat zij de

taal sprak. Aan de hand van een soera uit de Koran heeft hij bij deze families het begrip vergiffenis in de islam weer ingevoerd. Naar mijn gevoel heeft dit een uiterst kalmerende invloed gehad.

Ik heb deze families en deze meisjes kunnen blijven volgen, in eerste instantie om ze te beschermen, maar vervolgens hebben de meisjes opnieuw een relatie kunnen aanknopen met hun families, omdat deze laatsten hadden aanvaard om hen te vergeven. Het leek mij belangrijk dat te benadrukken.

JANINE JANSSENS

In Nederland treden politiemensen als bemiddelaar op wanneer er zich conflictsituaties voordoen. Ik ben er zelf bij geweest toen de heer TIMMER dergelijke gesprekken organiseerde. Het is moeilijk om u aan te tonen hoe dat verloopt. De families worden echter vaak ontvangen in ons bureau waar de foto van onze koningin hangt. Dat wil zeggen: "Wij begrijpen uw probleem, maar wij zijn in Nederland, het is de Nederlandse wetgeving die van toepassing is en geweld is onaanvaardbaar".

Ik ben herhaaldelijk aanwezig geweest bij deze discussies. Ik heb gezien hoe Willem zijn gesprekken voerde. Wij zeggen aan deze mensen dat wij begrijpen dat de zaken slecht verlopen zijn, maar dat het nu tijd is om het met elkaar eens te worden om de zaken te regelen. Ook al is het moeilijk voor een jong meisje om in een opvangtehuis terecht te komen, zij moet beschermd worden. Het is begrijpelijk dat zij – ondanks de raadgevingen die men haar geeft - relaties met de familie wil onderhouden, want zij heeft nooit alleen gewoond en zij kan zich geen leven buiten haar familie voorstellen. Dat is vanzelfsprekend een drama voor dit jonge meisje.

Wanneer ik mijn eigen geval neem, dan zeg ik dat ik zelfstandig ben, dat ik werk en dat ik mij financieel uit de slag sla. Indien ik dat alles zou verliezen, zou mij dat veel pijn doen. Deze mensen zijn nog kwetsbaarder en ze zijn er niet op voorbereid om hun familie te laten vallen; daarom is de bemiddeling zo belangrijk om te proberen deze relatie te onderhouden en te bewaren. Als dat mislukt, is het zeer moeilijk. De mensen moeten zich aan de afspraken houden opdat het zou slagen.

Wij leven in een Westerse samenleving waar verschillende levenswijzen naast elkaar voorkomen. Bemiddeling is niet iets dat welbepaald is. Er zijn spanningen en muren waartegen men opbotst. Het gaat er steeds om – vooral voor de jonge meisjes – om de ruimte te onderscheiden die men hen kan laten ten opzichte van hun groep, maar ook om te bepalen waar het precies fout is gelopen (de keuze van relaties, onderwijs, enz.). Het zijn thema's die worden aangehaald. Zo kunnen wij zien hoe de ruimte moet worden geschapen opdat deze jonge meisjes een toekomst zouden hebben. Wij hebben de familie nodig, want als politiemensen kunnen wij dit aspect niet alleen oplossen.

Er bestaat vanzelfsprekend een risico dat het geweld escaleert en wij proberen er alles aan te doen om dat te vermijden. Wij hebben nu 5 jaar ervaring opgedaan met dit soort van zaken; wij kunnen dossiers voortzetten, maar wij krijgen steeds meer zaken voorgeschoteld en dat vormt een probleem. De politie kan er zich niet alleen mee bezighouden, er moeten andere actoren bij betrokken worden. Zo moeten wij tegenover deze kwetsbare jonge slachtoffers proberen een follow-up te verzekeren, want de bemiddeling duurt maar even; wij moeten vervolgens weten of het conflict opgelost is en of er nieuwe elementen zijn.

WILLEM TIMMER

Een beetje uitleg over wat mijn collega net heeft uiteengezet. Vanuit een praktijkgericht standpunt vrezen de jonge meisjes en vrouwen vaak dat de situatie niet voorbij is. Wij geven hen dus een gsm waarmee zij een welbepaalde politieambtenaar kunnen bereiken.

Bovendien kiezen de jonge meisjes niet altijd de meest "geschikte" jongen. Bijvoorbeeld indien een meisje ervoor kiest een relatie te beginnen met een dealer of met iemand die problemen heeft met het gerecht, dan moeten wij als politieambtenaren die persoon ondersteunen, maar moeten wij ook dat probleem oplossen. Op deze manier breiden wij de ouderlijke macht uit. Zo worden banden opgebouwd met het jonge meisje. Wij moeten meer doen dan gewoon naar die persoon te luisteren. Bij ons beschikt elk bureau van de regio over speciaal opgeleide wijkagenten die dit proces begeleiden en opvolgen.

V: Persoonlijk was ik getroffen door de voorstelling van onze Nederlandse vrienden. Mijn vraag is simpel: bestaat er in België een structuur die met deze van de Nederlandse sprekers kan worden vergeleken?

V: Gewoon een reactie op wat ik heb kunnen horen en een vraag aan de studentes die hier zijn. Het verband dat zou kunnen bestaan tussen het gedwongen huwelijk en eerwraak schuilt volgens mij in de weigering om te huwen met een door de ouders gekozen persoon en in de keuze van een ongeschikte persoon. Het is de weigering van het huwelijk die waargenomen en ervaren wordt als het schenden van de eer van de ouders of de familie.

De vraag aan de studentes is de volgende. Wat hebben de studenten na het drama en de bewustwording gedaan binnen de universiteit? Werd er omtrent de kwestie een meer doorgedreven informatiecampagne gevoerd? Probeert men antwoorden aan te voeren? Probeert men te anticiperen om identieke gevallen aan dat van Saadia op te sporen?

STEPHANIE MEULEMAN

Wij hebben reeds het initiatief genomen tot een mars waarbij veel mensen door de straten van Charleroi zijn getrokken. Wij hebben heel wat mensen uit de politiek en uit het verenigingsleven ontmoet die ondervraagd werden. Vandaag is er dit colloquium waar u kunt zien dat veel mensen belangstelling hebben voor deze kwestie. Wij rekenen er natuurlijk op om nog verder te gaan dan dit. Er is een reële impact geweest, zowel bij de studenten als bij de docenten. Ook laatstgenoemden hebben het probleem aangepakt om nog verder te gaan. Het antwoord van de studenten lijkt mij dus duidelijk te zijn.

LAURENCE HULET, getuigenis van een lerares aan een school met positieve discriminatie in Brussel

Semra, afkomstig uit Turkije, 18 jaar, leerlinge van de retorica, een Belgisch vriendje.

Zij laat op zich wachten na de paasvakantie. Ik vermoed dat er een probleem is. Semra had mij verteld dat haar ouders haar wilden uithuwelijken. Naar verluidt is een westerse opgevoede vrouw zeer gegeerd in Turkije. Ik bel naar de broer die in België is gebleven en deel hem mee welke risico's zijn zus loopt: ongerechtvaardigde afwezigheden, vrije leerling indien meer dan twintig halve dagen... Ik schrijf naar de Procureur des Konings, ik verwittig de Belgische ambassade in Ankara. Semra verschijnt opnieuw op school. Zij vertelt mij dat zij heel veel geleden heeft tijdens dat verblijf in Turkije: men heeft haar paspoort afgenomen, zij werd gehersenspoeld door heel de familie. Men heeft haar meegenomen naar een tovenaarswonder waar zij allerlei rituelen moest ondergaan, zij moest verscheidene talismannen dragen... Mei en juni gingen voorbij... De dag van het laatste examen wachten de broer en de vader van Semra haar op voor de school en duwen haar in een bestelwagen richting Turkije. Ik bel de politie en geef deze onrustwekkende verdwijning aan. Ik geef mijn identiteitskaart en wordt op die manier, zonder het te willen, de onderhandelingspartner van de ouders. Ik ontvang een brief van een notaris van ginder waarin hij mij gebiedt mij niet langer met Semra bezig te houden.

Eind juni stuurt Semra mij een brief waarin zij mij vraagt haar niet langer lastig te vallen, waarin ze mij zegt dat haar keuze een vrije keuze is. De zich herhalende stijl en de spelfouten in de naam van haar vriendje doen mij denken dat zij deze brief onder bedreiging heeft geschreven.

Semra had de Belgische nationaliteit aangevraagd. Deze procedure werd versneld.

Semra was in de eerste zitting geslaagd. De klasraad heeft haar twee overgangsexamens gegeven opdat zij onze leerling zou blijven, aangezien de school de enige officiële band was die overbleef. Het dossier werd voorgelegd aan een onderzoeksrechter.

De vader en de broer, allebei werkloos, moesten naar België terugkeren om hun verplichtingen tegenover de RVA te vervullen. De politie wachtte hen daar op, heeft hen aangehouden en in de gevangenis gestopt, tot er nieuws was van Semra. Semra is teruggekeerd en werd ervan verzekerd dat haar familie haar niet langer vervolgde. Gedurende enkele jaren bleef de situatie gespannen; nu gaat alles beter. Semra heeft een mooie baan en woont alleen.

Op school worden wij niet zoveel op de hoogte gebracht van gedwongen huwelijken. De meeste leerlingen stellen het als een feest voor aan hun vriendinnen. Zij zijn de ster gedurende enkele dagen, ze zien enkel en alleen nog dat, en eerlijk gezegd, op hun leeftijd worden zij enorm aangetrokken door de verschillende jurken, de make-up en de juwelen. Het is pas nadien dat zij zich realiseren dat zij zullen moeten leven met iemand die zij niet kennen, die heel vaak "uit het land komt", die de mentaliteit van hier niet kent; het is dus een stap achteruit.

PIERRE LEBLON

Dames en heren, in uw functie en hoedanigheid wil ik u onze getuigenis meegeven over wat wij in het bijzonder hebben meegemaakt aan het Athénée Vauban van Charleroi.

Extreme gevallen zoals dat van Saadia blijven gelukkig uitzonderingen en laten ons volledig machteloos achter. Natuurlijk kon Saadia een luisterend oor vinden bij enkele collega's die haar hielpen op haar loodzware weg naar de bevrijding uit haar familietradities.

Deze hulp, hoe efficiënt ze ook mag zijn geweest, bleef evenwel verspreid, ze werd op zich genomen door aparte personen. Men kan dat betreuren, maar het is misschien ook daardoor dat de adolescent referentiepersonen in vertrouwen kan nemen binnen een zekere onmisbare geheimhouding. Het is duidelijk dat iedereen in deze zaak alles zelf heeft moeten regelen betreffende voornamelijk de veiligheidskwesaties, zonder ook maar iets officieels of georganiseerd.

In deze situaties vormt het probleem om iemand in vertrouwen te nemen vaak de eerste hindernis. Het gebeurt vaak via personeelsleden, maar dan nog moeten deze aanwezig zijn en moeten zij over de nodige bevoegdheden beschikken.

Voortekenen kunnen de schoolinstelling soms waarschuwen.

Een voorbeeld: bij buitenschoolse activiteiten die tijdens het schooljaar worden georganiseerd in het kader van het leerplan, en die dus verplicht zijn, stellen wij regelmatig vast dat jonge meisjes, vanaf het eerste of tweede jaar, niet mogen deelnemen omdat zij buiten het gezinsverband moeten slapen.

Wij hebben geen enkel middel om hen daartoe te verplichten.

Een collega herinnerde er ons hieromtrent aan dat hij voor een reis naar Londen met leerlingen van het 3de er enkel in geslaagd was de toestemming te krijgen voor het vertrek van Saadia dankzij het feit dat enkele familieleden in Londen aanwezig waren. De twee avonden van het verblijf daar zijn deze familieleden naar het hotel gekomen waar de groep logeerde om Saadia te ontmoeten, om met haar te eten en de avond met haar door te brengen. Dat is niet alleen een kind kortwieken, het van zijn klasgenoten weghouden, maar het is ook een totaal gebrek aan vertrouwen in de schoolinstelling.

Bovendien is het al gebeurd dat ouders van jonge adolescenten contact opnemen met de school om inlichtingen in te winnen over het gezelschap waarin hun kind verkeert. Sommigen hebben zelfs een tussenkomst van het schoolhoofd gewild, ze eisten een controle op de speelplaats, zelfs dat hun dochter van klas zou veranderen om te verhinderen dat zij een gevoelsrelatie zou onderhouden met een klasgenoot van een andere cultuur.

De rol van de school blijft bescheiden in deze situaties. Wij begeleiden de adolescenten gedurende 6 jaar, wij leren hen kennen en soms nemen sommigen van hen ons in vertrouwen. Wij moeten beschikbaar blijven en opmerkzaam blijven voor de verwarring, en tegelijk moeten wij op onze plaats kennen. De geheimhouding respecteren indien zij gevraagd wordt en zo goed mogelijk doorverwijzen naar professionele bijstandsorganisaties. Het is net op dat punt dat dit colloquium ons zou kunnen helpen: welke zijn deze organisaties? Hoe kunnen wij ze contacteren? Welke actiemiddelen hebben zij? Zijn ze betrouwbaar en brengen zij het kind niet in gevaar?

Veel leerlingen kunnen al zeer zware zaken met zich meesleuren en het is onze taak als volwassenen en als opvoeders om de middelen te vinden om hen te helpen.

MEVROUW MARCQ

Goedendag, ik ben mevrouw MARCQ. Ik ben directrice van het Athénée Yvonne Vieslet in Marchienne-au-Pont. Ik sta al meer dan 30 jaar in het onderwijs. Ik zou u het verhaal willen vertellen van drie jonge meisjes die ik tijdens mijn schoolloopbaan heb ontmoet, drie jonge meisjes die mij bewust hebben gemaakt van de grenzen van mijn bevoegdheden en ook van mijn onvermogen om hen te kunnen helpen.

Ik heb verhalen gekozen die zich in het verleden afspelen om geen jonge meisjes in gevaar te brengen, want wij maken deze situaties de dag van vandaag nog altijd mee, maar ik wou vooral niet dat een van de jonge meisjes van op school door iemand zou worden herkend en in de problemen zou worden gebracht.

Het eerste meisje dat ik in mijn beroepsleven heb ontmoet en die een enorme indruk op mij gemaakt heeft, was een jong meisje van Turkse origine, 17 jaar oud, dat in het 5de jaar zat. Zij had grootse plannen voor haar professionele toekomst en wou verpleegster worden. Zij droeg verplicht een sluier en zei dat ook luid en duidelijk. Zij profiteerde van elke gelegenheid om haar hoofddoek te kunnen afdoen. In haar portefeuille zaten foto's verstoppt waarop zij in Brussel – waar zij niemand kende – in minirok en zonder hoofddoek stond.

Toen zij na het 5de jaar secundair na de vakantie terugkwam, deelde zij mij met veel verdriet mee dat zij voor de wet getrouwd was met een jongen die zij niet kende. Hij woont in Duitsland, wat handiger is voor haar familie omdat zij in Duitsland de taal niet kent en dus verplicht zal zijn thuis te blijven. In al mijn naïviteit zeg ik haar: "maak je geen zorgen. Na de les gaan wij er vandoor. Wij zullen een plaats vinden waar jij je toevlucht kan zoeken. Het is maar een burgerlijk huwelijk." Ik had toen nog veel illusies. Zij antwoordt dat zij dat niet kan en dat het een erezaak betreft. Dat zij voor de wet getrouwd

is en dat zij niets kan doen. Zij maakt haar retorica af en slaagt met glans. Zij vertrekt weer naar Turkije waar zij voor de kerk trouwt.

In september komt zij met haar man bij mij op bezoek; gelukkig voor mij verstaat hij geen Frans. Zij toont mij foto's van haar huwelijk, dat in verscheidene fases is verlopen. Een huwelijk waarop de bruid op elke foto huilt. Zij legt mij uit dat zij graag haar studies zou willen voortzetten maar dat haar man onmiddellijk een kind wil. Nog steeds zeer naïef zijnde, stel ik haar voor om de pil te nemen. Dat is verboden, antwoordt zij mij. Gelukkig verstaat de echtgenoot het niet.

Vier jaar later zie ik deze jonge vrouw weer op een vergadering over het dragen van de hoofddoek die in de scholen georganiseerd wordt door de moslimgemeenschap. Wij waren met 2 mensen van Belgische origine aanwezig.

Deze jonge vrouw is gesluierd en ziet er helemaal anders uit.

Het is vanzelfsprekend haar zuiverste recht en ik wil geen oordeel vellen, maar wat mij beroert is dat zij het woord neemt op de vergadering; zij bevestigt luid en duidelijk dat zij vrij voor het dragen van de hoofddoek heeft gekozen en dat zij de kans heeft gekregen om haar man te kiezen.

Ik heb tijdens die vergadering nooit haar blik kunnen kruisen.

Een ander jong meisje van Roemeense afkomst dat behoorde tot de woonwageneigenaren legt ons haar problemen uit om de twee culturen met elkaar te kunnen verenigen. In haar land van oorsprong trouwen jonge meisjes rond de leeftijd van 14 jaar, zij hebben zeer snel kinderen en gaan bij de familie van hun echtgenoot wonen. Thuis wordt zij als een vrouw behandeld. Op school beschouwt men haar als een tiener. Cristina vertelt ons dat zij verliefd is op een jongen die, gelukkig voor haar, dezelfde afkomst heeft als zij. Hij behoort eveneens tot de woonwageneigenaren en hij is ook een moslim. Haar ouders hebben echter beslist haar uit te huwelijken aan een neef. Zij hoopt klaarblijkelijk dat zij een vergadering van wijzen zal kunnen organiseren en dat zij zo gelijk zal krijgen om met de uitverkorene van haar hart te kunnen trouwen.

Het derde geval dat voor ons veel gelukkiger afliep betreft een jong meisje van Marokkaanse afkomst dat door haar moeder aan een tante was gegeven, maar er bestaat geen enkele zekerheid over de verwantschapsband. De moeder was naar Marokko teruggekeerd en zij had geen enkel contact meer met haar, zij had zelfs geen telefoonnummer. Zij diende als slavin voor de tante. Haar huwelijk was beslist en zij moest tijdens de vakantie terug naar Marokko vertrekken. Bepaalde welmenende personen uit België hadden al voorbereidingen getroffen om met haar de papieren te gaan regelen zodat zij naar Marokko zou kunnen terugkeren.

Dit jonge meisje is ons in alle staten komen verwittigen. Wat zij werkelijk vroeg was om haar te helpen uit dit wespennest te geraken en dit huwelijk te vermijden. Zij had daarentegen geen enkele gevoelsband met wat men "haar familie" moet noemen maar wat volgens mij enkel vreemden waren. Ik geloof dat dit het verschil heeft gemaakt. Zij stond er helemaal niet op om bij haar tante te blijven en stemde er zelfs in toe de bruggen helemaal te verbranden. Wij hebben haar dus onmiddellijk vergezeld naar een opvangcentrum; wij hebben de medewerking gehad van de jeugdhulpverlening. Een vriendin en haar moeder hebben ermee ingestemd haar onderdak te verlenen en zij is bij deze familie gebleven tot alle nodige stappen waren gezet. In dat geval loopt het verhaal goed af: zij zit momenteel in het 7de jaar beroepsopleiding sociale diensten en woont zelfstandig.

Bij de verschillende gevallen die ik heb kunnen meemaken en ongeacht de afkomst van de jonge meisjes, geloof ik dat wij toch enkele gemeenschappelijke problemen tegenkomen. Het ontbreekt de jonge meisjes aan zelfstandigheid en vrijheid, zij kunnen zich slechts op één enkele plaats uitdrukken, namelijk op school.

Het is de enige plaats waar zij alleen naartoe mogen, waar zij buiten de aanwezigheid van hun familie mogen spreken. Deze jonge meisjes zijn altijd zeer gehoorzaam. Zij zijn bang om te praten en zijn het niet gewoon dat er naar hen wordt geluisterd en dat zij hun hart kunnen uitstorten.

Deze verschillende verhalen hebben mij bewust gemaakt van mijn onvermogen, maar in alle bescheidenheid, niet van mijn nutteloosheid; indien wij een plaats van het woord konden zijn waar deze jonge meisjes zich konden uitdrukken, ons konden vertellen over hun verwarring en konden begrijpen dat wij klaarstonden om hen te helpen, dan geloof ik dat wij niet helemaal onbekwaam zijn geweest.

MICHELLE WAELPUT

Ik ben al 30 jaar docente psychopedagogie en heb lesgegeven aan toekomstige kinderverzorgsters, sanitaire helpsters, kleuterleidsters, verpleegsters, i.e. vele jonge meisjes ouder dan 18 jaar en dus op huwbare leeftijd.

Ik spreek dus in naam van deze talrijke meisjes die niet durven te getuigen omdat ze teveel schrik hebben om het woord te nemen. Meer nog, ze leven in terreur.

In het begin van mijn carrière geloofde ik niet in het bestaan van gedwongen huwelijken in België. Ondertussen ben ik in mijn klassen rechtstreeks geconfronteerd met 4 gevallen van gedwongen huwelijken bij studentes van het 2de jaar. Voor een diploma is 3 jaar opleiding nodig.

Het eerste geval was een studente verpleging die in tranen uitbarstte na afloop van een les. Als reactie op mijn talrijke vragen sprak ze over een gedwongen huwelijk en zei ze: "U leeft niet in dezelfde wereld als ik, u kunt het zich niet voorstellen". Enkele dagen later verdween ze en haar vriendinnen hebben me bevestigd dat ze vertrokken is naar het geboorteland van haar ouders, Marokko.

Het tweede geval was een studente verpleging die plots niet meer naar de les kwam. Ik maakte me zorgen en informeerde bij een vriendin van haar die me vertelde dat ze naar het vaderland van haar ouders, Algerije, was teruggekeerd om er uitgehuwelijkt te worden. Haar vriendin heeft me gesmeekt om er niet over te spreken.

Het derde geval was een studente kleuteronderwijs die niet meer naar de les kwam, terwijl ze een onderwijsstage aan het voorbereiden was. Deze leerling had een Belgisch vriendje. Haar broer terroriseerde haar en bespiedde haar vanuit een auto in de buurt van de school.

Toen ik haar opbelde, vroeg ze me om hulp en sprak ze over een gedwongen huwelijk in Tunesië. Na een vergadering met collega's, waren we bereid haar te helpen, maar op dat moment heeft ze me gevraagd om niets meer te doen en niet meer te bellen. Anders zou ze ernstige problemen krijgen.

Ik heb studenten naar haar toe gestuurd en de volgende dag is ze verdwenen. Onze wil om te helpen heeft ervoor gezorgd dat dit meisje nog sneller van haar vrijheid is beroofd en gedwongen is om terug te keren naar haar thuisland.

Het laatste geval gaat over een Belgische leerlinge wiens vader de eerste twee jaar van haar studies kleuterleidster heeft betaald. Tijdens het derde jaar besliste hij om de geldkraan dicht te draaien en zijn dochter te dwingen om te huwen met iemand die hij gekozen had. Maar ze werd opstandig, verliet het ouderlijk huis en ging aankloppen bij het OCMW en de sociale raad van de hogeschool. Ze is op kot gegaan en heeft ondertussen een diploma op zak. Ze is getrouwd op het moment dat ze zelf wou.

In de eerste 3 gevallen zijn verschillende vormen van geweld op te tekenen:

- Geen diploma dus geen autonomie: de meisjes worden verplicht te trouwen in het 2^e of zelfs 3^e jaar. Een wrede daad want de studies zijn moeilijk en lang en vereisen een dagelijkse inspanning met vele stages. Ze hebben dus geen enkele autonomie, wat iedereen goed uitkomt.
- Keuze van een levensgezel die ze meestal nog nooit gezien hebben. Er wordt gesproken over verkrachting.
- Ontworteling want geboren in België. Ze zijn goed geïntegreerd in ons land en kennen heel weinig over het vaderland van hun ouders en grootouders, enkel via de vakantie die ze er af en toe doorbrengen.
- Herhaald fysiek geweld: ik kan u het voorbeeld geven van een studente voor wie de vader een gedwongen huwelijk trachtte te regelen. Het meisje is gevlucht naar een leerkracht die de vader heeft afgeschrikt. Daarna is ze bij ons begonnen aan studies voor onderwijzeres. In haar 2^e jaar zag een van haar broers dat ze sprak met een jongen op straat. Hij heeft haar zo geslagen dat ze er een hersenschudding aan overhield. Ze heeft haar jaar gedubbeld. Momenteel zit ze in het 3^e jaar en is ze opnieuw afgeranseld door haar vader. Die wil niet dat ze haar studies afmaakt en een diploma haalt want een vrouw mag geen diploma hebben. Ze heeft klacht ingediend bij de politie die haar beschermt tegen haar vader.
- Emotionele chantage: "Je zal nog eens de dood zijn van je moeder" of "Je brengt je familie tot schande", of "Je bent de oneer van de familie". Veel verbaal geweld via zeer brutale bewoordingen. De jonge meisjes zijn getraumatiseerd.

Ook jongens zijn verplicht om te trouwen. Maar ze klagen er nooit over. Je hoort ze niet. Meisjes beginnen zich open te stellen en te praten. Jongens niet.

Maar als je geweld op meisjes analyseert, is dat niet hetzelfde als bij jongens. Want zij kunnen hun diploma wel halen en gaan pas daarna trouwen. Er wordt dus gezorgd voor hun zelfstandigheid dankzij hun diploma. Vaak blijven ze in België en ondervinden ze geen fysiek geweld. Emotionele chantage komt wel voor.

Volgens de verklaringen van jonge meisjes lijkt er een kloof te bestaan tussen de tradities en familiale waarden en de waarden die in de school ontwikkeld worden. Ze zitten gekneld tussen twee verschillende werelden. De school is hun enige vrijheid. Daarnaast is er de wereld van de familie met soms zeer obscurantistische ideeën. Ze hebben geen enkele ruimte voor ontspanning in tegenstelling tot de jongens.

Eergerelateerde misdaad komt voor wanneer jonge meisjes zich verzetten tegen een gedwongen huwelijk. Wat me bang maakt, is dat ze zich steeds meer verzetten. Ze beginnen te praten. Men begint ze te helpen, want er wordt een proces van bewustmaking op gang gezet in de scholen; leerkrachten zijn steeds bewuster van het probleem. De meisjes bieden dus meer weerstand. Zal dit meer eergerelateerde misdaden met zich meebrengen? Deze vraag blijft open.

Waarom worden ze gedwongen te huwen?

- Om zich terug te plooiën op de eigen identiteit en eeuwenoude gewoonten te respecteren, want dat geeft zekerheid en zorgt ervoor dat men "onder ons" blijft;
- Om gemengde huwelijken te vermijden, want vele meisjes hebben een vriendje met een andere godsdienst;
 - Na financiële schikkingen, want er worden "ruiloperaties" onderhandeld buiten het medeweten van de jongeren en ten koste van hun vrijheid;
 - Om de roddels te vermijden ("wat zullen ze wel zeggen"), want in sommige gemeenschappen is de druk van de burens constant en bepalend voor het gedrag van elk individu.

Wat is de frequentie van gedwongen huwelijken?

In België bestaan er geen statistieken in dit verband. Een onderzoek, besteld door de Directie Gelijke Kansen van de Franse Gemeenschap, werd in 2004 uitgevoerd door de UCL.

Ik heb de vragenlijst van het luik "gedwongen huwelijk" doorgenomen om een idee te krijgen over wat jongeren in mijn streek (Bergen-Borinage) weten over dit thema en om de resultaten te vergelijken.

Op 270 studenten, afkomstig van 2 hogescholen uit verschillende netten, aan wie ik gevraagd heb wat ze weten over gedwongen huwelijken:

- Verklaart 52% dat gedwongen huwelijken nog steeds bestaan (vaak en heel vaak);
- Zijn meisjes zich hier meer bewust van dan jongens (54% tegenover 46%);
- Heeft zowat 40% al te maken gehad met een gedwongen huwelijk
 - . In hun omgeving 14,8% (tegenover 7 % voor de studie in Leuven);
 - . Bij vrienden of kennissen 23,8% (tegenover 16% in Leuven);
- Denkt 90% dat religieuze overtuiging een invloed heeft op de praktijk van gedwongen huwelijken. Toch weet men heel goed dat geen enkele godsdienst een huwelijk oplegt.

Op 8 maart 2006 heb ik naar aanleiding van een colloquium over het thema gedwongen huwelijken, georganiseerd door de Commissie Gelijkheid Man/Vrouw van Bergen-Borinage, vele docenten ontmoet die kwamen getuigen. Zij haalden heel wat gevallen aan die, allemaal samen genomen, echt een representatief sample vormen.

Ik denk ook dat de studenten die wij observeren aan de hogescholen slechts het tipje van de ijsberg zijn. Want wat gebeurt er met de meisjes van 18 jaar die geen hogere studies volgen? Voor hen zijn er geen docenten aanwezig om vast te stellen dat ze verdwijnen.

MICHELLE BRACOPS

Men heeft mij gevraagd te getuigen als docent van Saadia en ik wil mijn getuigenis de titel "Kroniek van een onzinnige dood" meegeven.

September 2005. Een schoolbegin als elk ander: opgewonden, enthousiast, moe...

In mijn lessen van het 1^e jaar rechten geef ik onder andere een cursus burgerrecht over het gezin.

Bij de 1^e les noteer ik het plan van de leerstof op het bord en wanneer ik allusie maak op het huwelijk, het concubinaat en de scheiding, merk ik een jong meisje op in de aula dat me met een droevige glimlach aankijkt. Ze is mooi en duidelijk van vreemde afkomst. Ze vertelt me dat ze Saadia heet en van Pakistaanse afkomst is, geboren in België. Ze zegt klaar en duidelijk in de les dat het er bij haar niet op die manier aan toe gaat. De andere studenten luisteren en stellen vragen. Ik vraag of ze zin heeft om erover te praten. Ze zegt ja, dat ze niet liever wil dan erover te praten.

De lessen gaan verder.

Op een dag hebben we het over de basiscondities van het huwelijk en dingen die fout kunnen gaan. Wanneer ik uitleg dat de vrije instemming van de echtgenoten de 1^e voorwaarde is, bepaald door het Belgisch burgerlijk wetboek, laat Saadia haar stemmetje horen: "Mevrouw, bij mij gaat dat niet zo." Ik laat haar spreken.

Ze beschrijft een gezinsleven dat een tegenpool is van wat wij hier kennen; almacht van vader en broers, absolute autoriteit van de clan, absolute gehoorzaamheid van de meisjes.

Enkele voorbeelden:

- Een meisje kijkt niet naar een cricketwedstrijd op tv. Dat is spektakel voor mannen. Ze gaat maar beter de afwas doen;
- Een meisje gaat naar haar kamer als haar vader thuiskomt;
- Een meisje gaat 's middags niet eten met haar vriendinnen...

Ze vertelt dat ze moet trouwen met een familielid en dat ze dat helemaal niet wil.

Pasen 2006. Saadia vertelt ons dat haar huwelijk concreter wordt en dat ze naar Pakistan moet terugkeren om het te voltrekken. Alles is al georganiseerd. Mijn collega's en ik waarschuwen haar voor het gevaar: men zal haar misschien niet laten terugkeren. Ze slaagt erin de zaken zo lang mogelijk te laten aanslepen met als uitvlucht dat ze moet werken voor school.

De tijd gaat voorbij tot ze op een dag het volgende komt vertellen: «Ik heb beslist het huis te verlaten, ik kan het niet langer uithouden, ik heb alles geprobeerd». Ze bevindt zich in een uitzichtloze situatie en moet snel handelen.

Ik wil hier toch vermelden dat ze maandenlang het onmogelijke heeft geprobeerd om zich met de situatie te verzoenen. Zij alleen heeft beslist om te vertrekken. Ze vroeg ons om logistieke en morele hulp die we onmogelijk konden weigeren. Dat is een kwestie van solidariteit en menselijkheid.

We hebben dan getracht ons te organiseren en daar stotten we op een muur. We hebben haar gezegd dat, aangezien ze Belg en volwassen is, niets haar belette om haar eigen leven te leiden. Niemand voelde zich bevoegd om haar op te vangen.

Ze stelt ons de vader van één van haar vriendinnen voor die haar al eens heeft opgevangen bij een vorige vlucht. Dankzij hem aanvaardt een opvangcentrum uiteindelijk om haar voor korte duur een verblijf te bieden. Haar vertrek wordt georganiseerd met de hulp van vrienden en vriendinnen.

Op de bewuste dag verlaat ze mijn les. Iedereen is bedrukt.

Dan mijdt ze de school voor een tijdje. Bij sommige controles komt ze toch opdagen. Haar gezin wordt hiervan verwittigd en tracht haar te ontvoeren in onze gebouwen.

Op dat moment worden doodsbedreigingen uitgesproken en wordt de politie erbij gehaald. Er wordt een proces-verbaal opgemaakt.

In het centrum is het leven hard met een sociaal moeilijke omgeving voor een meisje zoals zij en omstandigheden die totaal niet aangepast zijn aan haar situatie. Na enkele maanden moet ze het centrum verlaten.

Ze gaat dan op zoek naar een kot dat niet te duur is. Ze vindt uiteindelijk wat ze wil en een nieuw leven krijgt stilaan vorm.

Ze communiceert met ons via telefoon of e-mail.

Wij organiseren haar examensessie om elke mogelijke ongelegen ontmoeting te vermijden.

Ze zegt ons vaak dat ze nog altijd van haar familie houdt. Ze voelt zich verscheurd tussen de liefde en het respect voor haar naasten en het vaste verlangen om te leven zoals zij dat wil.

Maar waarom moet ze kiezen? Ze zou zo graag een goede moslima willen blijven en toch de man van haar eigen keuze willen huwen.

Ze nodigt ons uit om haar nieuwe stek te komen bezoeken. We beloven dat te doen, maar helaas zullen we daar de gelegenheid niet meer toe krijgen.

Op maandag 22 oktober om 12u30 zegt ze me dat ze haar broer gaat ontmoeten bij de lunch. Ik ben verwonderd en bezorgd. Ze stelt me gerust: met hem is er geen gevaar. Hij is de liefste, de broer die haar begrijpt. Ze heeft haar familie onlangs al teruggezien tijdens een religieus feest. Alles is goed verlopen en ze is zo blij dat ze haar mama heeft teruggezien.

- Om 13u30 beginnen de lessen opnieuw
- Om 14u30 nemen haar vriendinnen contact op met mij: ze is niet teruggekomen. Ze neemt haar gsm niet op. Niemand weet waar ze is.

Ik ben ongerust. Ik denk aan een ontvoering. De directie verwittigt de politie. Enkele uren later vernemen we het ondenkbare: ze heeft 3 kogels in het lichaam gekregen en bevindt zich in een kritieke toestand. Ze zal 48 uur strijden tegen een dood die haar werd opgelegd door een van haar familieleden, laf, cynisch, meedogenloos.

Op woensdag 24 oktober verwittigt men ons dat er geen hoop meer is. We vertrekken naar het ziekenhuis. Toen ik ze zo zag liggen op intensieve zorgen, herkende ik haar niet meer. Dat mooie meisje was veranderd in een levenloos lichaam, tot groot verdriet van haar vrienden. Wat een onmacht tegenover zo'n barbaars gedrag...

Ik heb toen gezworen dat ik alles zou doen wat mogelijk is om te getuigen, te getuigen en nog eens te getuigen. Om deel te nemen aan alle acties die een bewustmaking voor dit probleem kunnen teweegbrengen en alle verantwoordelijken kunnen aansporen om iets te ondernemen.

Wanneer een vrouw wordt mishandeld, treft dit in se alle vrouwen. We kunnen die onwetendheid, die stilte, die onverschilligheid tegenover een persoonlijk, menselijk en sociaal drama niet meer tolereren. Het gebrek aan reacties bij zulke praktijken staat gelijk met lafheid.

Kent u het gedicht: "qui nous écouterà ? Qui nous aidera ? Je croyais qu'il fallait aimer pour se marier. Je croyais que j'avais des droits dans ce pays-là". (Wie zal naar ons luisteren? Wie zal ons helpen? Ik dacht dat je graag moest zien om te trouwen. Ik dacht dat ik rechten had in dat land.)

In mijn 30-jarige loopbaan ben ik nog nooit zo onder de indruk geweest. Sinds dit drama gaat er geen dag voorbij zonder dat ik eraan moet denken. Ik mis de glimlach van Saadia, haar vrolijkheid, haar lieve karakter. Ik blijf maar zeggen: we hadden dit, we moesten dat... maar je kan helaas de klok niet terugdraaien. Het is de toekomst die ons moet motiveren.

Aanbevelingen van de onderwijswereld

Dit is de synthese van een hele reeks voorbereidende werken.

Ik wil er specifiek op wijzen dat ze het resultaat zijn van denkoefeningen, uitwisselingen, gesprekken tussen verscheidene spelers op het terrein, dit in nauwe samenwerking met de studenten rechten – de vrienden van Saadia – die ons uiteraard ook bijstaan bij dit initiatief.

De leerkrachten, opvoeders en bemiddelaars bevinden zich op de eerste lijn. Ze staan in rechtstreeks contact met de meisjes – soms zelfs met de jongens – die het slachtoffer zijn van een gedwongen huwelijk of een poging tot gedwongen huwelijk. Samen met hun klasvrienden zijn zij de eerste getuigen van hun wanhoop.

Wij hebben het recht niet om onverschillig of passief te blijven tegenover deze misbruiken en dit fysieke of morele geweld. We moeten deze slachtoffers ondersteunen en ervoor zorgen dat ze praten en dat ze hun onaanvaardbare situatie uitleggen en veroordelen.

Daarom willen wij allemaal samen aan de beleidsmakers een aantal aanbevelingen en acties meedelen, enerzijds in het kader van een preventieproces en anderzijds in een repressief luik.

Preventief luik

Het preventieve luik bevat 5 fundamentele voorstellen. Ons land is een democratische rechtsstaat waar de inwoners genieten van fundamentele vrijheden en rechten bekrachtigd in de grondwet. Gelijkheid tussen mannen en vrouwen, vrijheid van gedachte en vrijheid van meningsuiting zijn daarbij van kapitaal belang.

1. Het is tijd om grootscheepse sensibiliseringscampagnes op te zetten op alle onderwijsniveaus en uit te leggen wat de democratie is in een moderne maatschappij die openstaat voor de wereld.

De tijd is ook gekomen om een mentaliteitsverandering door te voeren en jongeren te informeren.

Wij roepen de verantwoordelijke ministers op om in de schoolplannen vanaf de kleuterschool, in de lagere en middelbare school en in het hoger onderwijs een systematische pedagogische informatie in te lassen over respect voor de andere, gelijkheid tussen meisjes en jongens net zoals tussen vrouwen en mannen, en over geweldloosheid.

Dit onderwijs tot burgerzin vanaf de jongste leeftijd zal niet enkel de leerlingen bewuster maken maar ook, dat hopen we althans, de ouders en natuurlijk ook de leerkrachten en de onderwijswereld.

2. Ons tweede voorstel draait om de invoering van een specifieke telefoondienst die 24u/24 toegankelijk is met een groen nummer zodat jongeren hun problemen kunnen uitleggen en hulp kunnen krijgen, een luisterend oor, aansporing om te praten en nee te zeggen, opvangmogelijkheden. Tegelijk moet een website gemaakt worden waarop alle nuttige informatie te raadplegen is.

Het is duidelijk dat een grootscheepse reclameactie overwogen moet worden om deze verschillende tools kenbaar te maken.

3. Ons derde voorstel betreft de problemen qua huisvesting van de jongeren, vooral de meisjes, die geconfronteerd worden met een ondraaglijk gezinsklimaat. De voorziening van specifieke opvangstructuren aangepast voor meisjes of jongens die willen ontsnappen aan een gedwongen huwelijk, moet overwogen en gebudgetteerd worden.

De veiligheid van de jongeren moet er absoluut gewaarborgd kunnen worden. Dit kan bij voorbeeld door een gepantserde deur en een gespecialiseerde omkadering.

Want deze jongeren – vooral de meisjes – hebben nog nooit buiten hun familie geleefd. Ze werden altijd van dichtbij gecontroleerd en hebben nooit op eigen benen gestaan. Het is dus bijzonder moeilijk voor hen om te kunnen omgaan met die plotse vrijheid en onafhankelijkheid. Een luisterend oor en duidelijk advies zijn daarom absoluut noodzakelijk.

Bovendien moeten deze jongeren begeleid worden tot in de school en moet hun veiligheid verzekerd worden zodat ze hun schoolcurriculum kunnen voortzetten en beëindigen.

4. Dit is ons vierde voorstel. Er moet een informatieve brochure samengesteld en opgemaakt worden met de gegevens van contactpersonen, gespecialiseerde centra, opvangplaatsen, verenigingen, en dit

per provincie, of zelfs voor elke grote stad, zoals in Henegouwen. Deze documenten moeten verspreid worden in alle scholen en sociale bevolkingslagen. Er zijn al zaken gerealiseerd. We vermelden bijvoorbeeld de brochure die Mevrouw WAELPUT heeft gemaakt voor de streek Bergen-Borinage. Deze inspanning moet voortgezet worden.

Wij vragen dus dat de Franse Gemeenschap zijn steun verleent aan de algemene terbeschikkingstelling van deze essentiële informatie.

5. Ten slotte vinden wij dat het absoluut noodzakelijk is om in elke gemeenschap referentie- en vertrouwenspersonen te identificeren. Hun opdracht bestaat erin de families te ontmoeten en ze steeds opnieuw te laten begrijpen dat geen enkele religie het gedwongen huwelijk oplegt. Deze mensen, afkomstig uit dezelfde gemeenschappen, zijn dus een geprivilegieerd contact voor de jongeren die ze zonder angst in vertrouwen kunnen nemen.

Vergeten we ook niet dat dialoog, tolerantie, non-discriminatie en respect voor de andere essentiële en fundamentele waarden zijn.

Het repressieve luik.

De Heer RENARD heeft ons deze morgen gesproken over de wet van april 2007.

Deze norm voorziet dat iedere persoon die iemand, door geweld of bedreigingen, dwingt een huwelijk aan te gaan wordt gestraft met een gevangenisstraf en dat poging tot gedwongen huwelijk ook tot een gevangenisstraf kan leiden.

Verder biedt deze nieuwe wet het openbaar ministerie de mogelijkheid om juridische actie te ondernemen om een gedwongen huwelijk te ontbinden zonder dat het slachtoffer dit zelf moet aanvragen.

Wij vragen de concrete toepassing van deze wet telkens justitie een vervolging instelt en wij willen dat de straffen een voorbeeldfunctie hebben. Het gevoel van straffeloosheid moet absoluut gebannen worden en de angstaanjagende opsluiting moet ondanks alles doorgevoerd worden.

Deze nieuwe wet heeft de verdienste dat ze bestaat. Ze moet toegelicht en geanalyseerd worden, ze moet op grote schaal bekendgemaakt worden, zodat de betrokken families zich bewust worden van de juridische realiteit in ons land en van de gevolgen ervan.

MICHELLE WAELPUT

Het geweld van sommige ouders tegenover hun dochters en vooral het gedrag van de broers baart me echt zorgen. Ze bewaken, tiranniseren, delen slagen uit en worden soms de gewapende militie van de familie.

Als leerkracht pleit ik voor preventie via onderwijs, want die broers zijn geboren in België en worden opgeleid in onze scholen. Ze eisen van hun zussen wat voor hen zelf niet van toepassing is: ze hebben vrije tijd, gaan uit met Belgische vriendinnetjes en kunnen zelfs trouwen met meisjes die een andere godsdienst hebben dan zij.

Opvoeding tot geweldloosheid. Het bestaat al, maar het moet opgedreven worden vanaf de kleuterschool. Ik zet er mij persoonlijk voor in. Opvoeden tot geweldloosheid: wat betekent dat? Het kind sensibiliseren om zijn gevoelens te uiten en die van anderen te detecteren, woede onder woorden brengen, leren ermee om te gaan, deelnemen aan gemengde activiteiten, leefregels respecteren, rechtvaardige straffen accepteren die aangepast zijn aan de ernst van de daden, verantwoordelijkheden opnemen, de vrijheid van de andere aanvaarden, leren een conflict op te vangen (excuseren, goedmaken, delen) en compromissen sluiten, zich uitleven, ontspannen, afstand nemen en verdraagzaam zijn. Dit alles kan aangeleerd worden vanaf de kleuterklas en zeker tot het einde van de middelbare school.

Ook opvoeden tot non-discriminatie tussen de geslachten is nodig. Meisjes klagen momenteel trouwens over het feit dat ze niet genoeg respect krijgen voor hun persoon: die trend wordt sterker. Daarom moet de opvoeding tot gendergelijkheid, respect tussen meisjes en jongens en taakverdeling van jongs af aan opgedreven worden. In de lagere, middelbare en hogescholen moeten debatten op gang komen op basis van dingen zoals "Guide du Respect" van de vereniging "Ni Putes, Ni Soumises" of sommige films die aanzetten tot nadenken.

In het hoger onderwijs worden stilaan opleidingen tot gendergelijkheid uitgewerkt met goede resultaten. Mijn studenten, de leerkrachten van morgen, hebben opleidingen gevolgd georganiseerd door de Provincie Henegouwen. Dit zou veralgemeend moeten worden om stereotypes te overwinnen en gedrag dat op niet-gelijkheid aanstuurt tegen te gaan.

Er moet ook over deze problematiek gesproken worden in het technisch en beroepsonderwijs.

De broers van mijn studentes gingen naar de beroepsschool: wordt daar gesproken over gelijkheid man/vrouw? Ik denk het niet.

Opvoeden tot geweldloosheid en non-discriminatie tussen de geslachten is cruciaal. Om obscurantistische ideeën te overwinnen moeten we over de nodige middelen beschikken.

Ik heb beloofd aan de Luikse antenne van "Ni Putes, Ni Soumises" die me gisteren een case heeft signaleerd, om er hier even over te praten. Het gaat om Karima die op 10 maart een boek zal uitbrengen. Haar familie begint een ernstige bedreiging te worden voor haar en ze is bij de vereniging gaan aankloppen. "Ni Putes, Ni Soumises" vraagt om op 15 maart in de namiddag naar Verviers te komen en de persconferentie bij te wonen waarop Karima haar boek zal voorstellen. Het is een kwestie van overleven. De titel van het boek is: "Insoumise et dévoilée" (Opstandig en ontsluitend), ongetwijfeld een interessant gegeven.

De communicatie bevorderen tussen volkse families in een multiculturele context en de scholen. In openbare scholen werken onze vormingswerksters vooral met de moeders samen om banden te smeden en de dialoog tussen de school en de gezinnen op gang te brengen. Het gaat quasi altijd om migrantengezinnen waarvan de ouders niet veel Frans praten en laaggeschoold zijn, soms zelfs analfabeet. In mijn ogen is ons doelpubliek niet zozeer de kinderen meer eerder hun ouders.

De ouders – die het schoolsysteem niet kennen – moeten informatie ontvangen om dit systeem en de regels in de scholen te begrijpen. Dit moet gebeuren met respect voor hun cultuur en zonder die cultuur geweld aan te doen en met het oog op sociale emancipatie. Zo kunnen ze echt contact hebben met de leerkrachten en kunnen ze hun opvoedkundige rol optimaal waarmaken.

Bij die educatieve rol hoort ook het besef van een democratische maatschappij waar kinderen gelijk zijn en de toepassing hiervan in het gezinsleven. Meisjes moeten onderwijs kunnen volgen en zich normaal kunnen ontwikkelen.

U mag erop rekenen dat we zullen doorzetten, want er zijn ook informatiesessies en debatten in de scholen waar moeders de kans krijgen hun vragen te stellen om de problematiek te kunnen begrijpen en hun problemen over de opvoeding van hun kinderen te kunnen uitspreken. We zullen in die richting blijven doorgaan. Alle informatie van uw kant is welkom. We zullen ook een netwerk oprichten om deze problematiek aan te pakken.

V Wij zijn van Verviers gekomen om dit colloquium bij te wonen. In verband met het meisje dat bedreigingen ontving, heeft men gisteren op de tv gemeld dat de imams een opvoedster hebben aangeworven om bij alle gezinnen uit te leggen dat het probleem van het gedwongen huwelijk niets te maken heeft met godsdienst. Ik wil mijn felicitaties overbrengen aan alle leerkrachten en aan de eisen die hier werden geformuleerd. Het zou trouwens ook een goede zaak zijn om een reclamespot uit te zenden tijdens voetbalmatches. Dan ben je zeker dat je ook de mannen bereikt.

Wat betreft de politieke eisen tegenover onderwijs heb ik een opmerking over de structuur om meisjes die niet meer kunnen leven in een vijandig gezinsklimaat op te vangen. Dit moet gebeuren maar is het voldoende? Ik denk het niet. Een inspanning tot bemiddeling in de gezinnen moet parallel kunnen gebeuren. Je kunt een meisje of een jongen niet zomaar isoleren of losrukken, want ze blijven doordrongen van de notie respect. Je mag niet vergeten dat deze jongere uit zijn/haar gezinscel wordt gerukt en dat sensibilisering vanaf de kleuterschool moet gebeuren om de mentaliteit te veranderen.

Het is duidelijk dat ook de gezinnen worden benaderd, maar dat de leerkrachten zich in dat verband machteloos voelen. Het eerste dat zij trachten te doen is in communicatie te treden met de gezinnen die zich opsluiten en blokkeren. Maar dan krijg je de reactie dat je zware problemen zal krijgen als je contact zoekt met die gezinnen.

Daarom zijn we wel verplicht om via andere kanalen te passeren. We gaan dan op zoek naar bemiddelaars en referentiepersonen in de verschillende gemeenschappen, want het is niet de bedoeling om een gemeenschap te gaan stigmatiseren. We hebben Marokkaanse, Tunesische, Algerijnse, Turkse en Pakistaanse studentes. Ik heb collega's die bezorgd zijn om Senegalese maar ook ???[MS1] studentes. We moeten bemiddelaars vinden in al die gemeenschappen om ons te kunnen helpen, want het is wel duidelijk dat een leerkracht niet alle gezinnen kan bezoeken. Natuurlijk zijn we er ons van bewust dat je hier vanuit het gezin aan moet werken. A priori lijkt het sturen van imams ons geen slecht idee, want die meisjes zijn soms in levensgevaar. In dat geval zou een imam de eerste persoon zijn die het gezin kan kalmeren.

In een tweede fase zouden mensen die geen religieuze bemiddelaars zijn, moeten ingezet worden.

V Ik zou enkele bedenkingen willen maken. Wanneer ik de verschillende interventies hoor, heb ik al sinds vanochtend de indruk dat het huwelijk bij migranten altijd problematisch moet zijn. Er wordt veel over de negatieve aspecten gesproken. Ik ben psychologe. Wanneer ik mijn kabinet verlaat, heb ik soms ook de indruk dat de wereld niet leefbaar is. Er zijn inderdaad vele problemen, maar je moet kunnen nuanceren. Het moet gezegd dat er problematische huwelijken bestaan, maar dat er ook mensen zijn die gewoon trouwen en leven zoals iedereen. Daar wilde ik toch even op wijzen.

Een tweede opmerking: er wordt veel gesproken over gedwongen huwelijk. In België is er zeer weinig informatie beschikbaar over dit onderwerp. Er bestaan wel kwalitatieve gegevens. Een eerste studie gevoerd door de Universiteit Gent heeft het over 20% gedwongen huwelijken in migrantenmilieu, vooral bij Turken en Marokkanen.

Ik wilde ook nog toevoegen dat er vele vooroordelen bestaan tegenover huwen met bloedverwanten. Men zou op zoek gaan naar een neef of nicht in het land van oorsprong. Toch bevestigen meerdere studies dat er bijvoorbeeld in de Turkse gemeenschap bij 7 huwelijken op 10 geen familiale band is tussen de gehuwden.

Een laatste punt. Vier partijen zijn betrokken bij dit probleem: jongeren die hier leven, hun ouders, familie in Turkije of Marokko en ten slotte de echtgenoten die naar België komen vanuit Turkije of Marokko via het huwelijk. Ik ben zeer gelukkig dat de Belgen voortaan de 5^e partij zijn die betrokken is bij deze thematiek.

Deze problematiek is zorgwekkend. Mijn hypothese is dat het huwelijk bij migranten een extra stress met zich meebrengt. Er worden allerhande vragen op hen afgevuurd. Die stress wordt in sommige gevallen een klinisch en pathologisch probleem.

V Ik ben Alexandra ADRIAENSSENS. Ik ben verantwoordelijk voor de 'Directie Gelijke Kansen' van het Ministerie van de Franse Gemeenschap. De studie die vanmorgen door Ada GARCIA werd behandeld, is door ons besteld, want we werden al in 2003 benaderd door leerkrachten die bezorgd waren om situaties met gedwongen huwelijken. We hebben getracht informatie te verzamelen en er zijn inderdaad weinig, zelfs bijna geen gegevens beschikbaar. Die vaststelling heeft ons ertoe gebracht dit voorbereidend onderzoek te bestellen.

Wat betreft de verschillende aanbevelingen gedaan door de onderwijswereld – die in mijn ogen zeer pertinent en intelligent zijn – wil ik nog melden dat bepaalde projecten aan de gang zijn, onder meer de systematische inlassing in de schoolprogramma's van begrippen zoals respect voor de andere, gelijkheid jongens/meisjes en geweldloosheid.

Sinds januari 2007 werd een decreet goedgekeurd door de regering over verantwoord burgerschap in scholen. Bovendien is men bezig met de uitwerking van een beknopt handboek voor burgerschap om de genderdimensie een duidelijke plek te geven. Dit handboek zal in alle scholen ter beschikking worden gesteld.

Ik ben aangesteld als experte en zal er dus persoonlijk over waken dat deze dimensie geïntegreerd wordt, aangezien het team dat dit handboek opstelt behalve mezelf enkel bestaat uit mannen.

Op 13 februari, aan de vooravond van Sint-Valentijn, hebben we een preventiecampagne gelanceerd tegen geweld in liefdesrelaties bij jongeren. Concreet ging het onder meer over een website met een database die alle mogelijke hulpmiddelen bevat voor jonge meisjes, zoals gezinsplanning, opvangcentra, enz.

We hebben maandenlang gewerkt met 17 verenigingen op het terrein om deze campagne uit te werken en de website te ontwikkelen: "aimesansviolence.be" (heb lief zonder geweld) en verschaft alle informatie die beschikbaar is voor de jongeren.

Verder wordt samengewerkt met het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen aan de ontwikkeling van een nationale website die zal handelen over geweld tussen partners en waarop ook alle informatie beschikbaar zal zijn.

Wat betreft publicaties voor de verspreiding van informatie wil ik nog vermelden dat het Waalse Gewest, de Franse Gemeenschap en het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen provinciale coördinatrices financieren die een repertorium opmaken van de middelen, adressen en contacten beschikbaar inzake geweld.

Wat betreft preventie en opleiding financiers we, naast opleidingen die rechtstreeks in de scholen worden gegeven, jaarlijks een hele reeks verenigingen die binnen de schoolmuren sensibiliseringsacties organiseren en die pedagogische hulpmiddelen ontwikkelen. Een concrete realisatie is onder meer «Femmes, Hommes dans le monde» die aan zijn 3^e heruitgave toe is. Deze publicatie is gratis beschikbaar, te bestellen via het internet, en kan rechtstreeks verstuurd worden op aanvraag van de leerkrachten.

Ten slotte zal eind deze week de vernissage plaatsvinden van drie tentoonstellingen. Die zullen daarna gratis en gedurende twee jaar ter beschikking gesteld worden van de leerkrachten. De eerste tentoonstelling handelt over vrouwen die zich verzetten, de tweede heet «Respect» en schetst het verhaal van de vereniging “Ni Putes, Ni Soumises” en de derde ten slotte gaat over de “Dwaze moeders”. Het gaat om pedagogische hulpmiddelen.

V Hartelijk dank aan de onderwijswereld voor de aanbevelingen want ik denk dat dit echt belangrijk is. Ik vind dat het debat over de sensibilisering van scholen rond geweld tussen jongens en meisjes in het algemeen meer moet opengetrokken worden.

Ik heb in die zin gepleit tijdens de gemeenteraad. Korte tijd na de zaak Saadia heb ik gevraagd dat dit programma ingevoerd zou worden in de gemeentescholen.

De tweede zaak die volgens mij belangrijk is, is dat deze schoolcampagnes niet eenmalig mogen zijn maar echt permanent. Ik ben bang dat het om een eenmalig initiatief gaat dat daarna vergeten wordt. Er moet gehamerd worden op de permanente organisatie van sensibiliseringscampagnes.

De derde zaak die ik wil benadrukken is dat het essentieel is om niet alleen de toekomstige leerkrachten te vormen maar ook de leerkrachten die al in de scholen aanwezig zijn. Want zij staan in rechtstreeks contact met de kinderen en dat mag niet verwaarloosd worden in het debat.

V Ik ben opvoedster in een technische en beroepsschool. Als opvoeders doen wij alles wat mogelijk is voor meisjes en jongens in moeilijkheden. De dag waarop u bij één van de meisjes bent binnengegaan en bedreigingen heeft gekregen, waarom hebt u de politie dan niet gebeld?

Ze heeft me gevraagd het niet te doen. Ze zei me dat als ik iets ondernam, ze nog zwaardere problemen zou krijgen. Ons dilemma als leerkracht is dat we tussen twee vuren zitten. We willen wel handelen en de politie systematisch sturen, maar een studente zei me: «Als u spreekt, dan zult u mijn dood op uw geweten hebben».

V Men spreekt over broers die aan de school rondhangen om te controleren of hun zussen er wel aanwezig zijn. Soms is de oudste een meisje. Er is niet altijd een jongen om een alarm door te geven en het zijn die meisjes die eerst verdwijnen zonder dat iemand iets kan doen voor hen.

We trachten enkel vaststellingen te doen. Maar wat kunnen we verder aanrichten? We zien dat de broers zich vaak onwettig gedragen omdat ze zeer gewelddadig zijn. Wanneer er geen broer is, dan zijn er neven. Op een dag heeft een vrouw me zelfs gezegd: “Gelukkig dat ik geen broer had”. Dat is me altijd bijgebleven.

V Bedankt voor het colloquium. Het is een goede zaak om een beroep te doen op de ervaring in Nederland. Maar ik heb toch mijn reserves tegenover de vereniging “Ni Putes, Ni Soumises”. In België beschikken we over verenigingen die prachtig werk verrichten binnen en buiten de gemeenschappen. Toch kunnen die verenigingen moeilijkheden ondervinden om zalen te vinden waar ze hun boodschap kunnen overbrengen of om steun te krijgen. Waarom biedt België geen hulp aan verenigingen die in eigen land bestaan?

V We moeten onze informatiemethoden herzien. Ik ben schoolbemiddelaar in het provincieonderwijs. Ik moest meerdere malen tussenkomen in het gezin van Saadia, ook voor haar jongere zus, die ook gewond is geraakt bij dit drama. Ik heb toen aanvoeld dat het gewicht van de gemeenschap een belangrijke rol speelde. Ik vraag me af of we niet met de ouders moeten samenwerken. We beschikken over Arabische, Turkse, Marokkaanse... alfabetiseringsscholen. Een hele reeks zaken werden de laatste jaren ingevoerd. Maar een sensibilisering naar de vaders moet ook gebeuren. Als voorbeeld citeer ik een andere misdaad gepleegd door de vader van een leerling aan de Jean Jaurès school in Dampremy. Hij heeft zijn vrouw vermoord om gelijkaardige redenen. Er doen zich werkelijk dramatische situaties voor.

Daarnet sprak u over bemiddeling. Ik denk dat het concept bemiddeling nieuw kan lijken maar het bestaat toch al een tijdje. Maar het wordt niet genoeg ontwikkeld en men kent het ook niet genoeg. Ik ben verwonderd, wanneer ik tussenkom bij gezinnen of in onze scholen, dat mijn functie zo weinig gekend is. Ik ben nooit gevraagd door de school voor de problemen waarmee Saadia te kampen had.

Het is op eigen initiatief, door mijn directie te vragen om deel te nemen aan een activiteit, dat ik kan werken.

Ik vrees dat dit probleem teveel wordt behandeld vanuit een religieus standpunt en dat is zeer gevaarlijk.

Mijn eerste vaststelling is dat er samen met de ouders aan moet gewerkt worden.

Mijn vraag is bestemd voor het politieke beleid en sommige Europese richtlijnen. Het huidige internationale klimaat heeft tot gevolg dat een groot aantal gemeenschappen zich afsluiten en zich verzetten. In dezelfde beweging gaan kinderen, hoewel ze naar school gaan, hun ouders volgen in die opsluiting.

V Bedankt voor dit colloquium. Ik maak deel uit van een beroepsschool. Ik ben één van die broers die hun zussen hebben mishandeld. Ik maak een werk over mezelf en ik wil voor deze vergadering getuigen dat, hoewel ik mijn zussen fout heb behandeld, er een verklaring is voor de mechanismen die mij zo hebben doen handelen. Ik was enige jongen met 5 zussen. Mijn vader had een veel betere relatie met mijn zussen dan met mij. Ik werd altijd beschouwd als het rotjong in huis. Die situatie heeft mij enorm gefrustreerd. Ik heb me afgereageerd, vooral op één van mijn zussen die jonger was dan ik.

De verschillende verenigingen ondernemen niets om jongeren te emanciperen. Een concreet voorbeeld: ik ben Brusselaar. De meeste verenigingen voor jongeren in de volkswijken doen enkel aan bezigheidstherapie of, erger nog, een soort "babysitting" van de jongeren. Men helpt ze niet om zichzelf op intellectueel vlak te ontplooien.

Vandaag mag ik zeggen dat ik een ander mens ben. Ik heb een opleiding communicatie gevolgd want ik had moeilijkheden om me uit te drukken. Twee jaar geleden heb ik een vereniging opgericht met de naam "La parole aux jeunes" (Het woord aan de jongeren), want mijn publiek, dat zijn gefrustreerde jongeren die rebelleren tegen hun zussen. Ik ben gaan aankloppen bij verschillende structuren die me steeds hebben genegeerd. Na twee jaar kan ik het volgende zeggen.

Sommige mensen storen zich eraan als wij, jonge mannen, ons lot in eigen handen nemen.

De meeste van onze ouders zijn niet naar school geweest. Ze zijn naar België gekomen om het gebrek aan arbeiders op te vangen.

Van nu af aan moeten jongeren iets doen aan hun situatie en hun eigen vereniging oprichten in functie van de problemen die ze hebben. Je moet constructief zijn. Sommige dingen gaan niet goed maar je moet kunnen uitleggen waar die malaise vandaan komt.

V Sinds vanmorgen hoor ik praten over "eengerelateerde misdrijven". Ik vind dat je er een andere naam aan moet geven, want de term "eengerelateerd misdrijf" bevat het woord "eer" en dat veronderstelt eerbied, voortreffelijkheid en kwaliteit. Die termen associëren met zo'n wrede misdaad is totaal onbegrijpelijk. Ik wil er hier opnieuw op wijzen dat er voor een moeder of een vader niets verschrikkelijker is dan een kind te verliezen. Maar je eigen kind doden is nog onbevattelijker. Ik zou dus willen dat een andere naam gegeven wordt aan de "eengerelateerde misdrijven", namelijk "eerloze misdrijven".

V Bedankt voor dit colloquium en ik hoop dat er nog zullen volgen waar constructief wordt gewerkt in plaats van vernietigend. We hebben meer gesproken over de gevolgen dan over de oorzaken. Het gaat hier om een zeer ernstig sociologisch probleem. Verschillende culturen komen frontaal in botsing en niemand heeft eraan gedacht om dat te vermijden. Wie kan een oplossing vinden op dit probleem? De meeste vreemdelingen die in ons land arriveren, lopen al gauw tegen een muur. Er is een tijd nodig voor "culturele ontworteling", "acculturatie" en eventueel "reacculturatie".

ANNE-MARIE LIZIN

Om terug te komen op wat ik bij de inleiding heb gezegd, zal de senaat de hele kwestie opnieuw op de agenda zetten, in het bijzonder het politieke aspect. We hebben al een hoorzitting gehad met de federale politie en we zullen ook de heer TIMMER nog horen. Verder zullen we ook rekening houden met de conclusies van de leerkrachten. Maar de senaat is federaal en het begrip van communautaire kwesties zal dus niet afhangen van onze resolutie en, eventueel, van de wet die we zullen aannemen in dit verband.

Maar we kunnen er wel voor zorgen – net als bij mensenhandel – dat een gesprekspartner voorzien wordt per gemeenschap. Die blijft in contact met de politie en zal het sociale begrip waarover sprake kunnen bevorderen, ook wat betreft het geweld van mannen dat in hun maatschappij als normaal

beschouwd wordt. Hoe kunnen we ze aan het verstand brengen dat dit geweld niet normaal is? Dat gaat niet gewoon via wettelijke stappen of het werk van opvoeders. We moeten veel verder gaan. Ik denk dat het oprichten van interfaces, bij voorbeeld per gemeenschap, in samenspraak met de politie, de beste manier van werken zal zijn. Over al deze aspecten moeten we verder praten en het colloquium heeft daar een waardevolle bijdrage toe geleverd want het is een van de meest constructieve colloquia die ik heb bijgewoond. Ik wil ook al wie tot deze dag heeft bijgedragen, feliciteren. Dankzij u kunnen we vooruitgang boeken.

OLGRA ZRIHEN

De ontwerp-resolutie zal inderdaad binnenkort ingediend worden. We kregen de kans om meerdere leerkrachten in de senaat te ontmoeten. Een aantal aanbevelingen zijn al opgenomen, maar we zullen de aanbevelingen die vandaag geformuleerd werden, er ook aan toevoegen.

Ik zou graag iets willen zeggen dat me fundamenteel lijkt als basisvoorwaarde en misschien wel de reden waarom ik aan 3 gedwongen huwelijken kon ontsnappen. Welke leeftijd ik ook had, telkens ik de gelegenheid had om alleen te zijn, heeft mijn familienetwerk zich beziggehouden met het vinden van de ideale partner voor mij. Maar telkens ben ik er toch aan kunnen ontsnappen.

Wat er ook van zij, de eerste basisvoorwaarde waardoor al die gemeenschappen onze eigen waarden en onze democratie hadden kunnen integreren, is waarschijnlijk het respect voor hun eigen identiteit en hun eigen cultuur. Hoe wilt u dat kinderen zich goed voelen in gezinnen waar vader of moeder niet erkend worden als volwaardige burgers en uitgesloten worden door de maatschappij? Hoe wilt u dat een jongen wiens vader niet bestaat als vader in een netwerk of een eigen identiteit heeft, zich anders kan laten gelden dan door dit soort relaties en netwerken te creëren, hoe spijtig dat ook moge zijn.

Er zullen studies gebeuren over democratie en er zal over gesproken worden in de scholen. Ik vind het bijzonder erg om na 40 jaar strijd nog te moeten horen dat men zich de vraag stelt hoe gelijke kansen en rechten in scholen kunnen geïntegreerd worden. Maar laten we in onze klassen alstublieft ook spreken over de culturen van de leerlingen die we voor ons hebben en laten we ze respecteren met alles wat ze ons hebben bijgebracht.

NATHALIE RENARD, criminologe, Lokale Politie van Hoei

Dames en heren, gedurende de volgende 20 minuten zal ik u op basis van een concreet voorbeeld uit Hoei vertellen over de moeilijkheden die wij ondervinden bij fenomenen als eengerelateerde misdrijven en gedwongen huwelijken.

Deze uiteenzetting bestaat uit 4 delen:

- Het schetsen van de feiten die zich voordeden in Hoei
- De moeilijkheden op het terrein die de voltallige lokale politie ondervindt (denk ik).
- Vervolgens zal ik enkele denkpistes en concrete acties meegeven die kunnen uitgevoerd worden om deze problematiek beter te kunnen begrijpen en aan te pakken op het terrein.
- Ik zal afsluiten met een algemene perspectiefstelling van het fenomeen en de betrokken spelers (sociaalvormend, politie/justitie, wettelijk/uitvoerend).

De case uit Hoei. Het gaat om een concreet voorbeeld dat we in onze politiezone hebben meegemaakt. Een opmerking vooraf: aangezien het dossier nog in behandeling is, zal ik me beperken tot een korte uiteenzetting van de feiten.

“Een voertuig rijdt rond in het centrum van de stad, de bestuurder haalt zwaar uit naar een voetganger. Er ontstaat een brutale woordenwisseling tussen beide personen en dan, heel snel, zijn er schoten te horen. De voetganger stort neer in het midden van de weg. Het slachtoffer is een jongeman van 29 jaar uit een Albanese familie.

Er was voordien al een familieconflict, met regelmatig gewelddadige wendingen, tussen de twee families en meer in het bijzonder tussen beide mannen. Het motief van de moord zou dus gelinkt kunnen worden met een recente onenigheid tussen beide mannen.”

Late we even teruggaan in de tijd. Een jonge vrouw van Albanese afkomst, sinds kort gearriveerd in België, wordt na korte tijd verstoten door haar man.

De vrouw, moederziel alleen na de verstoting, werd opgevangen door de man die beschouwd werd als haar garant door de familieleden in Albanië. Dat was niet naar de zin van iedereen en vooral niet van haar ex-man.

De “beschermer” voelde zich steeds meer bedreigd door de familieleden van de man die de vrouw had verstoten. Al die spanning mondde uit in een onherstelbare daad, zoals uit de feiten is gebleken. Het meest verrassende in heel deze tragedie is dat het slachtoffer niemand minder was dan de broer van de echtgenote van de moordenaar, anders gezegd zijn schoonbroer! Een misdaad gepleegd in naam van een gekrenkte eer. Een misdaad gepleegd in naam van een bepaalde “erecode” die voor deze 2 mannen heel wat belangrijker was dan het naleven van de lokale wetten, onze wetten...

Struikelblokken

Na dit voorval zijn we er ons bewust van geworden dat onze diensten niet speciaal “gewapend” waren tegen deze nieuwe vorm van geweld. Vier types moeilijkheden zijn zeer snel aan het licht gekomen: de definitie van het fenomeen (wat typeert een eengerelateerd misdrijf?), de opsporing ervan (hoe het risico identificeren?), de aangifte ervan (hoe deze gegevens registreren?) en de bescherming van de slachtoffers (hoe deze slachtoffers beschermen?).

Wat betreft de definitie van het fenomeen:

We stellen vast dat er geen specifieke definitie bestaat in onze wetgeving, in tegenstelling tot het gedwongen huwelijk sinds de invoering in april 2007 van de artikels 146 tot en met het Burgerlijk Wetboek en 391sexies van het Strafwetboek.

Momenteel wordt het eengerelateerd misdrijf bestraft na toepassing van andere aantijgingen en verzwarende omstandigheden die al voorzien zijn door de wetgever.

Er zijn echter geen verzwarende omstandigheden erkend omwille van de context waarin deze misdaad wordt gepleegd. Zo zal men in de huidige toestand van de teksten de artikels (392 en volgende) toepassen van Titel VIII van het Strafwetboek “Misdaden en wanbedrijven tegen personen” om de dader van de feiten te veroordelen. Ingeval de dader van de feiten zou aangespoord zijn tot deze daad, dan zou de opdrachtgever moeten beschouwd worden als mededader op basis van het bestaan van rechtstreekse provocatie (bepaald in art. 66 van het SW).

In de veronderstelling dat de dader van de feiten bovendien minderjarig zou zijn, dan komt artikel 433 van het SW (gebruik van minderjarigen om misdaden of wanbedrijven te plegen) de straf van de opdrachtgever verzwaren via een systeem van dubbele bezwarende omstandigheid (omwille van de minderjarigheid en omwille van het type band dat bestaat tussen de minderjarige en de opdrachtgever).

Als de dader van de feiten echter meerderjarig is, dan kan geen enkele van de bezwarende omstandigheden van toepassing zijn op de opdrachtgever.

Hoewel de bestaande teksten het vervolgen van de daders en mededaders van dit feit mogelijk maken, zou een meer verfijnde contextbepaling van het fenomeen de ernst van deze gedragingen beter in de verf kunnen zetten.

A fortiori bestaat er ook geen officiële definitie in politietermen. En dat kan a priori een negatieve impact hebben op de echte diepgaande kennis van de elementen. Die zou nochtans de opsporing van bepaalde signalen verbonden met deze zeer bijzondere problematiek kunnen vergemakkelijken.

Wat betreft detectie van het fenomeen:

De lokale politie heeft veel moeilijkheden om situaties op te sporen die kunnen leiden tot een eengerelateerd misdrijf.

De sensibilisering omtrent deze problematiek is quasi onbestaand binnen de politiezones, met uitzondering van de leden van bepaalde gespecialiseerde diensten of met een specifieke oriëntatie (Wijkinspecteur belast met dossier omtrent allochtonen en hun integratie). De politieagenten op het terrein worden niet genoeg gesensibiliseerd voor dit fenomeen.

Vaak wordt de detectie bemoeilijkt omwille van het isolement en het gebrek aan integratie in het algemeen van sommige allochtone gemeenschappen.

Daarom is de ondersteuning van het kleinste initiatief door een van de leden van een van deze gemeenschappen echt van cruciaal belang. In Hoei is de oprichting van een liga voor de Albanese vrouwen onmiddellijk ondersteund door de lokale overheden. Ze hebben een gespreksgroep opgericht en verscheidene workshops georganiseerd, zoals een workshop Frans, een workshop over burgerzin, een workshop over werkgelegenheid en onderwijs, een workshop techniek, enz. Dit alles werd georganiseerd door de Albanese vrouwen zelf en omkaderd door bepaalde gemeentelijke diensten.

Opsporing is een essentieel element bij het oplossen van het probleem. Want we kunnen alleen maar vaststellen dat het slachtoffer vaak op eigen initiatief beslist om te spreken over de complexe situatie waarin zij zich bevindt. Dit terwijl zij al een heel lange periode onder extreme druk heeft gestaan.

Wat betreft de aangifte van de feiten en de bescherming van de slachtoffers: er bestaan momenteel geen specifieke uniforme registraties van de politiegegevens binnen de I.S.L.P-databank of de algemene Nationale Gegevensbank voor dit specifieke fenomeen.

Het feit wordt ingevoerd met de overeenstemmende strafrechtelijke kwalificatie maar er wordt geen enkele context aan verbonden omdat die nog niet bepaald is. Als voorbeeld, en om u vandaag enkele cijfers voor te schotelen, zal Marc Van De Plas, de collega die na mij spreekt, u uiteenzetten hoeveel energie hij hierin heeft geïnvesteerd en hoeveel personen moesten ingezet worden om de correcte gegevens te verkrijgen.

Dit invoerprobleem heeft een reële weerslag op het politiebeeld dat moeilijker aan te maken is, aangezien er geen "rechtstreeks" opzoekcriterium bestaat.

Het risico op informatieverlies is ook aanwezig, want in functie van de codering zullen sommige elementen al dan niet in het oog springen.

Wat betreft de bescherming van de slachtoffers bestaan er ook nog lacunes. Het zou interessant zijn om het systeem voor getuigenbescherming uit te breiden tot personen bedreigd met gedwongen huwelijken en mensen die hen op significante wijze hebben geholpen en die hierdoor ook in gevaar kunnen zijn. Met die bescherming zouden ze dit soort fenomenen op een veiligere en meer vertrouwelijke manier kunnen aangeven aan de politie- en gerechtelijke autoriteiten.

Voor de politiemensen in de eerste lijn bestaat er een gebrek aan kennis over op welke manier dit type probleem moet behandeld worden. Wat betreft interventies moet men zich enkele eenvoudige vragen stellen: wat moet de samenstelling zijn van een team bij een interventie? Is het gepast om een interventie te doen met een gestreept voertuig (blauwe of rode streken voor de Federale Politie)? Moet men in uniform zijn of niet? Dat zijn allemaal details die de oorzaak kunnen zijn van de escalatie van een al heel gespannen situatie.

Ten slotte handelt de laatste moeilijkheid die ik hier wil aanhalen, over het aantal onthaalstructuren. Dit aantal is onvoldoende want over het algemeen nemen we bij de politiediensten contact op met de omkaderingsdiensten die zich voor het overgrote deel bezighouden met geweld binnen het gezin en met diensten die heel vaak al overbelast zijn.

Nu ik de verschillende problemen heb aangehaald over het beheer van deze problematiek, kan ik het verder hebben over enkele mogelijke ideeën tot verbetering.

De uitwerking van een definitie van het concept eengerelateerd misdrijf moet een eerste stap zijn in de ontwikkeling van het beleid. Duidelijke definities moeten een gemeenschappelijk referentiekader opleveren om een denkoefening en een coherent beleid te ondersteunen voor de sociale sector, justitie en de eenheidspolitie.

Het is ook nodig om de voorafgaande perceptie van de ernst van de feiten binnen de politiediensten te verbeteren. Dat is mogelijk door een betere sensibilisering voor de problematiek vanaf de basisopleiding van nieuwe agenten (alle rangen) of bij permanente vorming.

In dat verband is het ook nodig om de rol van de wijkinspecteur, een belangrijke pijler in Community policing, te optimaliseren om de opsporing van gevaarlijke situaties en de hulp bij integratie te verbeteren.

De rol van wijkinspecteur:

- Informatie verzamelen in de wijk en andere informatie aan de bevolking doorgeven
- Een rol als tussenpersoon spelen: de geprivilegieerde schakel in de ketting
- Rol van bemiddelaar
- Preventieve controle: opsporing van intrinsieke problemen in de wijk

De verbetering van de kwaliteit bij de registratie van politiegegevens (I.S.L.P./B.N.G.) is in dit verband onmisbaar. Dat kan al doorgevoerd worden:

- Door een uniforme invoerfiche op te maken bij de registratie;
- Door de context te schetsen waarin deze misdaad is gepleegd (entiteit fenomeen);
- Door de hoedanigheid van het slachtoffer en de verhouding tot de dader te preciseren (dader – slachtoffer);

Van de kwaliteit van de registratie hangt de kwaliteit af van het politiebeeld over dit fenomeen en de analyse ervan.

Deze problematiek zou ook geïntegreerd kunnen worden als “bijzonder aandachtspunt” binnen sommige Zonale Veiligheidsplannen 2009-2012: bijzondere aandacht zowel voor eengerelateerde misdrijven, gedwongen huwelijken als schijnhuwelijken.

De aanstelling van een referentiemagistraat per gerechtelijk arrondissement, zoals in het kader van de Omzendbrief over huiselijk geweld, moet overwogen worden.

En ten slotte zou de oprichting van een werkgroep over dit onderwerp (zoals voor rondtrekkende dadergroepen) het mogelijk maken om na te denken over het conceptuele aspect en onder meer over de definitie. Daartoe moeten we uiteraard beschikken over de vereisten middelen, omdat dit type werkgroep veel tijd in beslag neemt.

Dit alles zijn mogelijke verbeteringspistes/denکوefeningen die nog verder ontwikkeld moeten worden op het niveau politie/justitie.

Samenvattend kunnen we stellen dat het om een beleid te ontwikkelen omtrent de problematiek van de eengerelateerde misdrijven en meer bepaald gedwongen huwelijken, het absoluut noodzakelijk is om voor een benadering te opteren die alle aspecten integreert: de verschillende interventieniveaus (wettelijk/uitvoerend, politie/justitie, sociaal-educatief), de actiedomeinen waar iedereen een rol te spelen heeft (preventief, declaratief en omkaderend) en alle gezagsniveaus (federaal, regionaal en lokaal). Elk interventieniveau moet betrokken zijn, welke benadering ook wordt gekozen. Enkel wanneer iedereen meewerkt, is een betere samenwerking, observatie, regeling en aanpak van het fenomeen mogelijk.

CLAUDE FONTAINE, Federale Politie

Ik wil u nu even helpen om de presentatie te begrijpen die gegeven wordt na mijn interventie door mijn collega Marc VAN DE PLAS, door ons allebei te situeren in het organogram.

Zoals u allemaal weet, hebben wij sinds 2001 een eenheidspolitie met twee componenten: de federale politie en de lokale politie. Wij, Marc en ik, maken deel uit van de federale politie. Binnen de federale politie zijn er drie pijlers die ook wel Algemene Directies worden genoemd. Een van die drie pijlers is de Algemene Directie van de Gerechtelijke Politie: Marc en ik behoren tot die pijler. Deze gerechtelijke pijler bestaat op zijn beurt uit twee componenten: de centrale directies en de gerechtelijke arrondissementdirecties. Zo is er een hier in Charleroi. Wij maken allebei deel uit van de Centrale Directie, meer bepaald, de Directie Criminaliteit tegen personen die bestaat uit 4 diensten:

- Een centrale dienst Terrorisme
- Een centrale dienst Mensenhandel
- Een centrale dienst Verdovende Middelen
- Een centrale dienst Agressie die u allemaal kent, waarschijnlijk niet via de Cel Geweld maar wel via de Cel Vermiste personen

U hebt het vanmorgen gemerkt, wij mochten rekenen op de bijdrage van collega's en ik zou graag van de gelegenheid gebruik willen maken om onze Nederlandse collega's van harte te bedanken. Zij hebben de moeite gedaan om u een project voor te stellen dat ons in België zeker zal inspireren. Ik spreek hier met opzet in de toekomstige tijd want ik heb vandaag vele reacties in die zin gehoord, zoals "Het is fantastisch wat ze doen in Nederland." Inderdaad. Onze Nederlandse collega's hebben eerst en vooral een ander verleden en een andere sociologie, maar ze hebben in de begindagen ook colloquia georganiseerd zoals deze.

Ik zou heel graag stapsgewijs een project willen ontwikkelen met de verschillende partijen en in samenwerking met de autoriteiten die hier ook een rol te spelen hebben. Dit is een engagement dat ik neem in uw aanwezigheid en voor de hier aanwezige autoriteiten.

Ik ben erg getroffen geweest door al wie vandaag het woord heeft genomen en ik bedank iedereen want al deze interventies zullen echt nuttig zijn voor mij.

Voor de naam van dit project – want we hebben de gewoonte om onze projecten altijd een naam te geven – heb ik al een ideetje. Als u, de leden van de studentencoördinatie, het mij toestaat, zou ik het project graag de naam Saadia geven.

Ik geef nu het woord aan mijn collega Marc VAN DE PLAS die u zal spreken over de huidige perceptie die men heeft binnen de Belgische politie over het fenomeen dat ons vandaag bindt. Hij zal u ook enkele elementen uit de politiepraktijk meegeven.

Ik dank u voor uw aandacht.

MARC VAN DE PLAS, diensthoofd, DJP agressie (federale politie)

Ik definieer een eengerelateerd misdrijf als de meest extreme vorm van eerherstel. Ik wil hier wel onderstrepen dat het om een persoonlijke definitie gaat die is opgemaakt na het verzamelen van een hele reeks gegevens, ook uit het buitenland. Ik wil hier inderdaad de nadruk leggen op het dynamische aspect en het proces dat voorafgaat aan dit eengerelateerde misdrijf (of eerloze misdrijf) en, in het bijzonder, op de opzettelijke doodslag.

Op vraag van een senaatscommissie die een advies wilde uitbrengen over deze problematiek, hebben we op korte tijd een synthese opgemaakt van wat er de voorbije jaren is gebeurd op het niveau van de Belgische politie. Ik moest daarbij vaststellen dat we geen enkele politiestatistiek hadden over dit thema.

Daarom hebben we om informatie te verzamelen een beroep gedaan op het "collectieve geheugen" van de politie. De verzamelde informatie is dus niet 100% betrouwbaar en de antwoorden soms onvolledig.

Gedurende de laatste jaren werden 17 gevallen - 13 moorden en 4 moordpogingen - geteld. De landen van oorsprong van de families waren divers: de slachtoffers waren van Marokkaanse, Algerijnse, Turks-Koerdische, Kosovaarse, Albanese, Georgische, Pakistaanse, Afghaanse en Indische origine. Dat is een vrij ruime waaier voor de 17 getelde gevallen. De meerderheid van de slachtoffers, meer bepaald 2/3^e, was van het vrouwelijke geslacht.

Dit zal u misschien verwonderen maar dit fenomeen treft niet enkel de moslimwereld. Twee zaken speelden zich af in een Assyrisch-Christelijk milieu. Er werd ook een case tussen hindoekastes geregistreerd, omdat een meisje een relatie had met een jongen uit een andere kaste.

Om u een beter idee te geven van de problematiek zal ik u enkele concrete gevallen toelichten. Het gaat om oudere gerechtelijke dossiers die niet bij de 17 vermelde gevallen zijn geklasseerd.

Een meisje van vreemde nationaliteit heeft een relatie met een Belg: dat volstaat al om een situatie van oneer teweeg te brengen. Dit meisje raakt zwanger en tracht dit te verbergen. Toch ontdekt haar moeder op een dag dat er een probleem is en ze beslist om haar dochter met één van haar zussen, een verpleegster, naar de dokter te sturen. Die stelt een zwangerschap vast van 6 maanden. Hij is zich echter bewust van de risico's die het jonge meisje loopt. De arts en de zus worden dan medeplichtig door het meisje in bescherming te nemen dat haar zwangerschap blijft verbergen voor de ogen van haar familie. Het mogelijke slachtoffer gaat ermee akkoord het kind af te staan bij de geboorte. Ondanks dit schild rond het meisje ontdekt haar familie toch enkele maanden later de waarheid. Er wordt een familieraad georganiseerd en het gezinshoofd, met name de vader, beslist dat zijn dochter moet sterven; hij beveelt zijn zoon om dit vonnis te voltrekken. Het gezin zit samen in de keuken wanneer de broer zijn zus naar de kelder meeneemt en haar een tiental messteken toedient. Hij stelt vast dat zijn zus nog leeft en neemt haar mee naar zijn auto. Uiteindelijk wurgt hij ze en laat haar lichaam achter langs de autosnelweg.

Een andere concrete situatie. Het huwelijk van een meisje met een verre neef wordt gearrangeerd. Zij verzet zich jarenlang, maar wordt meermaals bedreigd met geweld. Ze aanvaardt en gaat naar haar land van oorsprong voor een religieus huwelijk met haar neef. Ze wordt enkele maanden vastgehouden in het land nadat ze haar papieren hadden afgenomen om er zeker van te zijn dat ze niet zou vluchten. Wanneer ze zwanger is, overtuigt ze haar schoonfamilie om naar België te gaan om daar te kunnen bevallen. Ze gaat terug, bevalt en blijft in België. De vader kan echter niet in België blijven, want ze zijn niet voor de wet getrouwd. De moeder van haar kant gaat akkoord dat haar kind soms op bezoek gaat naar de schoonfamilie. Het kind wordt ontvoerd en de moeder is nog steeds alleen in België.

In een ander geval heeft een meisje kogels in de benen gekregen om te tonen wie de baas was en om te weten wie ze moest gehoorzamen in het gezin.

Hoewel de 17 gevallen niet representatief zijn, bevestigen ze de vaststellingen uit de buitenlandse studies⁵⁸:

1. Bij het lezen van de dossiers stelt men vast dat de moord, als eengerelateerd misdrijf, slechts het zichtbare topje van de ijsberg is. De meeste dossiers bevatten een historiek van bedreigingen en geweld. Heel vaak konden verbanden gelegd worden tussen gedwongen huwelijken en ontvoeringen.
2. Wat betreft de daders, mag men niet uit het oog verliezen dat het ook kan gaan om vrouwen. De moeders maken deel uit van de gezinsraad. Ik heb geïnformeerd bij de onderzoekers of ze er niet aan deelnamen onder dreiging of uit schrik, maar ze hebben me verzekerd dat ze niet die indruk hadden. Ik ben spijtig genoeg geen specialist in deze materie. Ik kan u enkel onze vaststellingen meegeven.
3. Het is niet altijd evident om te bepalen of het wel degelijk om een eengerelateerd misdrijf gaat. De schaal gaat van het gezinsdrama dat we net hebben aangehaald tot georganiseerde criminaliteit. In al deze dossiers wordt het woord eer te pas en te onpas gebruikt.
4. In sommige dossiers is er echt sprake van een escalatie van het geweld. Enerzijds hebben we het "echte" slachtoffer dat vermoord is. Maar anderzijds begint het gezin medeplichtigen te zoeken; bij voorbeeld, de zus die de echte situatie heeft verborgen. Er bestaan ook gevallen van wraak. Bij de moord van een jongeman die een "verboden" relatie had, is zijn familie teruggekomen uit het buitenland om zich te wreken. Het is echt een vicieuze cirkel.
5. Vaak is de wet van de sterkste van toepassing. Deze misdaden treffen gesloten milieus waar de familie zijn eigen recht ontwikkelt.
6. Racisme en seksisme zijn schering en inslag. Zo wordt in sommige dossiers het aangaan van een relatie met een Belg al beschouwd als een oneer. De slachtoffers worden vaak bestempeld als "hoeren" ...
7. Een andere vaststelling heeft te maken met de medisch-sociale sector. De betrokkenen in deze sector bevinden zich in een ambigue en uitzichtloze situatie. Ik heb het voorbeeld gegeven van de medeplichtigheid van een arts die een zwangerschap wilde verbergen. Die vaststelling sluit aan bij de getuigenissen in de onderwijswereld. We hebben een identiek probleem opgemerkt in de opvanghuizen voor mishandelde vrouwen, namelijk dat de meisjes niet in staat zijn om afstand te houden van hun familie. Uiteindelijk gaan ze toch terug om dan

⁵⁸ Lees in het bijzonder Janine JANSSEN « Uw eer of je leven », 2006.

te verdwijnen. Worden ze thuis vastgehouden, teruggestuurd naar het land van oorsprong, vermoord...?

8. Op politieniveau is de evaluatie van de klachten een lastige taak. Ze moeten serieus genomen worden, maar men moet toegeven dat sommige ervan soms uit de lucht gegrepen zijn. In Nederland was er bijvoorbeeld een case waarbij een meisje klacht had ingediend voor verkrachting tegen haar vriendje om haar eigen familie te beschermen.
9. De gerechtelijke onderzoeken zijn vrij complex. Het gaat niet om een eenvoudige situatie tussen een dader en een slachtoffer want de familie of meerdere families zijn betrokken. De rechercheurs tasten vaak in het duister. Vele familieleden laten niets los uit schrik en het gebeurt vaak dat de verdachten elke medewerking weigeren.
10. Een laatste vaststelling betreft de internationale samenwerking. Sommige rechercheurs hebben me toevertrouwd dat collega's in het buitenland het nut niet inzagen van hun rogatoire commissie. Alles is een kwestie van cultuur...

Wat zijn de mogelijke oorzaken?

Janine Janssen legt duidelijk uit in haar boek dat de problematiek rond de eengerelateerde misdrijven van culturele aard is. Eer heeft een verschillende waarde naargelang de cultuur oosters of westers is. In sommige culturen is de sociale rol van mannen en vrouwen niet dezelfde: jongens moeten waken over meisjes.

Een andere factor die regelmatig bovenkomt in onze dossiers is het machismo, typisch bij de bevolkingen aan het Middellandse Zeegebied. De jongens moeten hun mannelijkheid bewijzen; ze hebben dus probleemloos meerdere relaties. Dat is volledig anders voor de meisjes. Autoritair optreden en agressiviteit tegenover meisjes is een ander kenmerk van die machismo. Het lijkt me duidelijk dat al deze zaken niets te maken hebben met religie.

Naast de cultuur is het sociaaleconomische aspect een element dat in alle samengevatte dossiers naar voren komt. In die zin sluiten we op alle vlakken aan bij de Nederlandse vaststelling, namelijk dat er in bepaalde gesloten gemeenschappen enkel nog de eer overblijft. Ze hebben geen enkel maatschappelijk statuut, armoede, werkloosheid... Dan nemen de risico's toe.

Onze studie bevestigt de indruk dat een eengerelateerd misdrijf een symptoom is van gebrek aan integratie. Bovendien blijkt uit bepaalde dossiers dat verdachten en daders een gevoel van straffeloosheid ontwikkelen betreffende hun gedrag tegenover vrouwen. Vaak hebben ze andere misdaden (drugs, slagen en verwondingen) gepleegd zonder ooit gestraft te zijn. Een voorbeeld: een meisje wordt geslagen door een gemaskerde man. Ze verklaart de stem van haar broer herkend te hebben maar het dossier wordt geklasseerd zonder gevolg bij gebrek aan bewijs. De dader wordt dus niet gestraft om zijn daden.

De Koran in verband brengen met eengerelateerde misdrijven is verkeerd: de Koran verbiedt elke moord en straft overspel met 100 zweepslagen zowel voor mannen als voor vrouwen. Maar mannen blijken dit laatste punt niet te weten of te negeren.

Willem TIMMER meldt ons een andere vaststelling: jonge generaties allochtonen vergeten de fase van onderhandeling en communicatie. Ze gaan sneller over tot daden.

Zijn er maatregelen mogelijk?

Als men de problematiek van de eengerelateerde misdrijven wil oplossen, moeten toekomstige gevallen op een specifieke manier behandeld worden. Dat is vooral nodig om breder te werken op maatschappelijk vlak. Er bestaat een specifiek intercultureel parcours in elke gemeenschap die in België aanwezig is. Welke rol kan dit spelen? Er bestaan regionale integratiediensten en interculturele bemiddelaars. Er is een heel debat te voeren vooraleer dit probleem op geïntegreerde wijze kan opgelost worden. De politie is slechts een kleine schakel in deze ketting.

Hoe kunnen meer specifiek eengerelateerde misdrijven voorkomen worden?

Eerst en vooral moeten we het belang van dit fenomeen erkennen dat meerdere types misdaden omspant die algemeen gesproken te maken hebben met het gebrek aan vrijheid van de vrouw. Vele vrouwen leggen zich neer bij de situatie in hun familie of keren terug naar hun land van oorsprong zonder dat er iets van aan het licht komt. Zo hebben we bij zelfmoord geen enkel idee over het verband met eengerelateerde misdrijven. Bovendien moeten we rekening houden met de toekomstige intensifiëring van deze problematiek. De allochtone bevolking neemt steeds meer toe in België.

Parallel merken we een trend tot emancipatie van de meisjes afkomstig uit deze milieus en een soort radicalisering bij andere leden van de gemeenschap. Er is dus kans dat de problemen verder zullen toenemen.

De aanpak zal efficiënt blijken wanneer de mogelijke slachtoffers durven klacht neer te leggen en de mogelijke daders “geremd” zullen zijn om te handelen. Om dat doel te bereiken stel ik volgende maatregelen voor:

1. Een efficiënte methode vereist ten eerste een geïntegreerde en integrale aanpak. Het meisje tijdelijk afzonderen van haar familie is niet voldoende en geen duurzame oplossing. Bemiddeling en discussie over de problematiek met de toekomstige daders en informatie-uitwisseling tussen alle partners (justitie, sociale sector, medische sector, onderwijs) moeten nog bestudeerd worden.
2. Alle partners moeten gesensibiliseerd en opgeleid worden in dit domein. Samenwerkingsakkoorden moeten opgemaakt worden zowel op lokaal als op nationaal vlak. Ik sluit me aan bij de idee van Nathalie om netwerken in te voeren. Aangezien elke situatie uniek is, moet de communicatie met de lokale groepen allochtonen aangespoord worden. Wat betreft de informatie-uitwisseling tussen de verschillende instanties situeert het belangrijkste probleem zich in artikel 458 van het Strafwetboek. Als we preventief willen handelen, moeten we – en dat is een persoonlijke mening – dit debat opnieuw openen want informatie-uitwisseling kan uiteindelijk een moord voorkomen.
3. Op internationaal vlak zijn de contacten van de politie met de verantwoordelijken van het land van oorsprong via ambassades en de verbindingsfunctionarissen een absolute noodzaak.
4. Voor een aangepaste aanpak van de politie moeten eerdergerelateerde misdrijven eerst kunnen geïdentificeerd worden. Ik heb vastgesteld dat onze Nederlandse collega's een checklist hebben ontwikkeld om zich beter te informeren en deze risicosituaties te herkennen. Ze hebben geleerd niet blindelings tussen te komen (“blauw zwaailicht en sirene”) want dat kan de perceptie van “oneer” nog in de hand werken en de toestand van het potentiële slachtoffer verergeren. Als de situatie het mogelijk maakt, wordt een actieplan opgesteld met de nadruk op bemiddeling. De persoon die het meeste kans op slagen heeft bij deze bemiddeling wordt bepaald op basis van de analyse van de gezinsstructuur. Dit kan een politieagent zijn, een lid van de familie, een imam... Er stelt zich ook een probleem bij het verhoor, vooral wat betreft talen en tolken. We hebben vastgesteld dat het gebruik van tolken afkomstig uit hetzelfde milieu niet de beste oplossing is want ze bewegen ook in een sfeer die eergebonden is. We hebben wederzijdse invloeden waargenomen tussen tolken en verdachten.

Waar staan we in vergelijking met al deze voorstellen? Wij bevinden ons in de fase van de bewustwording. Ik feliciteer de mensen die het vandaag voor ons hebben aangedurfd de gemaakte fouten te erkennen. Deze eerste stap is nodig. Volgens mij hebben we tijdens dit colloquium een reuzenstap in de goede richting gezet.

Als conclusie denk ik dat we een werkgroep moeten samenstellen die de vertegenwoordigers van elke sector samenbrengt om alle aspecten van de problematiek te analyseren en structurele oplossingen te vinden.

FRANCOISE GOFFINET, Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen

Ik wil eerst de vrienden en vriendinnen van Saadia van ganser harte bedanken in naam van Michel PASTEEL, Directeur van het Instituut die momenteel in New York is. Daar zit in de Verenigde Naties jaarlijks de Commissie Vrouwenrechten bijeen. Die bepaalt een reeks verdragen die elke lidstaat, en dus ook België, moet naleven. België is gedurende twee jaar voorzitter van deze commissie voor de vrouwenrechten.

Wij willen ook de Provincie Henegouwen bedanken en de twee provinciale afgevaardigden belast met Gelijke Kansen met wie het Instituut al regelmatig samenwerkt via provinciale coördinatie.

Om duidelijke taal te spreken: waar het vandaag om draait is te bepalen of een vrouw vermoord kon worden omdat ze vrouw was.

Het Instituut voelt zich bijzonder betrokken bij het antwoord op deze vraag, maar ik zal proberen om niet in herhaling te vallen na alles wat gezegd is tijdens deze bijzonder rijke en interessante dag. Ik woon enorm veel colloquia bij in het kader van de uitoefening van mijn beroep. Ik kan u zeggen dat het echt fantastisch zou zijn als ze allemaal zo interessant waren.

Een van de belangrijkste opdrachten van het Instituut als openbare instelling bestaat erin elke vorm van discriminatie op basis van geslacht te bestrijden. Meer bepaald strijden wij tegen discriminatie waarvan vrouwen het slachtoffer zijn omdat ze vrouw zijn.

Ik zou eraan willen herinneren dat er op federaal vlak twee instellingen belast zijn met discriminatie. Het Instituut is bevoegd voor alles wat te maken heeft met discriminatie op basis van geslacht. Het gaat dus om alle vormen van discriminatie waarvan vrouwen, maar in sommige gevallen ook mannen, het slachtoffer zijn, hoewel dit minder relevant is voor onze activiteit. Ook alle problemen waarmee transseksuelen in België te kampen hebben vallen onder onze bevoegdheid

Alle andere vormen van discriminatie – raciaal of niet-raciaal – vallen onder de bevoegdheid van het Centrum voor Gelijke Kansen en Racismebestrijding, waarover Patrick straks zal spreken. Wij hebben inderdaad de gewoonte om samen te werken. Voor de burger (man of vrouw) is het niet altijd evident om te weten bij welke instelling hij klacht moeten indienen. We trachten dus niet elkaar constant de bal toe te spelen maar werken rechtstreeks samen, hoewel niet onze instellingen maar de Franse Gemeenschap of de Waalse Regio soms bevoegd zijn. We bevinden ons in een land dat vrij ingewikkeld in elkaar zit op dat vlak.

Het Instituut kan een nieuw fenomeen lijken omdat het is opgericht door een wet van december 2002 en wij operationeel zijn sinds 2004. Toch herinner ik eraan dat we voordien ook al bestonden onder de noemer "Directie Gelijkheid" binnen de federale overheidsdienst Arbeid en Werkgelegenheid en dat de overheid tijdens de vorige legislatuur een betere zichtbaarheid wilde geven aan de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen door in te spelen op een Europese richtlijn.

Wat betreft eerge relateerde misdrijven, ga ik niet herhalen wat al gezegd is, maar er blijft toch nog een flinke portie reflectie, actie en reactie te doen.

Het Instituut zal een aantal voorstellen doen maar we hebben al vele kleine zaken gerealiseerd. Ik wil bij voorbeeld wijzen op alles wat gedaan is in het domein van bestrijding van geweld tegenover vrouwen: sinds 2001 is er een eerste en een tweede plan geweest en we bereiden het derde nationale actieplan voor ter bestrijding van partnergeweld.

Belangrijk in deze constructie is dat niet enkel de 4 federale overheidsdiensten meewerken aan deze benadering, meer bepaald gelijkheid, sociale zaken en volksgezondheid, justitie en binnenlandse zaken voor de politie. We werken sinds 2006 ook met alle gefedereerde entiteiten, waaronder de Regio's en de Gemeenschappen.

Dat is een machine die vrij zwaar kan lijken maar die na 6 jaar de gewoonte begint aan te kweken om samen te werken. Daarom zal een derde actieplan wel degelijk zeer nuttig zijn.

Ook andere zaken zijn gerealiseerd, zoals de studie gemaakt in 2006 door Sami ZEMNI aan de Universiteit GENT over gedwongen huwelijken. Een aanbeveling van deze studie is dat men moet stoppen om gedwongen huwelijken altijd vanuit het vrouwelijk oogpunt te bekijken. Daarom hebben wij dit jaar een aanbesteding gelanceerd en werken universitaire teams voor ons op dit mannelijke aspect. Vanaf eind dit jaar zullen we zaken kunnen voorstellen op basis van de resultaten ervan.

We zullen ook met verschillende partners een werkgroep samenstellen rond eengerelateerde misdrijven die gesteund wordt door het New Life Fonds, beheerd door de Koning Boudewijnstichting die de middelen zal geven om interessante ervaringen in het buitenland te vertalen.

Ook in dit domein denk ik dat we de komende maanden kunnen blijven samenwerken. Er is enorm veel goede wil en dat kan tot positieve resultaten leiden. Dat blijkt vandaag uit dit colloquium.

We zullen volgende vragen moeten bestuderen: hoe slachtoffers optimale hulp verlenen, i.e. de juiste juridische bijstand en een psychologische revalidatie? Hoe kunnen we tegelijk de voorwaarden creëren voor veiligheid en vertrouwelijkheid om deze eengerelateerde misdrijven te kunnen signaleren? Ook de volledige kwestie over het vrijgeven van het beroepsgeheim is een onderwerp waarop we moeten blijven voortwerken.

Hoe kunnen daders van eengerelateerde misdrijven op gepaste wijze gestraft worden met een behoorlijk afschrikkingseffect? Hoe kunnen meisjes het best begeleid worden die een innerlijk conflict meemaken tussen hun verlangen om de familie niet teleur te stellen en hun verlangen om een leven zoals dat van de anderen te lijden? Wat die familie betreft, hebben we duidelijk gemerkt via alle getuigenissen dat, terwijl je zou denken dat de familie een beschermende rol opneemt, vaak het omgekeerde het geval is. Hoe op tijd eengerelateerde conflicten opsporen, een betere kennis vergaren over de oorzaken en gevolgen van die misdaden en op die manier dramatische wendingen vermijden?

En dan de cijferkwestie: een volgend zwart cijfer, dezelfde situatie als bij partnergeweld. Om te kunnen becijferen moet je de zaak eerst kunnen benoemen. Dat is de problematiek van de registratie die al is aangehaald. Dit moet niet enkel op politieniveau gebeuren maar ook op gerechtelijk, sociaal en gezondheidsniveau. Er zijn enorm veel verschillende registraties die op een bepaald moment zouden moeten samenkomen om bruikbare statistieken over man en vrouw op te leveren.

Ander belangrijk punt, hoe worden de sociale werkers naar behoren opgeleid. Ik denk dat dit punt ook al is aangehaald.

We willen al deze vragen voorleggen aan deze werkgroep en de aanbevelingen zullen op interdepartementaal niveau doorgegeven worden, zoals bij het plan ter bestrijding van partnergeweld.

Ten slotte hebben we ervoor gekozen om u vandaag een zeer concrete beslissing van de Directie van het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen mee te delen: het Instituut zal zich burgerlijke partij stellen in de zaak Saadia.

Het Instituut heeft deze beslissing genomen in het licht van haar wettelijke bevoegdheden. De reden waarom we even voor stilzwijgen hebben geopteerd is dat we wilden bekijken of we op juridisch vlak niet nog meer kwaad zouden aanrichten. Want als we niet de bevoegdheid zouden gehad hebben om dit te doen, dan waren de gevolgen misschien nog dramatischer geweest voor de behandeling van deze zaak in het algemeen.

We hebben dus niet enkel rekening gehouden met wat de naasten voelden – vandaar de stilte – en we willen ook aanmanen tot oplettendheid wat betreft de gerechtelijke procedure om er zeker van te zijn dat de kwestie van het motief en de verschillende componenten ervan behoorlijk wordt uitgediept.

Het Instituut zal binnenkort een of meerdere advocaten kiezen om deze beslissing te concretiseren. In afwachting van de burgerlijke partijstelling, zeer binnenkort, zal ik me niet verder over dit onderwerp uitspreken. U mag niet verwonderd zijn dat, zelfs wanneer die burgerlijke partijstelling is gebeurd, noch onze advocaten noch wijzelf gedurende vrij lange tijd niet zullen kunnen communiceren. Dit is zeker een belangrijke stap maar die daarom niet onmiddellijk de stilte zal verbreken.

Samenvattend, de strijd tegen “eerloze” misdaden en geweld. Het lijkt me toch ook belangrijk te spreken over eengerelateerde misdrijven want er zijn de eigenlijke misdrijven maar ook alle andere aanvallen en agressie in dat kader. Ik denk daarbij onder meer aan het geval van een meisje in LUIK dat 2 jaar in het ziekenhuis is opgenomen na geweld.

Door te spreken over geweld benadert men volgens mij beter de realiteit van wat deze meisjes en vrouwen echt te verduren krijgen. We zullen dus met vereende krachten, met het Centrum en met jullie allen, blijven werken aan een mentaliteitsverandering en een transformatie van de maatschappij.

Dit is een van de punten waarop we al meer dan 2 jaar werken. Het maakt deel uit van de essentie en de naam van het Instituut en we hechten er veel belang aan. Het gaat echt om de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen. En als we vooruitgang willen blijven boeken, moeten we volgens mij veel meer vragen stellen over de plaats van de man. Uit alle getuigenissen van vandaag blijkt dat deze mannen – in bepaalde gemeenschappen en bepaalde sociaaleconomische situaties – geen identiteit meer hebben. Ik denk dat het belangrijk is om te blijven werken aan de rol die zij spelen in dit verhaal.

CHRISTIANE LABARRE, raad van Franstalige vrouwen in België, Synergie Wallonie

Wat wilt u dat wij nog toevoegen aan alle interessante uiteenzettingen die we tot dusver gehoord hebben? Misschien een feministische en militante boodschap. Mijn interventie zal dus kort zijn want alles is al gezegd voor dit eerste deel. Het colloquium is een hoeksteen op basis waarvan we verder kunnen samenzitten om de richtingen te kunnen bepalen die ons het beste lijken.

Het feminisme en de verenigingswereld hebben geen grote middelen, maar we kunnen u de wil voorschotelen om in netwerk te werken. Want wij hebben het geluk om over politieagenten te beschikken die klare taal spreken en over ambtenaren te beschikken die zich durven te engageren. Dat is niet altijd het geval.

Ik denk dat wij, als lid van de verenigingssector, veel vrijer kunnen spreken. Het CFFB omspant verenigingen zoals Femmes Prévoyantes, Vie Féminine en platforms tegen geweld. We zijn talrijk in de Franstalige Gemeenschap. Ook onze Vlaamse tegenhangers leveren waardevol werk. Het feit dat we hier en daar rechten hebben verworven is te danken aan de inspanningen van feministes maar gelukkig ook aan het werk van mannen. Wij kunnen rekenen op veel steun van die mannen die ook beseffen dat er nog veel werk aan de winkel is. Wij zijn het absoluut eens met de vaststellingen dat jongens spijtig genoeg ook het slachtoffer zijn van clichés, stereotypes waartegen al eeuwenlang gevochten wordt en die we ook nog de komende jaren zullen moeten bestrijden.

Er is nog een hele weg af te leggen vooraleer die gelijkheid echt tastbaar zal zijn. Alles hangt af van een mentaliteitswijziging en van de integratie van waarden die al overal ter wereld verkondigd werden sinds het Internationale Jaar van de Vrouw in 1975. Die waarden werden voordien al bepleit en verdedigd en ze worden vandaag opnieuw in vraag gesteld in het dagelijkse leven. We moeten volgens mij ook daarover van gedachten wisselen: waar gaan we naartoe? Welke maatschappij willen we? Het is een goede zaak om de zaken duidelijk op papier te zetten, maar alles draait erom ze na te leven en verder vooruitgang te boeken. Ik denk dat dit vandaag op een goede manier geformuleerd is.

Onze maatschappij is nog niet aangepast. Er ontbreken diensten en dat hebben we vandaag in het kader van dit colloquium duidelijk in de verf gezet. Maar er zouden nog zoveel andere diensten moeten werken en ons onderwijs zou ook bepaalde denkoefeningen met kinderen moeten aansporen. Toch zou men ook buiten het onderwijs moeten kunnen spreken over de maatschappij. Zo zouden niet enkel de culturen die naar hier gekomen zijn dichterbij de onze kunnen groeien, maar zouden ook de culturen in ons land kunnen evolueren om wat wij verdedigen als waarden te kunnen afstemmen op de mogelijkheid om elke dag de verworven rechten te kunnen gebruiken en ze te beschermen.

Wij zijn niet rijker dan vele andere verenigingen maar we zullen zeker ons steentje bijdragen om het studentencollectief vooruit te helpen, dat vandaag door andere scholen wordt versterkt, althans dat hoop ik. We zullen er samen met onze vrienden van het Instituut, het Centrum, de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest voor zorgen dat het niet te lang duurt alvorens specifieke diensten ingevoerd worden. Spijtig genoeg is er voor partnergeweld al een plan sinds 4 jaar. Het zal misschien sneller gaan bij de bestrijding van gedwongen huwelijken en eengerelateerde misdrijven

PATRICK CHARLIER, Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding

Eerst wil ik graag de organisatoren van dit colloquium, de vrienden en naasten van Saadia en de leerkrachten bedanken dat ze het Centrum voor Gelijkheid van Kansen hebben uitgenodigd.

Ik wil ook onze directeur, Edouard DELRUELLE, excuseren die vandaag andere verplichtingen had, en mijn collega Fatima HANINE die zich meer specifiek bezighoudt met deze vragen binnen het Centrum, in nauwe samenwerking met het Instituut. Ook zij kon helaas vandaag niet aanwezig zijn. Ik spreek hier dus graag in naam van hen.

Ik ben blij hier te zijn en ik wil onderstrepen dat deze dag, althans zo heb ik het begrepen, niet enkel een hommage is aan Saadia – dat hebben we vandaag gezien, gehoord en gevoeld – maar ook een belangrijk teken van democratie. We hebben begrepen uit de voorstellen geformuleerd door het lerarenkorps dat we in een rechtsstraat, een democratie leven. En die democratie betekent niet enkel regelmatig verkiezingen, maar ook dingen realiseren. De kwaliteit van de organisatie en de interventies is bijzonder geslaagd. Wij zijn met velen om hier vast te stellen dat België een volgende stap doormaakt. Spijtig genoeg veranderen er vaak pas dingen wanneer zich een dramatische gebeurtenis voordoet. We kunnen misschien hopen dat deze dag een etappe is naar een situatie waarbij we gedwongen huwelijken of eengerelateerde misdrijven beter kunnen aanpakken.

Het treft me ook vast te stellen hoe is ingegaan op de complexiteit, de nuance en de moeilijkheid om deze problematiek die echt niet eenvoudig is aan te pakken. Zoals de politie het aangaf: we staan niet voor een dader en een slachtoffer. De situatie is een stuk complexer dan dat. Het belang om relaties te onderhouden met gezinnen en gemeenschappen is echt niet te onderschatten. Er zijn allerhande voorstellen geweest inzake preventie over het algemeen, algemene preventie voor alle partijen, de betrokken meisjes en jongens, zeer concrete vragen naar omkadering en structuur om in te spelen op dringende situaties en ook voorstellen inzake repressie.

Ik ga hier niet alles herhalen maar ik wil toch een idee melden dat ik hier niet heb gehoord en dat een extra voorstel zou kunnen zijn. Vertrekkend van de studie die Françoise GOFFINET heeft aangehaald, heeft Sami ZEMNI een hele reeks vrouwen ontmoet afkomstig uit verscheidene buitenlandse gemeenschappen. Hij heeft gemerkt dat vrouwen die het slachtoffer waren van gedwongen huwelijken – naast alle steun van naasten, leerkrachten, vrienden, sociale diensten, zelfs de politie – nood konden hebben aan een ontbrekende schakel die nog kan toegevoegd worden, namelijk andere vrouwen die zich in dezelfde situatie bevinden en die als extra ondersteuning kunnen fungeren. Zo kunnen zelfhulpgroepen opgericht worden om ervaringen uit te wisselen en perspectieven te overwegen. Want zo kunnen de zaken geleidelijk opgelost worden. Er is voor deze meisjes in noodsituaties een gebrek aan ruimte waar ze hun problemen kunnen delen met anderen.

Een laatste verduidelijking die meer onder de bevoegdheid valt van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen. Er is veel gesproken over de kwestie man-vrouw, maar ook over culturele kwesties. In dat verband is enige verduidelijking nodig om te stellen dat cultuur niet iets is dat vaststaat maar een gegeven is dat mettertijd evolueert.

Ik heb de term “voorouderlijke praktijk” gehoord maar cultuur verandert en beweegt onophoudelijk. Cultuur wordt gemaakt door te leven, door te werken, door relaties te hebben... Het volstaat zich even voor te stellen in welke omstandigheden onze eigen ouders getrouwd zijn. Dat zijn waarschijnlijk niet meer dezelfde omstandigheden als bij ons of onze kinderen. Wat ik hier dus wilde zeggen is dat migranten van de eerste en tweede generatie een belangrijke culturele evolutie hebben gekend in de eigen gemeenschap door in aanraking te komen met de gastgemeenschappen.

Men moet zich ook bewust zijn van het feit dat er zich een schok, een culturele evolutie en een maatschappelijke versnelling voordoet die veel sneller gaat dan voor ons, Belgen uit België. De situaties en drama's die wij vaststellen via gedwongen huwelijken en eengerelateerde misdrijven vormen misschien een aanwijzing voor deze versnelling. Want er wordt niet genoeg rekening gehouden met de dimensie tijd en aanpassing die vereist zijn. Dit stelt het integratiebeleid trouwens in vraag. Er zijn zaken die gebeuren. Maar het is ook zo dat een eengerelateerd misdrijf een teken is van de mislukking van het integratiebeleid.

Maar om met een positieve boodschap te eindigen wil ik herhalen wat al gezegd is: er zijn ook vele situaties waar het wel werkt en waar mensen gelukkig kunnen zijn, welke herkomst of cultuur ze ook hebben en welk soort huwelijk ze ook aangaan.

V Ik ben criminologe in een opvangcentrum voor minderjarige vreemdelingen die het slachtoffer zijn van mensenhandel. We worden vaak geconfronteerd met dit soort problematiek. Het zijn vaak jonge meisjes die vluchten uit hun land van oorsprong omdat ze het slachtoffer zijn van gedwongen huwelijken. Zolang ze minderjarig zijn, worden ze beschermd in België, maar zodra ze 18 jaar zijn, wordt alles stopgezet. En dat is ook het geval voor de jonge vrouwen die bij ons terechtkomen. We worden dan geconfronteerd met de Dienst Vreemdelingenzaken die geen rekening houdt met de situatie van deze vrouwen.

Een tweede zaak handelt over de Roma-bevolking: het gaat om meisjes die al trouwen vanaf 13 of 14 jaar. Zo zijn er vele bij ons en ik denk dat ze het niet toegeven omdat ze leven binnen hun schoonfamilie die ze uitbuit. Mensen van buitenaf moeten op de hoogte zijn. Wanneer men dan meisjes opmerkt die uit tassen stelen op markten, kan men dit misschien vanuit een ander perspectief bekijken en beseffen dat deze meisjes het slachtoffer zijn van een gedwongen huwelijk en dat ze opgesloten zitten bij hun schoonfamilie.

Ik wilde ook nog zeggen dat ons opvangcentrum een veilig plek is die afhangt van de Franse Gemeenschap. De minderjarige meisjes die geconfronteerd worden met deze problematiek en die geen enkele plek hebben om te verblijven, kunnen bij ons opgevangen worden.

FRANCOISE GOFFINET

Omtrent de asielaanvraagsters moet ik zeggen dat we strijd leveren met de Europese verenigingen en de Europese vrouwenlobby om ervoor te zorgen dat verkrachting en gedwongen huwelijken elementen zouden zijn waarmee de Dienst Vreemdelingenzaken rekening houdt.

We hebben al uit ervaring kunnen vaststellen dat de interpretatie van de ambtenaar die het dossier behandelt in de Dienst Vreemdelingenzaken zeer belangrijk is. Wij komen daarom samen in Brussel om, wanneer mogelijk, een duwtje in de goede richting te geven.

Hier in Charleroi werd ik geïnterpelleerd over daklozen en mensen die een woning aanvragen. Men vertelde me dat het probleem inderdaad steeds groter werd voor vrouwen.

De werkgroep over eengerelateerde misdrijven zal op federaal vlak actief zijn via de vertaling in beide landstalen met de logistieke hulp van de Koning Boudewijnstichting. Zo kan iedereen zich in de eigen taal uitdrukken en kan men ook de vertalingen ontvangen van praktijken in andere landen.

We hebben gedacht aan Nederland en de interventie van vandaag heeft bewezen dat dit een goede keuze was. Maar er wordt ook een en ander gedaan in Zwitserland, ook een federaal land, dat zeker de moeite waard is om te gaan bekijken.

STEPHANIE

Omdat het colloquium stilaan op zijn einde loopt, willen wij u graag allemaal bedanken voor uw komst en voor uw interesse voor dit probleem.

We hebben vastgesteld dat dit verhaal de bevolking sterk heeft beroerd. We hopen verder te kunnen gaan met het uitdiepen van deze problematiek.

Bedankt dus aan iedereen die ons geholpen heeft om dit colloquium te organiseren in naam van alle studenten.

HUGUES DORZEE

Ik heb het voorrecht te mogen afsluiten. Tussen modereren en concluderen... Ik heb toch enkele zaken gehoord die in mijn ogen raakpunten hadden op deze welgevulde dag met vele interventies die tegelijk heel menselijk maar ook heel concreet waren. Echt doorleefd op het terrein. Het is nuttig om het debat, meer bepaald het politieke debat, te voeden vanuit de realiteit op het terrein.

1. De eerste boodschap die ik vrij algemeen heb opgevangen vandaag is dat de kwestie van gedwongen huwelijken, gearrangeerde huwelijken en (on)eengerelateerde misdrijven kadert in een veel breder maatschappelijk probleem. Dat moet geplaatst worden binnen de geschiedenis van de migraties, het begrip van culturen, het feit dat we in een multiculturele maatschappij leven. Dat is gewoon een feit. En we kunnen ook zo maar niet voorbijgaan aan alle sociaal-economische kwesties, discriminatie op het werk, bij huisvesting, bij onderwijs... hoewel die zaken heel ver verwijderd lijken van het onderwerp van vandaag. Ik denk dat het belangrijk is dit te herhalen zonder in een vorm van stereotype te vervallen.

2. Tweede vaststelling die in mijn ogen aansluit bij de eerste – en iedereen blijkt hier toch bijzondere aandacht aan besteed te hebben – is dat men moet opletten om niet in een zwart-wit logica terecht te komen. Want dit fenomeen treft niet een bepaalde cultuur in het bijzonder, of een traditie of zelfs een godsdienst. Ik denk dat Ada GARCIA en vele anderen dat hebben aangetoond. Het gaat om een complex, subtiel fenomeen dat naar vele dingen tegelijk verwijst. Daar had Patrick CHARLIER het over: de complexiteit van de betrokken spelers, maar ook het zeer subtiel proces dat gaat van gevoelsmatige chantage tot fysiek geweld via psychologische druk. Uiteindelijk leiden al die aspecten naar de finale fase, een meisje om het leven brengen. Subtiel en complexe mechanismen: ik denk dat het belangrijk is dit in gedachten te houden.

3. Een derde zaak en daar sluit ik me aan bij de anderen: hoe kunnen we aanklagen wat in onze ogen ontoelaatbaar is. Er worden woorden gebruikt als obscurantisme, archaïsche praktijken... we moeten aanklagen, maar niet stigmatiseren of oordelen. Dat is eigenlijk waar het om draait en ik denk dat als we erin kunnen slagen om na afloop van een dag als deze de beide aspecten te verbinden, we al een stukje van de weg hebben afgelegd.

Iets anders, iedereen is het erover eens dat er een groot gebrek aan kennis is over dit fenomeen. Ik denk dat deze dag echt zeer rijk was en ik wil als journalist graag verder op zoek gaan naar informatie over deze kwesties. Het is inderdaad zo dat er een duidelijk tekort is aan statistieken en aan kwalitatieve gegevens. Daarom moet misschien ook opnieuw werk gemaakt worden van een studie zoals diegene die gevoerd is aan de UCL maar die zich specifiek toespitst op het onderwijs en andere aspecten van de maatschappij uitdiept. Dat verwijst dan weer naar de middelen die verschaft worden voor onderzoek. In hoeverre is men bereid te investeren in dit onderwerp.

4. Ik denk aan een vierde vaststelling die is aangehaald door substituut RENARD en ook door de politie en anderen dat het juridische en wetgevingsapparaat in België best goed is. Het kan altijd nog beter maar het bestaat. Er is zowel een burgerlijk wetboek als een strafwetboek. Ik denk dat je ook niet altijd de wettelijke perfectie moet nastreven.

We spraken er ook over met de heer RENARD: de opstapeling van wetten gaat uiteindelijk het werk van politie, magistraten, parketten... verstoren. Eén ding is zeker, België is goed uitgerust op het gebied van juridische en wettelijke hulpmiddelen.

5. Vijfde vaststelling die ik ook belangrijk vind om aan te halen is dat er een duidelijke en collectieve vraag is naar samenwerking tussen alle sectoren: scholen, politie, justitie, moskeeën, vrouwengroeperingen, jongerenverenigingen... Ik denk dat dit voor de hand ligt. Het is misschien een van de problemen die eigen zijn aan ons complexe en institutionele systeem enerzijds maar ook aan een vorm van versnippering van de sectoren. Ik denk dat we voor al die problemen een systeem zullen moeten invoeren. Men komt overeen wie het initiatief zal nemen voor een werkgroep, hoe die samenkomt, de efficiëntie van die groep, alle partijen betrekken – federale entiteit, gefedereerde entiteit... Laten we inderdaad hopen dat het op die manier zal verlopen, maar vanzelfsprekend ook met specifieke acties afhankelijk van de sectoren. Sociale werkers zijn geen politieagenten, politieagenten zijn geen artsen. Iedereen heeft een eigen werkwijze, deontologie, beroepsgeheim. Het is allemaal niet zo eenvoudig. Er is het zeer intrusieve voorbeeld in Nederland. Dat is een model dat misschien het goede is. De senaat zal verder debatteren over deze kwesties en een aantal personen uitnodigen op een hoorzitting. Er kunnen dan lessen getrokken worden uit deze ervaring.

6. Een andere belangrijke vaststelling: de inbreng van leerkrachten is ook heel belangrijk want iedereen is het erover eens dat onderwijs en opleiding in een maatschappij twee prioriteiten zijn in vergelijking met vele dingen. De verwachtingen liggen zeer hoog. Men vraagt de school om heel veel dingen op zich te nemen: gaande van het seksuele en gevoelsleven tot problemen met burgerzin en drugs... De school voelt zich soms een beetje machteloos. We hebben de ontredde van bepaalde leerkrachten gehoord die geconfronteerd werden met een aantal problemen. Ik denk dat men redelijkerwijze de school deze problemen niet alleen kan laten oplossen. Er zijn inderdaad schoolbemiddelaars, PMS-centra... maar blijkbaar werkt een en ander nog niet. Er is dus nog werk aan de winkel. Waar kan men terecht met een situatie die men pas heeft meegemaakt? Bij de politie, is dat de eerste deur waarop geklopt moet worden? Is het de beste formule voor alle situaties? Want elke situatie is specifiek en complex, dat is al gezegd.

Er werd ook gezegd dat er een preventief en een repressief luik is, zoals bij elk type probleem. Daarbij zijn ook heel wat mogelijke denkpostes aangehaald.

Ander bewijs van de versnippering, er moet een sensibilisering gebeuren, er moeten brochures gemaakt worden, een website, een aantal nuttige en concrete dingen... en dan werpt de Franse Gemeenschap ons toe "Weet u, wij zijn al 2 jaar bezig met concrete dingen". Dat is echt typisch. Ik zeg niet dat de Gemeenschap alles doet wat ze moet doen. Maar ik denk dat het belangrijk is om daarover te communiceren.

We hebben een analyse gekregen van de politie die zeer transparant en bijzonder eerlijk was over het dagelijkse werk op het terrein van politieagenten: opleiding, registratie van klachten, hoe moeilijk het soms is om met deze gemeenschappen te werken, de bescherming van de slachtoffers.

U hebt het al gezegd, ook daar is er nog een hele weg af te leggen. Ik denk opnieuw dat er op dat vlak tussen de federale en lokale politie nog heel wat werk te doen valt.

Ik kan niet anders dan met een positieve boodschap te eindigen. Zoals ik al zei in mijn inleiding van deze dag, wilden de studenten verder gaan na de dood van Saadia om het probleem op te lossen. Ik denk dat we ze daar echt voor moeten bewonderen. Ze hebben uitzonderlijk werk geleverd. Vaak wordt gesproken over "de ongeïnteresseerde jeugd, de sceptische generatie". Ik denk dat we hier het perfecte voorbeeld hebben gezien van een jeugd die wel degelijk betrokken is, die een politiek bewustzijn heeft in de nobele zin van het woord en die zin heeft om de maatschappij te veranderen.

Ik denk dat als je in een democratie zoals de onze andere studenten hebt die ook zo handelen, we kunnen hopen op betere dagen. Ik wil ze allemaal feliciteren maar wil ook het volgende zeggen aan alle instellingen die zich hebben geëngageerd om een stap verder te gaan: zorg dat het geen loze beloften blijven. Wanneer de deur achter ons dichtvalt, hoop ik dat die verlenging er echt zal komen en dat echt rekening wordt gehouden met de geformuleerde opmerkingen en vragen.

Om dit colloquium te beëindigen wil ik in naam van de afdeling economie van onze Provinciale Hogeschool van Charleroi UT alle partijen bedanken zonder uitzondering: alle deelnemers, alle aanwezigen, natuurlijk ook de studenten die ik feliciteer met deze prestatie, al wie ons geholpen heeft om dit colloquium te organiseren, al wie ons gesteund heeft en het kabinet van de heer LARDINOIS dat ons op zeer aangename en efficiënte manier heeft omkaderd. En natuurlijk wil ik vooral de heer DORZEE, onze moderator, bedanken.